

**ÖNDER ÇİFTÇİ DANIŞMANLIK DERNEĞİNİN
ÜYELERİ İLE OLAN İLİŞKİLERİNİN ANALİZİ:
TEKİRDAĞ İLİ ÖRNEĞİ**

Sevcan ARAP

Yüksek Lisans Tezi

Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Emine YILMAZ

2016

T.C.
NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖNDER ÇİFTÇİ DANIŞMANLIK DERNEĞİNİN
ÜYELERİ İLE OLAN İLİŞKİLERİNİN ANALİZİ:
TEKİRDAĞ İLİ ÖRNEĞİ

SEVCAN ARAP

TARIM EKONOMİSİ ANABİLİM DALI
DANIŞMAN: YRD. DOÇ. DR. EMİNE YILMAZ

TEKİRDAĞ-2016

Her hakkı saklıdır.

Yrd. Doç. Dr. Emine YILMAZ danışmanlığında Sevcan ARAP tarafından hazırlanan “Önder Çiftçi Danışmanlık Derneğinin Üyeleri ile Olan İlişkilerinin Analizi; Tekirdağ İli Örneği” isimli bu çalışma aşağıdaki jüri tarafından Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: Prof. Dr. Nurcan METİN

İmza:

Üye: Doç. Dr. Gülen ÖZDEMİR

İmza:

Üye: Yrd. Doç. Dr. Emine YILMAZ

İmza:

Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu adına

Prof. Dr. Fatih KONUKCU

Enstitü Müdürü

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

ÖNDER ÇİFTÇİ DANIŞMANLIK DERNEĞİNİN ÜYELERİ İLE OLAN İLİŞKİLERİNİN ANALİZİ: TEKİRDAĞ İLİ ÖRNEĞİ

Sevcan ARAP

Namık Kemal Üniversitesi

Fen Bilimleri Enstitüsü

Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Emine YILMAZ

Bir Alman tarımsal yayım modeli, mesleki bir örgütlenme olan ve ülkemizde uygulanan geleneksel tarımsal yayım hizmetinden farklı bir hizmet verme amacıyla kurulan ÖÇP, 27 Aralık 1986 tarihinde Resmi Gazete 'de yayınlanarak yürürlüğe girmiş ve Türkiye'de pilot bölge olarak Tekirdağ'da uygulanmaya başlanmıştır. İlk olarak Tekirdağ İlinin ilçelerinde gruplar kurulmuş ve tüm gruplar 1992 yılının sonuna kadar finansman katkısı yapabilmeleri ve bağımsız hareket edebilmeleri için Dernek statüsüne geçmişlerdir. Araştırma kapsamına, Tekirdağ ili ve Malkara, Hayrabolu, Muratlı ilçelerinde faaliyet gösteren Önder Çiftçi Danışmanlık Dernekleri alınmıştır. Üye sayılarına göre her dernekten farklı sayıda üyeyle, yüz yüze görüşülüp anket yoluyla veriler toplanmış ve bu veriler analiz edilmiştir. Toplamda 139 anket yapılmıştır. Amaç, Tekirdağ İlinde ve İlçelerinde faaliyet gösteren Önder Çiftçi Danışmanlık Derneklerinin üyelerine verdiği tarımsal yayım hizmetinin etkinliğini ortaya koymak ve üyelerin bu yayım hizmetlerinden memnuniyet düzeylerini tespit etmek bununla beraber üye-dernek ilişkilerini inceleyip bu ilişkilerde etkili olan faktörleri belirleyip, derneklerin daha etkin hizmet sağlayabilmesi amacıyla üyelerin ne gibi hizmetlerde bulduklarını inceleyip çözümlene yapmaktır. Araştırma sonuçlarına göre, Önder Çiftçi Danışmanlık Derneği'ne üye olan üreticilerin, %48,2'si 46-55 yaş aralığında, orta yaşta ve verimlilik çağındadır. %43,9'u ilköğretim, %32,3'ü lise mezunu ve %43,2'si 400 dekarın büyük araziye sahiptir. Üreticilerin %95,7'si derneğe üye olduktan sonra gübre kullanımında ve %97,8'i zirai pestisit kullanımında dengeli/tasarruflu kullanım alışkanlığı kazanmıştır. Dernek üyeliği %49,6 oranında üreticiye tarım danışmanı vasıtasıyla işletmesinde kayıt/deFTER tutma davranışı kazandırmıştır. Dernek üyeliği %87,1 oranında üreticinin tarımsal gelirini artırmıştır. Üyeler, üye-dernek ilişkilerinin gelişmesi için derneğin düzenlediği tarımsal yayım faaliyetlerine (kısa süreli seminer, tarla günleri ve tarımsal fuarlar vb.) düzenli olarak katılım sağlamak ve seminerlerde sorunlara çözüm bulmak için önerilerde bulunmaktadır. Üye-dernek ilişkilerinin artırılması için derneğin sermayesini artırma yollarına gidilmeli, devlet teşvikini sürdürmeli ve en önemlisi sistemin temel taşı olan tarım danışmanlarının istihdam sorununa çözüm bulunması gerekmektedir.

Anahtar kelimeler: ÖÇP, Önder Çiftçi Danışmanlık Derneği, Tarımsal Yayım

2016,110 sayfa

ABSTRACT

MASTER OF ARTS

ANALYSIS OF RELATIONSHIP BETWEEN LEADER FARMER COUNSELLING ASSOCIATION AND ITS MEMBERS: THE CASE OF TEKİRDAĞ PROVINCE

Sevcan ARAP

Namık Kemal University

Institute of Natural and Applied Sciences

Department of Agricultural Economics

Supervisor: Asist. Prof. Emine YILMAZ

ÖÇP which is a model of German Agricultural Publication and an occupational organization was established on the purpose of offering a different service from conventional agricultural publication service applied in our country. It came into force after being published in Official Gazette on 27th December 1986 and started to be implemented as a pilot area in Tekirdağ. Initially, groups were formed in the towns of Tekirdağ and all groups were changed into associations to be able to make financial contributions and to act independently at the end of 1992. Leader Farmer Counseling Associations operating in Tekirdağ, Malkara, Hayrabolu and Muratlı were taken into the scope of this research study. The data was obtained through questionnaires which were conducted by talking face to face to different number of members from each association depending on the number of their members and the data was analyzed. Totally, 139 questionnaires were conducted by the researcher in this study. The aims of this research study are to investigate the efficiency of agricultural publication service offered by Leader Farmer Counseling Associations to the members, their member-association relationships and the factors that affect member-association relationships. The members' level of satisfaction with publication services and what kinds of services the members provide with the aim of offering more effective services were also investigated and analyzed by the researcher. The results showed that 48,2% of producers who were the members of Leader Farmer Counselling Association were middle-aged (between the ages of 46 and 55) and they are at the age of productivity. %43,9 of them were primary school graduate while %32,3 of them were high-school graduate and owned a land bigger than 400 daa. After being an association member, 95,7% of producers has gained the habit of balanced/thriftier pesticide use and fertilizer use in agriculture. Membership provides producers with a habit of recordkeeping/bookkeeping by 49,6% in their business through a county agent. Membership increased producers' agricultural income by 87,1%. Members regularly ensure participation in publishing activities (short-term seminars, field days and agricultural festivals etc.) organized by the association to improve member-association relationship and make suggestions to find solutions to the problems in seminars. It is necessary to find ways to increase funds of associations and the government needs to continue to promote them. Most of all, the government needs to find a solution to the county agent's employment problems.

Key words: ÖÇP, leader farmer counselling association, agricultural publication

2016, 110 pages

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ŞEKİL DİZİNİ	viii
SİMGELER DİZİNİ	x
ÖNSÖZ	xi
1.GİRİŞ	1
2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR	5
2.1. Yabancı Ülkelerdeki Çalışmalar.....	5
2.2. Yurtiçinde Yapılan Çalışmalar	6
3. METERYAL ve METOD	11
3.1. Materyal.....	11
3.2. Metod.....	11
3.2.1. Çok boyutlu ölçekleme.....	12
4. TARIMSAL YAYIM ve DANIŞMANLIK	14
4.1. Yayımın Tanımı, Doğuşu ve Gelişimi.....	14
4.2. Tarımsal Yayım ve Yayımcının Tanımı	14
4.3. Tarım Yayımcısının/Danışmanının Görevleri	16
4.4. Türkiye’de Yayım ve Tarım Danışmanlığı	17
4.4.1. Tarımsal yayım ve danışmanlık yönetmeliği öncesi durum	17
4.4.2. Tarımsal yayım ve danışmanlık yönetmeliği sonrası durum.....	19
4.4.3. Türkiye’de tarımsal yayım ve danışmanlığın desteklenmesi	21
5. ÖNDER ÇİFTÇİ PROJESİ ve DANIŞMANLIK DERNEKLERİ	23
5.1. Önder Çiftçi Projesi Nedir?	24
5.2. Önder Çiftçi Projesi’nin Amacı.....	25
5.3. Projenin Gelişim Safhaları.....	25
5.4. ÖÇP’nin Etkinlikleri.....	26
5.5. ÖÇP’nin Bütçesi	26
5.6. Önder Çiftçi Projesini Finanse Eden Kuruluşlar	27
5.7. Önder Çiftçi Projesinin Örgüt Yapısı	28
5.8. Danışmanlık Derneklerinin Yasal Statüsü.....	28

5.9. Derneklerin Çalışma Sistemi ve Örgüt Yapısı	28
5.10. Derneğin Faaliyetleri ve Çalışma Konuları	29
5.11. Türkiye’de Faaliyet Gösteren ÖÇDD’nin Mevcut Durumu	31
5.12. Araştırma Kapsamına Alınan Önder Çiftçi Danışmanlık Dernekleri.....	31
5.12.1. Tekirdağ ÖÇDD	31
5.12.2. Malkara ÖÇDD.....	32
5.12.3. Muratlı ÖÇDD	33
5.12.4. Hayrabolu ÖÇDD	33
5.13. Önder Çiftçi Danışmanlık Derneğinin Yan Kuruluşları	34
5.13.1. Önder Tohumculuk San. ve Tic. A.Ş.....	34
5.13.2. S.S. Önder Çiftçi Üretim ve Pazarlama Kooperatifi	34
5.13.3. Önder Çiftçi Sigorta Aracılık Hizmetleri LTD. ŞTİ.....	35
5.13.4. Sarıççek Tarım Ürünleri A.Ş.	35
5.13.5. DLG Fuarcılık LTD.ŞTİ.....	36
6. ARAŞTIRMA BÖLGESİ OLAN TEKİRDAĞ İLİ TARIMSAL POTANSİYELİ	37
6.1. Arazi Varlığı	37
6.1.1. Sulanabilir arazi varlığı	39
6.2. Sebzeçilik (Örtü Altı Üretim Hariç)	39
6.3. Meyvecilik	39
7. ARAŞTIRMA BULGULARI	40
7.1. Araştırma Kapsamına Alınan Dernek Üyelerine Ait İşletmelerin Sosyo-Demografik Özellikleri	40
7.1.1. Üye üreticilerin yaş durumu	40
7.1.2. Üye üreticilerin eğitim durumu	41
7.1.3. Üye üreticilerin medeni durumu	42
7.1.4. Üye üreticilerin aile tipi	42
7.1.5. Üye üreticilerin çocuk sayıları.....	43
7.1.6. Üye üreticilerin köyde ikamet durumu	43
7.2. Araştırma Kapsamına Alınan Dernek Üyelerine Ait İşletmelerin Yapısal Özellikleri	44
7.2.1. Üye üreticilerin işletme büyüklüğü ve parsel sayıları	44
7.2.2. Üye üreticilerin üretim faaliyetleri	47
7.2.3. Üye üreticilerin aylık gelir durumu	49
7.3. ÖÇDD’nin Yayım Faaliyetleri ve Etkinlikleri	50

7.3.1. Köyde tarımsal amaçlı kurs, seminer düzenlenme durumu.....	51
7.3.2. Üye üreticilerin işletmede kayıt/defter tutma durumu.....	53
7.3.3. Üye üreticilerin derneğe üyelikten sonra gelir değişim durumu	56
7.3.4. Üye üreticilerin gübre ve ilaç kullanım durumu.....	58
7.3.5. Üreticilerin yayım çalışmalarına katılım durumu.....	60
7.4. Üye - Dernek İlişkileri.....	64
7.4.1. Üreticilerin ÖÇDD'ye üye olma nedenleri.....	65
7.4.2. ÖÇDD'ye üyeliğin üreticilere sağladığı avantajlar	66
7.4.3. ÖÇDD dışında üye olunan kuruluşlar	67
7.4.4. Üyelerin ÖÇDD'ye gidiş sıklığı durumu.....	68
7.4.5. Üyelerin ÖÇDD'ye uğrama nedenleri	69
7.4.6. Üyelerin ÖÇDD yayım elemanından danışmanlık hizmeti alma durumu.....	70
7.4.7. ÖÇDD ile ilgili yayım faaliyetlerini, üyelerinin nereden öğrendiği durumu	73
7.4.8. Üyelerin ÖÇDD'nin işleyiş yapısını bilme durumları.....	74
7.4.9. Üyelerin ÖÇDD'ye katkıları	75
7.4.10. ÖÇDD üyelerinin bitkisel üretimde karşılaştığı en önemli sorun ve yayım elemanının bu sorunlara yardımcı olma durumu.....	76
7.4.11. Üyelerin ÖÇDD'nin yan kuruluşlarından yararlanma durumları.....	77
7.5. ÖÇDD ile İlgili Üye Yargılarının Çok Boyutlu Ölçekleme Analizi İle Değerlendirilmesi	79
8. SONUÇ ve ÖNERİLER	81
9. KAYNAKLAR	91
ÖZGEÇMİŞ	96

ÇİZELGE DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Çizelge 1.1. Hizmet verilecek azami işletme sayısı ve işletme ziyaretleri.....	4
Çizelge 3.1. Örnek Hacminin İlçelere Göre Dağılımı	12
Çizelge 3.2 Stress değerleri ve uyumluluk stress değeri	13
Çizelge 5.1. Derneklerin cari masraflarına sağlanan katkı payları.....	27
Çizelge 5.2. ÖÇDD'nin kuruluş yılı, üye ve danışman sayıları	31
Çizelge 7.1. Araştırma kapsamına alınan üreticilerin yaş durumu	40
Çizelge 7.2. Araştırma kapsamına alınan üreticilerin eğitim durumu	41
Çizelge 7.3. Araştırma kapsamına alınan üreticilerin medeni durumu	42
Çizelge 7.4. Araştırma kapsamına alınan üreticilerin aile tipleri	42
Çizelge 7.5. Araştırma kapsamına alınan üreticilerin çocuk sayıları durumu.....	43
Çizelge 7.6. Araştırma kapsamına alınan üreticilerin köyde ikamet etme durumları	43
Çizelge 7.7. Araştırma kapsamına alınan üreticilerin işletme büyüklükleri.....	44
Çizelge 7.8. Araştırma kapsamına alınan üreticilerin arazi parçalılık durumları	46
Çizelge 7.9. Araştırma kapsamına alınan üreticilerin üretim faaliyetleri durumu	47
Çizelge 7.10. Araştırma kapsamına alınan üreticilerin aylık gelir durumu.....	49
Çizelge 7.11. Araştırma kapsamına alınan üreticilerin köylerinde tarımsal amaçlı faaliyet düzenlenme durumu.....	51
Çizelge 7.12. Araştırma kapsamına alınan üreticilerin köylerinde faaliyeti düzenleyen kurum ve kuruluşların durumu.....	51
Çizelge 7.13. Araştırma kapsamına alınan üreticilerin kayıt/defter tutma davranışları durumu	54
Çizelge 7.14. Araştırma kapsamına alınan dernek üyelerinin kayıt tutma davranışı kazanmalarındaki etken	54
Çizelge 7.15. Araştırma kapsamına alınan üreticilerin dernek üyeliğinden sonra gelirlerindeki değişim durumu	57
Çizelge 7.16. Araştırma kapsamındaki üyelerin gelirlerindeki artış sebebi	58
Çizelge 7.17. Araştırma kapsamındaki üyelerin dernek üyeliğinden sonra zirai ilaç ve gübre kullanım durumlarındaki değişim.....	58
Çizelge 7.18. Araştırma kapsamına alınan üyelerin tarımsal amaçlı bilgilendirme ve uygulamalı eğitim çalışmalarına katılma durumu	61
Çizelge 7.19. Araştırma kapsamındaki üyelerin derneğe üye olma nedenleri	65

Çizelge 7.20. Araştırma kapsamındaki üreticilere ÖÇDD'nin, üyelikten sonra sağladığı avantajlar.....	66
Çizelge 7.21. Araştırma kapsamındaki üreticilerin ÖÇDD dışında üye olduğu kuruluşlar	67
Çizelge 7.22. Araştırma kapsamındaki üyelerin ÖÇDD'ye gitme sıklığı	68
Çizelge 7.23. Araştırma kapsamındaki üyelerin ÖÇDD'ye uğrama nedenleri	69
Çizelge 7.24. Araştırma kapsamındaki ÖÇDD üyelerinin danışmanlık hizmeti alma durumu	71
Çizelge 7.25. Araştırma kapsamındaki üyelerin danışmanlık hizmetinden yararlanılabilmesi için gerekli şartları bilme durumu.....	72
Çizelge 7.26. Araştırma kapsamındaki üyelerin dernek ile ilgili bilgileri öğrenme durumu ...	73
Çizelge 7.27. Araştırma kapsamındaki üyelerin derneğin işleyiş yapısını bilme durumu	75
Çizelge 7.28. Araştırma kapsamındaki üyelerin ÖÇDD'ye katkı durumları	75
Çizelge 7.29. Araştırma kapsamındaki üyelerin bitkisel üretimde karşılaştığı en önemli sorunlar	76
Çizelge 7.30. Araştırma kapsamındaki üyelere, üretim sezonunda karşılaştıkları sorunlarda danışmanların yardımcı olma durumu	76
Çizelge 7.31. Araştırma kapsamındaki üyelerin ÖÇDD'nin yan kurumlarından yararlanma durumları.....	78
Çizelge 7.32. Araştırma kapsamındaki üyelerin faydalandığı ÖÇDD'nin alt kurumları(*)	78
Çizelge 7.33. Araştırma kapsamındaki üyelerin ÖÇDD ile ilgili görüşleri.....	79

ŞEKİL DİZİNİ

Sayfa

Şekil 6.1. Arazi varlığı dağılımı	37
Şekil 7.1. Araştırma kapsamına alınan üyelerin arazi durumlarının dernekler bazında karşılaştırılması	45
Şekil 7.2. Araştırma kapsamına alınan üyelerin dernekler bazında arazi parçalılığının karşılaştırılması	47
Şekil 7.3. Araştırma kapsamına alınan üyelerin üretim faaliyetlerinin dernekler bazında karşılaştırılması	48
Şekil 7.4. Araştırma kapsamına alınan üyelerin gelir durumlarının dernekler bazında karşılaştırılması	50
Şekil 7.5. Araştırma kapsamına alınan üyelerin köylerinde tarımsal amaçlı kurs/seminer düzenlenme durumlarının dernekler bazında karşılaştırılması	52
Şekil 7.6. Dernekler bazında tarımsal amaçlı faaliyetleri düzenleyen kurum ve kuruluşların karşılaştırılması	53
Şekil 7.7. Araştırma kapsamına alınan üyelerin kayıt tutma durumlarının dernekler bazında karşılaştırılması	55
Şekil 7.8. Araştırma kapsamına alınan üyelerin kayıt/defter tutumunda önder olan etkenlerin dernekler bazında karşılaştırılması	56
Şekil 7.9. Araştırma kapsamına alınan üyelerin derneğe üyelikten sonra gelir değişimi durumlarının dernekler bazında karşılaştırılması	57
Şekil 7.10. Araştırma kapsamına alınan üyelerin, üyelikten sonra gübre kullanımındaki değişimin dernekler bazında karşılaştırılması	59
Şekil 7.11. Araştırma kapsamına alınan üyelerin, üyelikten sonra zirai mücadelede pestisit kullanımındaki değişimin dernekler bazında karşılaştırılması	60
Şekil 7.12. Araştırma kapsamına alınan üyelerin tarla günlerine katılım durumlarının dernekler bazında karşılaştırılması	62
Şekil 7.13. Araştırma kapsamına alınan üyelerin eğitim seminerlerine katılım durumlarının dernekler bazında karşılaştırılması	63
Şekil 7.14. Araştırma kapsamına alınan üyelerin Gezi ve Fuarlara katılım durumlarının dernekler bazında karşılaştırılması	64
Şekil 7.15. Araştırma kapsamına alınan üreticilerin derneğe üye olma nedenlerinin dernekler bazında karşılaştırılması(*)	66
Şekil 7.16. Araştırma kapsamına alınan üyelerin ÖÇDD'ye gitme sıklıklarının dernekler bazında karşılaştırılması	69

Şekil 7.17. Araştırma kapsamına alınan üyelerin ÖÇDD'den danışmanlık hizmeti alma durumlarının dernekler bazında karşılaştırılması	72
Şekil 7.18. Araştırma kapsamına alınan üyelerin dernekler hakkında bilgi edinme durumlarının dernekler bazında karşılaştırılması	74
Şekil 7.19. Araştırma kapsamına alınan üyelere danışmanlarının yardımcı olma durumlarının dernekler bazında karşılaştırılması	77
Şekil 7.20. Shepard Diyagramı.....	80
Şekil 7.21. ÖÇDD üyelerinin dernekle ilgili yargıları.....	80

SİMGELER DİZİNİ

ATB	: Alman Tarım Birliği
BMZ	: Federal Ekonomik İşbirliği Bakanlığı
DLG	: Alman Tarım Birliği
GTZ	: Alman Tarım İşbirliği Kurumu
GTHB	: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı
KGTM	: Köy Grubu Tarım Merkezi
KÖY-MER	: Köy Merkezli Tarımsal Üretime Destek Proje
ÖÇP	: Önder Çiftçi Projesi
ÖÇDD	: Önder Çiftçi Danışmanlık Derneği
ÖÇÇM	: Önder Çiftçi Çalışma Modeli
TİM	: Tarım İl Müdürlüğü
TKİB	: Tarım ve Köy işleri Bakanlığı
TZOB	: Türkiye Ziraat Odaları Birliği
TARGEL	: Yayımı Geliştirme Projesi
TYUAP	: Tarımsal Yayım ve Uygulamalı Araştırma Projesi
TZOB	: Türkiye Ziraat Odaları Birliği

ÖNSÖZ

Ülkemizde çiftçilere yeni tarım tekniklerinin tanıtım ve uygulanması için teknik hizmetleri sağlama, eğitim çalışmalarını yürütme ve buradaki sorunları ilgili kuruluşlara iletmede yayım elemanlarının çalışmalar düzenlemelerine ve çiftçiler ile sıkı ilişkiler kurmasına bağlı olmaktadır.

Ülkemizde gerek tarımın gerekse tarımla uğraşıda bulunanların sorunlarının en önemlilerinden biri de tarımsal yayım hizmetlerinin verilememesidir. Buradan hareketle Tarımsal Yayım ve Danışmanlık hizmeti veren Tekirdağ ili ve ilçelerinde faaliyet gösteren Önder Çiftçi Danışmanlık Derneklerinin yayım faaliyetleri incelenmiş ve dernek-üye ilişkileri ortaya konmuştur.

Böyle bir konuda bana bu araştırmayı öneren ve Lisansüstü eğitime adım attığım ilk günden itibaren samimiyetine en içten duygularıyla inandığım, tez sürecinde desteğini her daim hissettiren, çalışma disiplinini, ahlakını her daim örnek aldığım ve dünyevi değerlerle hakkını ödeyemeyeceğimi düşündüğüm değerli danışman Hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Emine YILMAZ'a öncelikle teşekkürü borç bilirim.

Araştırmam sırasında çalıştığım kurumdaki iş yoğunluğuna rağmen anket uygulamaları sırasında her türlü desteği sağlayan, önder çiftçiliğini örnek aldığım Malkara Önder Çiftçi Danışmanlık Derneği Başkanım Ayhan UZUN'a ve danışman arkadaşıma, anket uygulamaları sırasında ellerinden gelen bütün yardım ve konukseverliği gösteren diğer derneklerde bulunan danışman arkadaşlarıma ve dernek başkanlarıma, ayrıca anket sorularını içtenlikle yanıtlayan tüm dernek üyelerine de teşekkür ederim.

Beni sevgiyle büyüten ve bana saygıyı ilke edindiren babaannem Hamiyet ARAP'a; benden maddi manevi hiçbir desteği esirgemeyen, bana güven vererek bu günlere gelmemdeki en büyük destekçim büyükbabam İbrahim ARAP'a, akademik kariyerini ve çalışma aşkını her zaman örnek aldığım can ablam Bencan ARAP'a ve Lisans, Lisansüstü hayatım boyunca bana kendimden daha çok güvenen, desteğini hiç esirgemeyen yaşam koçum Emre KAPLAN'a sonsuz teşekkür ederim.

1.GİRİŞ

Tarım sektörü, artan nüfusun gereksinimlerini mevcut tarım alanları ve doğal kaynaklarla karşılamak zorundadır. Tarımsal üretimin gerçekleştirilmesinde arazi emek, sermaye gibi tarımsal üretimde kullanılan üretim faktörlerinden sayılan bilgi ve teknolojinin katkısı büyüktür. Tarım sektörü, gelişmekte olan ülkelerde gelişme sürecinin ilk evrelerinde ekonominin en önemli sektörü konumundadır. Bu dönemde tarımın toplam istihdamdaki payı, toplam üretimdeki payından da yüksektir. Bu yüzden tarım sektörünün gelişmesi, kırsal halkın ve dolayısıyla nüfusun büyük bir oranının refahının yükselmesi anlamına gelmektedir (Anonim 2013).

Kırsal toplum kesimini (üretici ailelerini) “yaparak öğrenme” ilkesiyle bilgilendiren, onların hem ekonomik, hem toplumsal hem de kültürel açıdan kalkınmalarını sağlayan, onlara kendi sorunlarını anlama ve yine kendi sorunlarını kendi kendilerine çözmelerini destekleyen ve gönüllü eğitim sistemi olan tarımsal yayım, 2005 yılı Türkiye tarımında en çok eksikliğini hissettiren konulardan biridir.

Tarım kesiminde nüfus artış hızı ülke ortalamasının üstündedir, nüfus artışı miras yoluyla toprakların küçülmesine sebep olmakta ve kente olan göçü hızlandırmaktadır. Oysaki küçük parçalara bölünmüş yaygın toprak yapısı maliyetleri yükselterek tarım üretiminde verimsizliğe yol açmaktadır. Bu eksikliği gidermenin en önemli yolu tarımsal yayım hizmetini etkin bir şekilde yapmaktır. Tarımsal yayım hizmetinin amacı; kırsal alanlarda üretici ailesinde ve tarımsal işletmelerde görülen mevcut durumu dünya standartlarına uygun bir şekilde geliştirmek ve böylece kırsal alanlarda yaşam düzeyini girişilen bir dizi faaliyetlerle yükseltmektir.

Tarımsal yayım, kırsal alanda yaşayan ve gelirin çoğunu tarımdan elde eden tarımsal üretici ve ailesinin yaşam düzeyini artırmayı destekleyen araçlardan biridir. Tarımsal yayımın temel amacı, kırsal alan nüfusunun her yönden kalkınmasında rol oynayan tüm etkenlerin iyileştirilmesine yardımcı olmak ve üreticiye yol göstererek onu sorun çözüme yetkili hale getirmektir. Toprağı tanımaktan, tohumu tanımaya, üretici olmaktan, yönetici olmaya, kendisini ilgilendiren her alanda örgütlü olmaya kadar giden bilgilenme zinciri ve süreci, tarımsal yayımın vazgeçilmezleridir.

Önder Çiftçi Projesi (ÖÇP), gelişmiş çiftçi gruplarının oluşturulması ve bunlara yayım hizmeti götürülmesini öngören bir proje taslağının geliştirilmesi, bu grupların desteklenmesi

suretiyle tarım işletmelerinde verimliliğin artırılması, tarımsal işletmelerin gelişmesini geniş ölçüde kendilerinin üstleneceği, ortak ve bizzat sorumlu olacakları bir organizasyon modelidir (Anonim 2000).

Bir Alman tarımsal yayım modeli, mesleki bir örgütlenme olan ve ülkemizde uygulanan geleneksel tarımsal yayım hizmetinden farklı bir hizmet verme amacıyla kurulan ÖÇP, 27 Aralık 1986 tarihinde Resmi Gazete 'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş ve Türkiye'de pilot bölge olarak Tekirdağ'da uygulanmaya başlanmıştır (İnan 1992).

Türkiye Ziraat Odaları Birliği (TZOB), üreticilere teknik alanda daha etkili tarımsal yayım hizmeti verebilmek için Alman Tarım Birliği (ATB) ile işbirliğine girerek üreticilere resmi danışmanlık hizmetinden farklı hizmet anlayışına sahip ve Alman Tarımsal Yayım Modellerinden biri olan Önder Çiftçi Projesi (ÖÇP)'ni 27Aralık 1986 tarih ve 19324 sayılı Resmi Gazete de yayımlanan Milletlerarası Antlaşma uyarınca Tekirdağ ilinde uygulamaya konmuştur.

Proje gerekli altyapı ve tarımsal potansiyeli bulunan ve pilot bölge olarak seçilen Tekirdağ il sınırları içinde, iki Alman uzmanın görev yaptığı proje bürosunun açılmasıyla başlamıştır. İlk faaliyet yılında tanıtım içerikli çalışmalar yapılmış ve daha sonraki yıllarda ilgi duyan çiftçiler ile ilk danışmanlık grubu, Tekirdağ il merkezinde oluşturulmuştur. Grup bürosu tefriş edilmiş, grupta danışmanlık yapacak uzman istihdam edilerek yurt içinde ve yurt dışında danışmanlık eğitimini tamamlamıştır. 1988'de Muratlı ve Çorlu'da gruplar kurulmuştur. 1990 yılında ise Malkara'da son grup kurulmuştur. Tüm gruplar 1992 yılının sonuna kadar finansman katkısı yapabilmeleri ve bağımsız hareket edebilmeleri için Dernek statüsüne geçmişlerdir (Anonim 2011).

“Önder Çiftçi Çalışma Gruplarının Desteklenmesi” başlıklı projenin amacı “Kendi sorumluluklarıyla çalışan çiftçilerin ortaklaşa ve birbirlerine yardıma olarak çiftliklerinin geliştirilmesini sağlayacak bir organizasyon modelinin ortaya çıkarılması ve bu çerçevede, Trakya'da bir pilot proje uygulanarak Önder Çiftçi çalışma gruplarının kurulması teşvik edilmesidir.” (R.Gazete 27.12.1986)

Avrupa Birliği'ne tam üyelik sürecinde ülke üreticileri, tarımsal alanda Avrupa üreticisi ile rekabete hazır olabilmesi için, tarımsal üretim alanında gelişen yöntem ve teknolojileri izleyebilmesi ve uygulayabilmesi gerekmektedir. Bu alanda meydana gelen teknolojik gelişmelerin kullanılmasının sağlanmasına, üreticilerin yurtiçi ve yurtdışı bilgi

kaynakları ile etkili bir iletişim kurulabilmesine çiftçi örgütleri olan danışmanlık dernekleri de katkıda bulunabilir. Bu danışmanlık sistemlerinden biri de Tekirdağ İli ve İlçelerinde faaliyet gösteren Önder Çiftçi Danışmanlık Dernekleridir (Anonim 2011).

Dernekler gerekli hizmetlerin kendileri tarafından temin edildiği, tamamen bağımsız; gönüllülük, kendi kendine yardım, demokratiklik ve ekonomik prensiplere uygun olarak faaliyet gösteren tarımsal danışmanlık (müşavirlik) müesseseleridir. Üyelik tamamen gönüllüdür. Üyeler istedikleri takdirde dernekteki üyeliklerine son verilmesini isteyebilmektedirler. Bu şartlara haiz üreticiler yazılı olarak başvurularını Dernek Yönetim Kuruluna yaparlar. Dernek Yönetim Kurulu başvuruyu değerlendirerek üyeliğe kabul ya da reddeder. Benzer bir şekilde üyelik görevlerini yerine getirmeyen ya da Dernek amaçları dışında hareket eden üyelerin de üyeliğine yine Dernek Yönetim Kurulu tarafından son verilebilir. Üye sayısında bir sınırlama yoktur. Dernek Yönetim Kurulu dilerse üye sayısına bir sınırlama getirebilir. Dernek Yönetim Kurulunun kararıyla Derneğe fahri üyelikler kabul edilebilir (Anonim 2011). Bu kuralların geçerli olduğu Önder Çiftçi Danışmanlık Derneklerinde yönetim kurulu haricinde Tarım Danışmanları da faaliyet göstermektedir.

Danışmanın yöntemi; karşısındaki insanın, ekonomik, kültürel, sosyal ve psikolojik yapılarını dikkate alarak en ikna edici üslupla önermek ve bilginin doğru kullanılması halinde, elde edilen sonucun başarısının üyesi tarafından anlaşılmasını sağlamak şeklindedir. Danışman ayrıca, üyesinin bilgisinin dışında olan ve hizmet alanı içine giren her türlü bilgiyi, yeniliği, uygulama yöntemlerini araştırma görevini üstlenir ve kendini geliştirmeye gayret eder. Sahip olduğu birikimi, seminerler, tarla deneme istasyonları ve demonstrasyonlar aracılığı ile teorik ve pratik olarak üye üreticinin görüşüne sunar. Ancak bir Dernek Danışmanının hizmet götüreceği üye sayısı sınırlıdır.

Tarımsal danışmanlık hizmeti verecek kişi ve kuruluşlarda bir tarım danışmanının hizmet vereceği azami işletme sayıları ve bu işletmeleri kontrol sıklıkları Çizelge 1.1'de belirtilmiştir.

Çizelge 1.1. Hizmet verilecek azami işletme sayısı ve işletme ziyaretleri

İşletme Türü	İşletme Sayısı	Kontrol Sıklığı (yıl)
Tarla ziraatı(kuru)	70	12
Tarla ziraatı(sulu)	60	15
Bahçe bitkileri	60	24
Seracılık	50	52
Büyükbaş hayvancılık(süt)	50	40
Büyükbaş hayvancılık(besi)	80	24
Küçükbaş hayvancılık	80	24
Kanatlı hayvan yetiştiriciliği	60	24
Su ürünleri	15	24
Arıcılık	50	18

Kaynak: 30.05.2015 Tarih ve 29371 Sayılı Resmi Gazetede Yayımlanan 2015/19 Nolu Tebliğ

Tekirdağ Önder Çiftçi Danışmanlık Derneğinin 330 üyesi bulunmaktadır. Aynı şekilde Tekirdağ ilinin ilçelerinde faaliyet gösteren Malkara Önder Çiftçi Danışmanlık Derneğinin 240, Hayrabolu Derneğinin 178, Muratlı Derneğinin 75 üyesi mevcuttur. Derneklerde üyelere tarım danışmanı vasıtasıyla danışmanlık hizmeti verilmektedir. Fakat her üretici danışmanlık hizmetinden yararlanamamaktadır. Danışmanlık hizmeti alabilmek için GTHB'nin Tarımsal Tayım ve Danışmanlık Hizmetleri Destekleme Ödemesi Yapılması Hakkındaki Tebliğde yer alan; "Tarla ziraatında; kuruda en az yüz dekar veya yarısından fazlası kuru olmak kaydıyla kuru ve sulu toplam en az yüz dekar, suluda en az elli dekar alanda üretim yapmak" koşuluna uyması gerekmektedir. Bu şartları sağlayan çiftçiler danışmanlık hizmetinden istedikleri takdirde yararlanmaktadırlar. Danışmanlık hizmeti alan çiftçilerin en az 100 da arazisi olması gerekmekte bununla birlikte çiftçi kayıt sisteminde belgelenmesi gerekmektedir.

Bu çalışmada; Üyelerinin sosyal ve ekonomik gelişimini hızlandırmak, tarımsal işletmelerin verimliliğini arttırmak ve beraberinde üretici gelirlerinin yükselmesini sağlamak, tarımda teknik, bölgenin tarımsal üretim ve pazarlama olanaklarını daha da geliştirmek amacıyla kurulan, Tekirdağ İlinde ve ilçelerinde faaliyet gösteren, Önder Çiftçi Danışmanlık Derneklerinin üyelerine yaptığı tarımsal yayım hizmetinin etkinliği, üye-dernek ilişkilerinin incelenmesi, bu ilişkilerde etkili olan faktörler, üyelerin yayım hizmetlerinden memnuniyet düzeyleri ve derneklerin daha etkin hizmet sağlayabilmesi noktasında üyelerin ne gibi hizmetlerde buldukları incelenmiş ve çözümlenmesi yapılmıştır.

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Yabancı ülkelerdeki ve yurtiçinde (Türkiye’de) yapılan çalışmalar olmak üzere iki bölümde sunulacaktır.

2.1. Yabancı Ülkelerdeki Çalışmalar

Rogers (2003), “Diffusion of Innovations” adlı çalışma beşinci baskısıyla bu alanda yapılmış en kapsamlı çalışmadır. Bu çalışmada yeniliklerin yayılması, benimsenmesi, sınıflandırılması, yorumlanması, değerlendirilmesi yapılmış olup ve yeniliklerin benimsenmesi sürecinin açıklanmasında geliştirdiği model ayrıntılı olarak sunulmuştur.

Hruschka ve Rheinwald (1965), “The Effectiveness of German Pilot Farms (Alman Pilot İşletmelerinin Etkisi)” adlı çalışmasında, Almanya’da yayım servislerinin önerdikleri tarımsal tekniklerin benimsenmesi için önemli bir yayım yöntemi olarak uygulanan pilot işletme yaklaşımının etkisi araştırılmıştır. Bu araştırmaya göre pilot işletmelerinin seçiminde kriter olarak iyi üretici, yenilikçi, yayım servisine yakınlık gibi faktörlerden ziyade, işletmelerin sosyal prestijinin daha önemli bir faktör olduğu vurgulanmıştır.

Rogers ve Shoemaker (1971), “Communication of Innovations. A Cross Cultural Approach” adlı çalışmada, tarımsal alanda teknolojik gelişmelerin yayılması ve benimsenmesinde sosyo-ekonomik özelliklerden; işletme büyüklüğü, eğitim düzeyi, yaş gibi etmenlerin ve haberleşme araçlarından; gazete, radyo, komşuluk-akrabalık ilişkileri gibi etmenlerin etkili olduğunu tespit etmiştir.

Albrecht (1978), “Batı Almanya’da Baden-Württemberg Eyaletinde Yayımın Ortaya Çıkışı ve Gelişimi” konusunda yapılan araştırmada, yayımcıların tarım teşkilatlarında idari görevler yapmaları halinde, asıl görevleri olan yayımcılığın “pasif” kaldığını, hizmet içi ve ileri düzeydeki eğitimlerinde yayım metodolojisi bilgisinin daha yoğun şekilde verilmesi gerektiğini bildirmiştir.

Benor ve Harison (1977), “Tarımsal Yayım Eğitim ve Ziyaret Sistemi” konulu çalışmalarında yayım servislerinin, üreticilerin tümüne ulaşmasının olanaksız olduğunu belirtmektedir. Yayım servisinin önerilerinin, yeni tarım tekniklerinin yayılmasında hedef kitle olarak önder çiftçilerin üzerine yoğunlaştırılması gerekliliği vurgulanmaktadır. Bu sistemin uygulandığı bölgelerde bu yolla üreticilerin büyük bölümüne hızla ulaşılabildiğini ve

üreticilerin yarısından fazlasının yayım servislerinin önerdiği tarımsal yeniliklerin çoğunun iki yıl gibi kısa bir sürede benimsediklerini ortaya koymaktadır.

Richardson (2005),” Kuzey Carolina’da Kooperatiflerin Yayım Sistemleri Açısından Karşılaştırılmalı Olarak İncelenmesi” konusunda yapmış olduğu karşılaştırmalı araştırma çalışmasında, Kuzey Carolina’da iki kooperatifi yayım programları açısından karşılaştırılmıştır. Programlardan birinin üreticiler üzerinde daha etkili olduğu ve kazançlarında %11 oranında artış sağladığı saptanmıştır. Sonuç olarak çalışma, yayımın başarısına etki eden faktörlerin tanıtılan programın etkinliğine, pazardaki faydasına, üreticilerin kazançlarına ve politik desteklere bağlı olduğu kanısını ortaya çıkarmıştır.

2.2. Yurtiçinde Yapılan Çalışmalar

Bayraktar (1997), Tekirdağ İli Malkara İlçesi Köylerinde Trakyabirliğin Tarımsal Yayım Hizmetlerinin Değerlendirilmesi” adlı çalışmasında Tekirdağ iline bağlı Malkara köylerinde Trakyabirlik Yağlı Tohumlar Tarım Satış Kooperatifine ortak olan üreticiler ve bu üreticilerin tarımsal yayım hizmeti açısından Trakyabirlik ile olan ilişkileri incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre, anket uygulanan 175 ortağın yarısından fazlası % 53,1 orta yaş, yani verimlilik çağındaki gruptan oluşmaktadır. Ortakların % 84’ü en az ilkokul mezunu olduğu ve % 42,3’ü 101 da ve daha fazla tarım arazisine sahip olduğu tespit edilmiştir. Ortakların tarımsal yayım hizmeti açısından bilgi edindiği kaynaklar arasında Trakyabirlik üçüncü sırayı almakta, % 74,8 gibi büyük bir kısmı Trakyabirlik’e bilgi almak için gitmemekte ve Trakyabirlik’te tarımsal yayım açısından bilgi verecek elemanın bulunmadığı tespit edilmiştir.

Özer (2005), ‘Şanlıurfa Agro-Gap Önder Çiftçi Danışmanlık Derneğinin Tarımsal Yayım çalışmaları ve etkisinin değerlendirilmesi üzerine bir araştırma’ adlı çalışmasında, Agro-GAP ÖÇDD’nin Şanlıurfa Merkez, Harran ve Akçakale köylerinde bulunan üyelerinden, üyesi bulunan köylerdeki üye olmayan üreticilerden ve hiç üyesi bulunmayan köylerdeki üreticilerden, gayeli örnekleme yöntemi ile belirlenen, toplam 60 köy ve 145 denek ile yüz yüze anket yoluyla veriler 2005 yılı içinde toplanmış ve bu veriler analiz edilmiştir. Amaç; dizgeler arası yayım modelinden yararlanılarak Agro-GAP ÖÇDD’ nin tarımsal yayım çalışmaları, başarısı ve etkisi incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Araştırma bulgularına göre, Agro-GAP ÖÇDD’ne üye olan üreticiler, üye olmayan üreticilere oranla daha genç olup, % 45,71’i 40 yaşın altında ve verimlilik çağındadır. Üye üreticilerin eğitim düzeyleri daha yüksek özellikle % 28,57’si lise ve % 45,71’i ise yüksekokul mezunudur. Üyelerin, % 71,43’i 250 dekadardan daha büyük tarımsal işletmeye

sahip oldukları tespit edilmiştir. Üye üreticilerin % 40'ı ikinci ürün yetiştirdiği, yeni ürün yetiştirilmesi (denemesi) yaptığı, bunun yanında hayvansal üretim yapmaya başladığı, % 60'ı tohum, % 48,57'si gübre, % 60'ı tarımsal ilaç kullanımında, % 45,71'i sulama yaparken daha bilinçli/tasarruflu kullandığı ve gelirlerinde % 20'ye kadar bir artış olduğu saptanmıştır. Dernek üyesi üreticilerin, % 68,57'si her ekimden önce toprak tahlili yaptırdığı, % 42,86'sı işletmesinde kayıt/deFTER tuttuğu ve % 80'ni ise, tarımsal yayım çalışmalarına (kısa süreli seminer, tarla günleri ve tarımsal fuarlar vb.) katıldığı, % 100'ü işletmesini geliştirmek için, değişik (Tarım kuruluşları % 5.71, Agro-GAP ÖÇDD % 62,86, radyo/TV % 28,57, broşür, gazete ve dergi % 2.86) iletişim kanallarını kullandığı belirlenmiştir. Ancak Agro-GAP ÖÇDD kendi üyelerine, bu tarımsal etkinliğin gelişiminde, etkili olurken, üye olmayan üreticileri tarımsal gelişmelerden haberdar etmediği, bilgilendirmediği ve üye olmayan üreticiler üzerinde hem Derneğin hem de üyelerin etkin bir rol oynamadığı belirlenmiştir.

Boyacı (1996), “Avrupa Birliği Ülkelerinde ve Türkiye’de Tarımsal Yayım” konulu makalesinde Avrupa Birliği ülkelerinde tarımsal yayım ve danışmanlık sistemlerinin ortaya çıkışını ve gelişim süreçlerini incelemiş, Türkiye’de uygulanan tarımsal yayımın tarihsel gelişimi ve bu günkü durumu ile ilgili AB ülkelerinde uygulanan sistemler ışığında bilgi vermiştir.

Akkaya (2002), tarafından yapılan çalışma; “Türkiye ve Avrupa Birliğinde Tarımsal Yayım Haberleşmede Bilgi Akışı Üzerine Bir Araştırma” çalışmasında Avrupa birliğinde yayım konusunda Sivil Toplum Kuruluşları, Kooperatifler, Danışmanlık Kuruluşları ve Şirketlerinin daha etkin olduğuna dikkat çekilmektedir. Tarımsal yayım ve Haberleşmede bilgi akışının Avrupa birliğinde Türkiye’ye oranla çok daha yüksek oranda bilgisayar kullanımı olduğu belirtilmiş ve Türkiye de haberleşme konusunda bilgisayar kullanımının artırılması için eğitimin gerekliliği üzerinde durulmuştur.

Özçatalbaş ve ark. (2010), tarafından yapılan “Türkiye’de tarım danışmanlığı sisteminin geliştirilmesine yönelik önlemler” adlı çalışmasında yayımın önemi, ülkelere göre tarımsal yayım ve danışmanlık sistemlerinin durumu, Türkiye’de ki mevcut durum incelenmiş, sorunlar ortaya konmuştur. Özel yayım ve danışmanlık sisteminin kamu yayımına alternatif olmasa da bazı bölgeler için gerekli hatta önlenemez olduğu vurgulanmıştır

Tatlıdil (1984),“Tarımsal Yayım Çalışmalarında Önder Çiftçi Yaklaşımı Üzerine Bir Araştırma” adlı çalışmasında, Tarımsal yayımda önder çiftçi yaklaşımını 109 denekle Çorum’un Sungurlu ilçesinde irdelemiştir. Araştırmada önder çiftçilerin rollerini benimseme ve bu rolleri yerine getirmelerinde etkili olan unsurlar incelenerek, önder çiftçinin

yaklaşımının işleyişi ve sorunlarının saptanmasının yanı sıra önderlik düzeyleri sosyometrik yöntemlerle belirlenmiştir. Araştırma bulgularına göre; yaş, eğitim düzeyi, mülkiyet durumu, işletme büyüklüğü, arazi kullanım biçimi, arazi kullanım biçimi, işletmenin personel biçimi, işletmenin personel sayısı, kiralık işgücü kullanımı, traktör varlığı, gazete alma, televizyon izleme ve Sungurlu'ya gidiş sıklığı ile önder çiftçi olma arasında anlamlı bir ilişki tespit edilirken; gelir düzeyi, tarım dışı gelir, kendisinin ve ailesinin köy yönetiminde görev alması, işletmede kayıt tutulması, gazete okuma, radyo dinleme sıklığı ve Çorum'a gidiş sıklığı arasında anlamlı bir bağ olmadığı saptanmıştır.

Taluğ (1974), "Tarımda Teknolojik Yeniliklerin Yayılması ve Benimsenmesi Üzerine Bir Araştırma" adlı çalışmasında Ankara-Polatlı ilçesi buğday üreticilerinin yabancı ot mücadelesinde tarımsal ilaç kullanımı konusunda hangi bilgi kaynaklarının etkili olduğu, tarımsal ilaç kullanımını benimsemede haber alma ve benimseme süreçleri incelenmiştir. En önemli bilgi kaynaklarının diğer çiftçiler % 46,2, yayım birimleri % 32,0 olduğu ve ayrıca çalışmada haberleşme davranışları kapsamında Ankara'ya ve Polatlı'ya gidiş, gazete okuma ve yaymanlarla ilçede görüşme sıklığı ile benimseme davranışları arasında istatistiki olarak ilişki tespit edilmiştir.

Taluğ (1982), "MEYSEB Tarımsal yayım Çalışmalarının Değerlendirilmesi" adlı çalışmasında MEYSEB Mersin Bölge Müdürlüğü tarımsal yayım çalışmalarında benimsenen eğitim ve ziyaret yaklaşımının tarımsal yayım çalışmalarının yapılacağı bölgede yaşayan insanlar arasında seçilen, düzenli olarak eğitilen formenler ile bunların kendi bölgelerindeki tarımsal işletmeleri düzenli olarak ziyaret etmelerine dayanarak uygulandığı vurgulanmaktadır. Ayrıca tarımsal yayım çalışmalarının etkinliğinin ortaya konmasında üreticilerin yayım çalışmalarına katılımı ve MEYSEB'in önerdiği tarım tekniklerinin benimsenmesi ölçütlerinden yararlanıldığı belirtilmektedir

Kızılaslan (1997), Tokat İli Merkez İlçede Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerine Katılımı Etkileyen Sosyo-Ekonomik Faktörler Üzerine Bir Araştırma konulu çalışmasında kooperatife üye olanlarla olmayanlar arasında istatistiksel olarak, otorite şekli, sosyal statü, gelişmiş tarım teknolojisini benimseme ve uygulama, işbirliğine eğilim düzeyi, kooperatifçilik bilinç düzeyi, sosyal katılım, kitle haberleşme araçlarını kullanım düzeyi, yatay mobilite, yaşam düzeyi, empati yeteneği, geçim sağlama kaynakları, tarım dışı gelir, tarımsal gelir, ihtisaslaşma düzeyi ve kooperatiften yararlanma durumunda farklılıklar belirlenmiştir.

Doğanca (1983), “Manisa İli Turgutlu İlçesine Bağlı İki Orman Köyünde Yayım Açısından Kooperatifleşme ve Kooperatiflere Katılımı Etkileyen Faktörler” araştırılmıştır. Bu çalışmada köylerin sosyo-ekonomik yapıları, modernleşme eğilimleri, köyler arasındaki sosyo-ekonomik farklılıklar, kooperatifleşme süreci ve kooperatiflere katılım düzeyini etkileyen faktörler incelenmiştir. İncelenen köylerde üreticilerin kooperatiflere katılım nedenlerinin tarımsal girdilerin düzenli, kolay, daha ucuz fiyatla temin edilmesi olduğu tespit edilmiştir. Kitle haberleşme araçlarını daha fazla kullanan üreticilerin kooperatiflere katılım düzeyleri daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Özkaya (1988), “Ege Bölgesinde Seçilmiş Bazı İllerde Süt Sığırcılığına Yönelik Tarımsal Yayım Stratejisinin Analizi” adlı çalışmada, süt sığırcılığına yönelik uygun bir tarımsal bir yayım stratejisinin belirlenmesi ve etkinliğinin artırılması için alınması gereken tedbirler ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu çalışmada 102 işletmeden ve tarımsal yayım kuruluşlarından elde edilen veriler ışığında, dağ-ova köyleri için ayrı ayrı belirlenecek yayım stratejilerinin, üretici koşulları da göz önüne alınarak, en çok sorunun bulunduğu konulara yoğunlaştırılması halinde mevcut durumdan çok daha iyi bir başarı düzeyine ulaşılabileceği ortaya konulmuştur. Bunun yanında süt sığırcılığında da üretici koşullarında araştırmalara başlanması gerektiği belirtilmiştir.

Özçatalbaş (1994), “GAP Bölgesinde (Şanlıurfa’da) Tarımsal Yayımın Analizi ve Etkin Bir Yayım Çalışması İçin Gerekli Koşulların Saptanması Üzerine Bir Araştırma” adlı çalışmada pamuk, buğday, arpa ve kırmızı mercimekte üretici uygulamaları ile yayım birimlerinin önerileri arasında 1/3 – 1/2 oranında uyumsuzluk olduğunu ve yayım birimlerinin bilgi kaynağı olarak öneminin düşük olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte yayım ve araştırma birimlerinin fiziki donanımlarının ve personel sayılarının yetersiz olduğunu, araştırma birimlerinin birbirleriyle ve yayım birimleriyle olan ilişkilerinin mükemmel düzeyde olmadığını, araştırmalarda ekonomik yararlılığa yeterince önem verilmediğini, araştırma konularının çoğunlukla yayım biriminin görüşü alınmadan belirlendiğini, yayım elemanlarının çoğunun deneyimsiz ve bölgede sürekli çalışma eğiliminde olmadığını belirtmiştir. Bu nedenle bölge düzeyinde, birimler arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesi gerektiğini, Akçakale Tarımsal Araştırma Enstitüsü’nün eksikliklerinin tamamlanarak sulu tarıma yönelik hizmet veren bir merkez haline dönüştürülmesini, üretim sistemleri araştırmaları yaklaşımından yararlanılarak, araştırmacı, yayımcı ve üretici tarla düzeyinde bir araya getirilmesi gerektiğini, ayrıca izleme ve değerlendirme konusunda da özel bir önemin verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Taluğ ve ark. (1994), “Yayım Elemanı İstihdam Etme Amaçlı Çiftçi Örgütleri Önder Çiftçi Projesi Örneği” adlı çalışmada projenin tanıtımı yapılmış, projeye üye üreticilerin sahip oldukları işletme genişliği genel olarak yöre ortalamasının üstünde olduğu yani projeye üye olmayanlara göre daha büyük tarım arazisine sahip oldukları tespit edilmiş ve projenin önemi üzerinde durulmuştur. Ayrıca tarımsal yayım ile ilgilenenler için Önder Çiftçi Projesi’nin izlenmesi ve değerlendirilmesinin gerekliliği vurgulanmıştır.

Gürel ve ark. (1998), “Tekirdağ İlinde Alman Tarımsal Yayım Modeli ve Bu Modelin Etkinliğinin Değerlendirilmesi” adlı çalışmada ÖÇP’ ne üye işletmeler bu projeye üye olmayanlara göre daha büyük tarım arazisine sahip oldukları ve işletme sahiplerinin daha genç verimlilik çağında ve eğitim düzeyi daha yüksek üreticilerden oluştuğu tespit edilmiştir. ÖÇP üyelerinin büyük bir kesimi tarımsal üretimde değişiklik (yeni ürün denemesi) yaparken, ÖÇP’ne üye olmayanlarda bu oranın düşük olduğu ve Önder Çiftçi Projesi başta bu projeye üye işletmeler olmak üzere üye olmayan komşu işletmelerde de birçok tarımsal faaliyetlerin gelişiminde etkin rol oynadığı saptanmıştır.

Karlı (2001), “Önder Çiftçi Projesi Modelinin Uygulanabilirliği Üzerine Bir Araştırma-Harran Ovası Örneği” adlı çalışmada Önder Çiftçi Projesi Modelinin Harran ovasında uygulanması ve çok sayıda üreticinin katılımıyla oluşturulması, her köyde birkaç üreticinin projede yer almasının sağlanması ve proje konusunda üreticilerin bilgilendirilmesinin gerekliliği üzerinde durulmuştur.

Boz ve ark. (2004), “Çiftçilerin Tarımsal Faaliyetlerde Kullandıkları Bilgi Kaynaklarının Belirlenmesi ve Tarımsal Yayım Açısından Değerlendirilmesi” adlı çalışmada Kahramanmaraş’ta çiftçilerin tarımsal faaliyetlerde kullandıkları bilgi kaynaklarını, yöredeki tarımsal kuruluşların yayım faaliyetlerini ve birbiriyle olan bilgi alışverişlerini belirlemeye çalışılmıştır. Araştırmada elde edilen verilere göre çiftçilerin çeşitli tarımsal uygulamalar için modern bilgi kaynaklarını kullanma oranının oldukça düşük olduğu, araştırma bölgesinde faaliyet gösteren Tarım İl Müdürlüğü Çiftçi Eğitim ve Yayım Şubesi, Tarımsal Araştırma Enstitüsü ve Ziraat Fakültesi gibi kuruluşların birbiriyle olan işbirliği ve bilgi alışverişi sınırlı düzeyde kaldığı tespit edilmiştir.

3. METERYAL ve METOD

3.1. Materyal

Araştırmanın materyali, birincil ve ikincil verilerden oluşturulmuştur. Araştırma bölgesi olan Tekirdağ İli ve Malkara, Hayrabolu, Muratlı İlçelerindeki kırsalda yaşayan Önder Çiftçi Danışmanlık Derneği üyeleriyle yüz yüze görüşülüp anket yoluyla toplanan veriler, birincil veri kaynağını oluşturmaktadır.

Bölgede değişik tarım kuruluşlarından, araştırma alanının tarımsal yapısına ait bilgilerden yararlanılmıştır. TÜİK, Tekirdağ İli, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İl Müdürlüğünün verilerinden ve bölgede yapılmış çalışmalar, konu ile ilgili makaleler, projeler, raporlardan ikincil veri kaynağı olarak yararlanılmıştır.

3.2. Metod

Araştırmanın ana kitlesini; Tekirdağ ili ve ilçelerindeki (Malkara, Muratlı, Hayrabolu) Önder Çiftçi ve Danışmanlık Derneğine kayıtlı olan 823 üye oluşturmuştur. Yöreyi temsil edecek 139 adet anket sayısı belirlenmiş ve tesadüfî yöntemle köylere dağıtılmıştır. Anket soruları kodlanarak bilgisayar ortamına aktarılmış, SPSS programı kullanılarak analiz edilmiş uygun çizelge ve grafik haline getirilerek yorumlanmıştır.

Araştırmanın örnek hacmi aşağıdaki formül yardımıyla 139 olarak hesaplanmıştır. İlçelere göre dağılımı Çizelge 3.1’de gösterilmiştir.

Örneğe girecek Derneğe üye çiftçi sayısının belirlenmesinde aşağıdaki formül kullanılmıştır.

$$n = \frac{Np(1-p)}{(N-1)\sigma_p^2 + p(1-p)}$$

$$n = \frac{823 \cdot 0,50 \cdot 0,50}{(823-1)(0,10 / 2,58)^2 + (0,50 - 0,50)} = 138,56$$

Formülde:

n=Örnek hacmi

N=Ana Kitle

$\sigma_p =$ Oranların standart sapması ($d/Z_{a/2}$)

$\rho = 0,50 / 1-p=0,50$

Çizelge 3.1. Örnek Hacminin İlçelere Göre Dağılımı

Dernekler	%	Ana kitle	Örnek
Tekirdağ Önder Çiftçi Danışmanlık Derneği	0.40	330	56
Muratlı Önder Çiftçi Danışmanlık Derneği	0.09	75	12
Hayrabolu Önder Çiftçi Danışmanlık Derneği	0.22	178	31
Malkara Önder Çiftçi Danışmanlık Derneği	0.29	240	40
Toplam	100,0	823	139

3.2.1. Çok boyutlu ölçekleme

Çok boyutlu ölçekleme analizi (ÇBÖ), nesne ya da birimler arasında gözlemlenen benzerlikler ya da farklılıklardan oluşan uzaklık değerlerine dayalı olarak bu nesnelerin tek ya da çok boyutlu uzaydaki gösterimini elde etmeyi amaçlayan, böylece nesnelere arasındaki ilişkilerin belirlenmesini sağlayan çok değişkenli bir istatistiksel analiz yöntemidir. ÇBÖ, kişisel tercihler, tutumlar, eğilimler, inançlar ve beklentiler gibi davranışsal verilerin analizinde sıkça kullanılmaktadır (Oğuzlar 2001). ÇBÖ, kümeleme analizi ve ayırma (discriminant) analizi gibi sınıflama ve gruplama analizlerinin içinde yer almaktadır (Tatlidil 1996; Oğuzlar 2001). ÇBÖ metodlarının çoğu farklılıkların analiz edilmesi için geliştirilmiştir (Mead 1997). ÇBÖ'nin öncelikli amacına orijinal verilerin mümkün olduğunca az boyutlu bir koordinat sistemine yerleştirilmesidir (Johnson ve Wichern 1999). Böylece farklılıklar bir grafik ile görselleştirilmekte ve açıkça görülmektedir.

ÇBÖ, n adet nesne (birey-gözlem) ya da birim arasındaki p değişkene göre belirlenen uzaklıklara dayalı olarak nesnelerin k boyutlu ($k < p$) bir uzayda gösterimini elde etmeyi amaçlayan ve böylece nesnelere arasındaki ilişkileri belirlemeye yarayan bir yöntemdir. ÇBÖ analizinin genel amacı, mümkün olduğunca az boyutla, uzaklık değerlerini kullanarak, nesnelerin yapısını orijinal şekle yakın bir biçimde ortaya koymaktır (Özdamar 2004; Tatlidil 1996; Aytaç ve Bayram 2001).

ÇBÖ analizi uzaklık matrislerinden yararlanarak çözüm yapmaktadır. Bu nedenle veri tipine göre uygun uzaklık matrislerini hesaplamak gerekmektedir (Doğan 2003). Bu çalışmada Öklidyan (Euclidean) uzaklığı alınmıştır. Öklidyan uzaklığı, her bir boyuttaki (değişken) farkın karesinin ve bu kareli farkların toplamının karekökünü alınmasıyla hesaplanan bir geometrik uzaklık ölçüsüdür.

$$\text{Öklidyan Uzaklığı } d = \sqrt{\sum_{i=1}^n (x_i - y_i)^2}$$

Uyumun veya uyum iyiliğinin bir ölçüsü olan Kruskal tarafından geliştirilen gerginlik (stress) ölçüsü, ÇBÖ analizinde geniş bir kullanıma sahiptir ve analiz sonucu elde edilen grafiksel düzenlemede kullanılan boyut sayısının uygun olup olmadığının belirlenmesinde önemli bir ölçüt olarak karşımıza çıkmaktadır (Filiz ve Çemrek 2005).

$$\text{stress} = \sqrt{\frac{\sum (\hat{d}_{ij} - d_{ij})^2}{\sum (\hat{d}_{ij})}}$$

\hat{d} = i. ve j. bireyler arasındaki veri uzaklığı,

d_{ij} = i. ve j. bireyler arasındaki yapılandırma uzaklığı olarak yansıtılmaktadır (Doğan, 2003).

Stress oranı, ÇBÖ çözümünün uygunluğuna karar vermede bir kriter olarak kullanılmaktadır. Düşük bir stress değeri çözümün uygun olduğunu göstermektedir. Yüksek bir değer ise kötü bir uyuma işaretler. Çizelge 3.2’de, Kruskal’ın stress değerinin yorumlanması için geliştirdiği çizelge verilmektedir (Wickelmaier 2003).

Çizelge 3.2 Stress değerleri ve uyumluluk stress değeri

Stress değeri	Uyumluluk
$\geq 0,20$	Uyumsuz gösterim
0,100 - < 0,200	Düşük uyum
0,050 - < 0,100	İyi uyum
0,025 - < 0,050	Mükemmel uyum
0,000 - < 0,025	Tam uyum

ÇBÖ gözlemsel uzaklıklar ile yapılandırma uzaklıklarının uyumluluğunu Sheppard diyagramı adı verilen bir grafikte göstererek değerlendirme imkânı sağlar. Sheppard diyagramında, gözlenen uzaklıklar Y ekseninde ve fark (disparite) değerleri X ekseninde yer alacak biçimde bir dağılım (scatterplot) grafiği oluşturulur (Şahin ve ark. 2006).

4. TARIMSAL YAYIM ve DANIŞMANLIK

4.1. Yayımın Tanımı, Doğuşu ve Gelişimi

Yayım, Amerika Birleşik Devletleri ve Britanya’da (Extension Education) terimi ile tanımlanmaktadır. Extension kelimesinin mastar hali olan ‘toextend’ yaymak, genişletmek; ‘education’ ise eğitim anlamındadır. Türkçede kullanılan ‘Yayım’ terimi de İngilizcedeki karşılığı gibi yaymak fiilinden üretilmiş olup sözcük anlamı ‘Bilgi Yayma’ olarak ifade edilmektedir. Yayım sözcüğü bazen yanlış olarak neşriyat anlamına gelen ‘yayın’ sözcüğü ile karıştırılmaktadır. Oysa yayın, (Basılı, görsel veya işitsel) yayımda kullanılan birer öğretim materyali olmakla birlikte yayım kavramına göre daha dar kapsamlıdır (Değirmenci ve ark. 2010).

İngilizce karşılığı ‘extension’ olan yayım kavramı, ABD’de, ‘İnsanları, problemlerini kendilerinin çözebilmeleri için eğitime’ amacını vurgulamaktadır. Hollandalılar yayımla ilgili olarak ‘voorlichting’ kelimesini kullanmaktadırlar. Bu kelime: ‘İnsanların yollarını bulmalarına yardımcı olmak için, yollarının aydınlatılması’ anlamındadır. Yayım kavramıyla yakından ilgili olan ‘danışmanlık’ kelimesi de, İngilizler (advisorywork) ve Almanlar (beratung) tarafından: ‘Amaca ulaşmak için uzmanlarca en uygun önerilerin sunulması’ anlamında kullanılmaktadır. Yine yayımla ilgili olarak, Fransızlar ‘vulgarisation’ kelimesini: ‘Sıradan insanlar için mesajların basitleştirilmesi’ anlamında, İspanyollar ‘capacitation’ kelimesini: ‘İnsanların becerilerini geliştirme’ veya basitçe ‘eğitim’ anlamında kullanmaktadırlar. ‘Yayım’ (Extension) kelimesinin bilimsel olarak ortaya çıkışı on dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında yani, 1850’lerde nüfusun hızla arttığı, sanayileşen kentlerdeki insanların eğitim ihtiyaçlarının yaşadıkları yerlerde nasıl karşılanacağı konusu, İngiltere’deki Oxford ve Cambridge Üniversitelerinde yapılan tartışmalara dayanmaktadır (Değirmenci ve ark. 2010).

4.2. Tarımsal Yayım ve Yayımcının Tanımı

Bir ülke tarımsız, tarım da tarımsal yayımsız düşünülemez. Yayım kavramı sürekli değişen ve gelişen bir kavramdır. Tarımsal yayım hakkında çeşitli bilim adamları tarafından yapılmış birçok tanım bulunmaktadır. Aşağıda çeşitli yazarlar ve yayım uzmanları tarafından yapılmış tarımsal yayım tanımlarından bazıları verilmiştir.

Mounter, tarımsal yayımı: ‘Çiftçilere eğitim yoluyla tarımsal üretim şekilleri ve tekniklerinin geliştirilmesinde, üretimde etkinliğin ve tarımsal gelirin artırılmasında, hayat standartlarının iyileştirilmesinde, kırsal hayatın sosyal ve eğitimsel seviyesinin yükseltilmesinde yardımcı olan bir hizmet veya sistem’ olarak tanımlamaktadır. Bu tanım oldukça geniş kapsamlıdır. Tanım çerçevesinde çiftçinin yaşadığı ve faaliyet gösterdiği bütün alanlar, tarımsal yayımın konusuna dahil edilmiştir. Bir başka ifadeyle çiftçi ile direkt temas yanında, yayım araştırmaları, eğitim, yardımlaşma ve bilgilendirme çalışmaları da tarımsal yayım sistemi içinde ele alınmış olmaktadır (Değirmenci ve ark. 2010).

Russell (Jones), tarımsal yayım kavramını: ‘Çiftçilere, ürünlerin verimliliğinin artırılması ve yaşam standartlarının yükseltilmesi; yeni tarımsal üretim metotlarının benimsetilmesi için gerekli bilgi ve becerilerin sağlanması’ olarak tanımlamaktadır (Değirmenci ve ark. 2010).

Fischer ve arkadaşları: ‘Yayım ve çiftçi eğitimi, mevcut üretim kaynaklarından daha etkin yararlanılması amacıyla, enformasyon ve pratik becerilerin iletilmesini hedefler’ olarak tarımsal yayım tanımlanmaktadır (Değirmenci ve ark. 2010).

Bütün bu tanımlamalar, yayımı; bazı hizmetlerin (öneri, fikir, teknoloji, enformasyon, bilgi ve beceri) sağlanması veya transferi olarak ifade etmektedir. Yayım çalışması bunların sağlanması ile başlamaktadır. Sağlanan hizmetlerin genelde kullanışlı, gerekli, yeni veya uygun olması gerektiği söylenmektedir. Yayımın belirli bir teknoloji veya önerinin sağlanması yerine, bizzat çiftçiler veya işletmeler ile başladığını belirten tanımlamalar da bulunmaktadır.

Albrecht ve arkadaşları tarımsal yayımı: ‘Çiftçilerin acil problemlerini kendi kendilerine çözebilmesi için yayım elemanlarınca motive edilmeye çalışıldığı ve bu yönde harekete geçebilmeleri için fikir ve cesaret ile birlikte yetenek kazandırmaya yönelik yardımların sağlandığı bir süreç’ olarak tanımlamaktadırlar. Bu tanımlamada yayım ile verilen, ‘cesaret’ ve ‘fikir’dir. Öte yandan, belirli bir durum karşısında ne yapılması gerektiği kararını almanın sorumluluğu, yayım elemanından daha çok çiftçilere aittir. Yayım hizmetlerinden sadece işletmenin sahibi (genellikle erkek), çiftçi mi yararlanmalıdır? Yoksa başkaları da bu hizmete dahil olmalı mıdır? (Değirmenci ve ark. 2010).

Profesör Niels Röling'e göre yayımın esası, insanların davranışlarında değişimi teşvik etmenin hedeflenmesidir. Röling, tarımsal yayımı: ‘Kamu veya toplum yararına,

davranışlarda gönüllü değişimi teşvik etmek için, bir kurum tarafından müdahale edilerek gerçekleştirilen bir profesyonel iletişim şekli' olarak tanımlamaktadır (Değirmenci ve ark. 2010).

Yayımcı; yayım örgütünce arzu edilen doğrultuda hedef kitlenin kararlarını etkileyen kişidir. Yayımcının uzun vadedeki hedefi, hedef kitleye kendi kendilerine yardımcı olabilecekleri şartları sağlamak ve yayımcıya bağımlı olmaktan kurtarmaktır. Yayımcının ana görevi tavırların, davranışın ve sosyal yapının değişmesini sağlamaktır. Özünde yayımcı bir değişimcidir. Ana fonksiyonu planlanan değişim doğrultusunda bireylerin kararlarını etkilemek, kararı uygulamaya koymalarında yardımcı olmak, uygulamanın yerleşmesini sağlamak ve sonuçta ilişkiye son vermektir. Yayımcının görevi; probleme kendi görüşünün yanında çiftçinin görüşünü de katarak ortak bir çözüm getirmektir (Değirmenci ve ark. 2010).

4.3. Tarım Yayımcısının/Danışmanının Görevleri

- Üretimin her aşamasında göreviyle ilgili konularda tarımsal işletme sahiplerine veya hizmet verdiği diğer birimlere gerekli bilgi ve becerileri kazandırmak, gerektiğinde ilgili mevzuata uygun tarımsal uygulamalar yapmak,
- Bitkisel ve hayvansal üretime yönelik sürdürülebilir üretim teknikleri konusunda her türlü bilgi ve yeni teknolojinin hedef kitleye ulaştırılmasını sağlamak,
- Çevrenin, doğal kaynakların ve biyolojik çeşitliliğin korunması için tarımsal işletme sahiplerini ve hedef kitleyi bilgilendirmek,
- Tarımsal işletmelerin daha rekabetçi bir yapıya kavuşturulması ve etkin bir şekilde ürün ve hizmet pazarına yönelmelerine katkıda bulunmak,
- İşletme ekonomisi yayımı/danışmanlığı yapmak, gerekli tavsiyelerde bulunmak,
- İşletmelerin ekonomik analizleri, gelişim planlamaları, iş ve sermaye verimliliğinin iyileştirilmesi ve aile işletmelerine özgü sorunlar, ev ekonomisi ve mekanizasyon konularında yayım/danışmanlık yapmak,
- Tarımda çalışanların mesleklerini daha iyi yapmaları için, gerekli kişisel gelişim ve girişimcilik eğitimlerini yapmak,
- Görevli olduğu konularla ilgili olarak düzenlenecek eğitimlere katılmak,
- Yayım/danışmanlık faaliyetlerinde basılı, sesli ve görüntülü kitle yayım vasıtalarından yararlanmak ve bunları hazırlamak ve hazırlanmasına katkıda bulunmak,
- Tarımsal yayım ve danışmanlık faaliyetleriyle ilgili veri toplamak, kayıt tutmak,
- Tarımsal üretimi kayıt ve kontrol altına alacak belgelerin düzenlenmesini sağlamak,

- Üretici örgütlenmesi konusunda çalışmalar yapmak (Anonim 2013).

4.4. Türkiye’de Yayım ve Tarım Danışmanlığı

Tarım danışmanı: Sivil toplum örgütlerinde, ziraat odalarında ve tarımsal danışmanlık şirketlerinde istihdam edilen veya tarımsal danışmanlık hizmeti yürütmek üzere kendi nam ve hesabına çalışan ve Yönetmelikte belirtilen hükümlere göre sertifikalandırılmış kişilerdir (Anonim 2015).

4.4.1. Tarımsal yayım ve danışmanlık yönetmeliği öncesi durum

Günümüze kadar geçen süreçte özellikle 1970’lerin sonlarında, kamu yayımında önemli sorunlar ortaya çıkmış ve bunlar kamu yayımının etkinliğini düşürmüştür (Özçatalbaş ve Gürgen 1998). Zaman içinde müdahale edilerek olumsuzluklar ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır. Bu müdahalelerin en önemlilerinden biri 1984 yılında uygulamaya giren Tarımsal Yayım ve Uygulamalı Araştırma Projesi (TYUAP) ile yapılmıştır ve Türkiye’de tarımsal yayım çalışmalarını büyük ölçüde etkilemiştir. Ayrıca 2004 yılında başlayan Köy Merkezli Tarımsal Üretime Destek Projesi (KÖYMER/TARGEL) gibi uygulamalar kamu yayımı yanında özel yayımın geliştirilmesine yönelik girişimler olarak değerlendirilebilir. Ancak daha sonra 2007 yılında KÖYMER’in TARGEL’e dönüştürülmesi bu girişimin de Bakanlığa bağlı bir yapının dönüşmesine yol açmıştır.

TYUAP Süreci: 1990’ların sonuna gelindiğinde ülkenin yaklaşık yarısında TYUAP, Eğitim ve Ziyaret Yaklaşımının ülke geneline yaygınlaştırılmasını amaçlamıştır. Diğer yarısına ise büyük oranda 1940’lardan beri sürdürülen Genel Tarımsal Yayım Yaklaşımı ile yayım hizmeti verilmeye devam edilmiştir. Ayrıca belirli oranda Ürün Bazında Yayım Yaklaşımı ve Entegre Proje Yaklaşımı da Bakanlık tarafından uygulanmıştır. Ancak arz yönlendirici ve teknoloji transferini esas alan bu yaklaşımların katılımcılığı dikkate almaması nedenleriyle üreticilerin etkin olarak sürece katılması mümkün olmamıştır. TYUAP’ta "Eğitim ve Ziyaret Yaklaşımını" yerleştirmek, dolayısıyla yayım birimlerinin üreticilere en yakın olacak şekilde köylere kadar Köy Grubu Tarım Merkezi olarak kurulması (KGTM) ve merkezlerde görevlendirilen yayım elemanlarının da kendi görev alanlarındaki üreticileri yapacakları belirli aralıklı (periyodik) ziyaretler sırasında sürekli olarak eğitmeleri esas alınmıştır (Özçatalbaş ve Gürgen 1998; Özçatalbaş 2009).

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın Kuruluş ve Görevleri 1991 yılında çıkarılan 441 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile belirlenmiştir. Türkiye'de tarımsal yayımdan, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın ana hizmet birimlerinden olan Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü sorumludur. Buna göre Bakanlığın amacı “kalkınma plan ve programları doğrultusunda, köylerin kalkındırılması, tarım ve hayvancılığın geliştirilmesini sağlamak, görev alanına giren altyapı tesisleri ile tarımsal, sosyal ve ekonomik kamu hizmetlerinin yürütülmesini sağlamak,” şeklinde belirtilmiştir. Bakanlığın görevlerine ise 19 madde de yer verilmiştir (Anonim 1991).

TARGEL Süreci: Köy Merkezli Tarımsal Üretime Destek Projesi (KÖYMER) ilk aşamada 100 köye 100 tarım gönüllüsü olarak, 3 yıl süreyle “üreticilere çiftçiye hizmetin yerinde verilmesi, çiftçinin yerinde bilgilendirilmesi, çiftçi gelir düzeyinin yükseltilmesi amacı ile ziraat ve su ürünleri mühendisleri ve veteriner hekimlerin danışmanlık hizmeti vermesini amaçlayan bir pilot uygulama olarak başlamıştır. Projede görev verilen 1023 kişinin %36'sının finansmanını çeşitli şirket ve kuruluşlar karşılamıştır. Toplam proje tutarının yaklaşık 1/4'ünü Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), %10'nunu TC. Ziraat Bankası, %1'ini Türkiye Ziraat Odaları Birliği ve yine yaklaşık %1'ini ise İzmir Ticaret Borsası, Antalya Ticaret ve Sanayi Odası, Antalya Ticaret Borsası, Ege Bölgesi Sanayi Odası ve Antalya ilinden 4 özel tarım firması karşılamıştır. 1/1/ 2004 tarihinde başlayan Köy-Mer Projesi 31/12/ 2006 tarihinde sona ermiştir. Projenin devamı ise 1/1/2007 tarihinde “Tarımsal Yayımı Geliştirme Projesi (TARGEL)” olarak uygulamaya konulmuştur. Bu süreç başlangıçta kamu yayımı yanında özel yayımın geliştirilmesine yönelik girişimlerin gelişmesine ortam hazırlamak gibi bir özelliğe sahipken, daha sonra 2007 yılında KÖYMER'in TARGEL'e dönüştürülmesiyle kapsam yine Bakanlığa bağlı (sözleşmeli personel statüsünde çalışır hale gelen ve ücretleri Genel Bütçeden karşılanan) bir yapıya dönüşmüştür (Anonim 2009).

TARGEL projesi devam etmekte iken 8 Eylül 2006 tarihinde “Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetlerinin Düzenlemesine Dair Yönetmelik” yürürlüğe girmiştir. Bu Yönetmelik; tarımsal işletme sahiplerinin bilgi, teknik ve yöntemler konusundaki ihtiyaçlarının zamanında ve yeterli düzeyde karşılanması ile ilgili usul ve esasları belirlemek amacı ile hazırlanmıştır. Yönetmelikte Serbest tarım danışmanı: Kendi nam ve hesabına çalışmak suretiyle tarımsal işletmelere, sivil toplum örgütlerine ve tarımdan girdi alan kuruluşlara tarımsal danışmanlık hizmeti sunan, sertifika sahibi kişiler olarak tanımlanmıştır. Bu yönetmelik çerçevesinde Serbest Tarım Danışmanı Sertifikası almak isteyen ziraat mühendisleri 15 günlük eğitimlere tabii tutularak başarılı olanlara sertifikaları verilmektedir.

Ancak 2010 yılında çıkarılan yeni yönetmelikle eğitimler iptal edilmiş ve danışmanlık sertifikası almak isteyen kişilerin bakanlık tarafından açılan merkezi sınava girmeleri zorunlu tutulmuştur (Anonim 2013).

4.4.2. Tarımsal yayım ve danışmanlık yönetmeliği sonrası durum

Türkiye’de tarımsal yayıma diğer bir önemli müdahale ise TYD Yönetmeliği ile 8 Eylül 2006 tarihinde yapılmıştır. Bakanlık söz konusu yönetmelik ile yalnızca kamu kontrolünde olan tarımsal yayım çalışmalarının özelleştirilmesine yönelik önemli bir sürecin önünü açmıştır. Dolayısıyla yönetmelik, yayımın özelleştirilmesi sürecini başlatmış, yeni bir anlayışın (talep yönlendirmeli) uygulamaya geçmesine olanak sağlamıştır. Bunun başarılı olması halinde önceki dönemlerde belirtilen sorunların çözümünde aşama kaydedilmesi beklenmektedir (Özçatalbaş 2009).

Bugüne kadar Tarım Bakanlığı dışında diğer bazı birimler de yayımda belirli ölçüde rol almıştır. Bunlar aşağıda sıralanmıştır.

- Tarım ve Köyişleri Bakanlığı (Doğrudan yayımla görevli kamu kuruluşu)
- Doğrudan görevi yayım olmayan ancak yayım faaliyetinde de bulunan kuruluşlar
- Bakanlık Araştırma Enstitüleri, Yayım ve Ekonomi Şubeleri
- Kar amacı gütmeyen kuruluşlar (TKV)
- Üniversite Yayım Araştırma Uygulama Merkezleri
- Ziraat Odaları

Bu durumda 2006 yılında tarımsal yayım alanında genel kabulleri değiştiren yeni bir oluşumun başladığı söylenebilir. Bu oluşum Bakanlığın yürüttüğü ve ülke genelinde hakim olan kamu yayımı yanında, özel girişimin de resmi olarak yer almasını sağlayacak olan “yayımın özelleştirilmesi” üzerine yapılandırılmış ve tarımsal yayım ve tarım danışmanlığı konusu “Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetlerinin Düzenlenmesine Dair Yönetmelik (TYDY)” ile tarım sektörünün gündemine girmiştir. TYD Yönetmeliği 5488 sayılı Tarım Kanununun 9 uncu maddesine dayanılarak hazırlanmış ve 8 Eylül 2006 tarihinde yürürlüğe girmiştir (Anonim 2006).

Yönetmeliğin amacı (Madde 1); “Tarımsal işletme sahiplerinin bilgi, teknik ve yöntemler konusundaki ihtiyaçlarının zamanında ve yeterli düzeyde karşılanması ile ilgili usul

ve esasları belirlemek” olarak belirtilmiştir. Yönetmelikte tarım danışmanlarının görevleri sıralanmış olup, yönetmelikte yayımla danışmanlık arasında (kavramsal olarak bazı farklılıklar olması yanında) paralellik kurulmuştur, hatta yayım ile danışmanlık kavramları eş anlamlı olarak kullanılmıştır. Yönetmelikle getirilen sistemin yerleşmesi ve gelişmesi yönünde önemli işlemlerin gerçekleştirilmesi yanında uygun destek ve teşviklerin her iki kesime de sunulmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Bu nedenle yönetmelikte dönem dönem çeşitli değişiklikler yapılmakta ve uzman tarım bilgisinin üreticilere danışmanlar tarafından ulaştırılmasının önündeki engellerin kaldırılması yönünde çalışmalar devam etmektedir. Bu kapsamda sistemin etkinliğini artırmak için gelişmiş ülkelerdeki deneyimlerden de yararlanarak özellikle ilk süreçte “hem hizmeti alan çiftçinin hem de hizmeti veren serbest tarım danışmanlarının” uygun miktarda teşviklerle desteklenmesi gerekli görülmektedir. Yayımla özelleştirilmesi sürecinin hızlandırılması yönünde verilecek söz konusu desteklerin, her iki tarafı da kapsayacak ve gelişmeyi hızlandıracak şekilde verilmesi uygun olacaktır. Buna göre destek uygulamasının, öncelikle entansif tarımın yoğun olduğu bölgeler ağırlıklı olmak üzere seçilmiş "Pilot İl ve Bölgelerde" uygulamaya konulması, sistemin somut sonuçlarını görmek ve izlemek bakımından yararlı olacaktır (Özçatalbaşı 2009).

Dolayısıyla sistemin etkin çalışması, geliştirilmesi ve beklentileri karşılmasına yönelik olarak yeni düzenlemelerin yapılması yararlı görülmektedir. Buna göre her yönüyle ideal uygulamayı yakalamak üzere yönetmeliğin uygulamaya etkisinin artırılması, geliştirilmesi ve sürekli iyileştirilmesine yönelik olarak üzerinde çalışılması gereklidir. Bunu sağlamak üzere yönetmeliğin ortaya koyduğu Merkez ve İl Teknik Komiteleri oluşumları önemlidir. Bu önemli kurulların rollerini yerine getirebilmesi için Tarım İl Müdürlükleri sorumluluğunda çalışan İl Teknik Komitelerinin ve Bakanlık ana hizmet birimi olan Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü (TEDGEM)'nün sorumluluğunda çalışan Merkez Teknik Komitesinin çalışmalarını etkin yürütmesi gereklidir. Yerelde, il düzeyinde İl Teknik Komiteleri uygulamaların etkinliğini artırma yönünde düzenlemeler yapmak, veri üretmek ve bunları sistemin geliştirilmesi amacıyla kullanılması yönünde etkin çalışmalar gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Merkez Teknik Komitesi de yönetmeliğin yetkilendirdiği en önemli kuruldur. Merkez Teknik Komitesi danışmanlık sisteminin geliştirilmesinde tarım danışmanları ve üreticilere azami katkı sağlayacak iyi işleyen bir yapının kurulmasının önemini farkında olarak, yerelin koşullarını ve gerçeklerini dikkate alarak dinamik ve sürekli gelişmeyi öne alan bir anlayışla süreci yönetmek üzere öncelik almak durumundadır.

Yönetmelikte tarımsal danışmanlık hizmetlerini sunacak kişi ve kuruluşlar (Madde 21) aşağıda verildiği gibi dört başlık halinde sıralanmıştır. Bunlardan özellikle özel girişimi temsil eden Danışmanlık Şirketleri ve Serbest Tarım Danışmanlarının sistemde almaları beklenen önemli rol nedeniyle Yönetmeliğin getirdiği yeni yapıya bakışları ve yönetmelikle ilgili görüş ve önerileri incelenmiştir.

- * Bünyelerinde danışman istihdam eden üretici örgütleri ve ziraat odaları,
- * Tarımsal danışmanlık dernekleri/vakıfları,
- * Tarımsal danışmanlık şirketleri,
- * Serbest tarım danışmanları.

Görüldüğü gibi yönetmelikte, Avrupa Birliği üyesi ülkelerde de çoğunlukla olduğu gibi ziraat odalarının ve diğer üretici kuruluşlarının da yayım ve danışmanlık hizmetlerinin sunulmasında etkin rol almalarına yönelik amaçlar da yer almaktadır. Yönetmelikte tarımsal danışmanlık hizmetlerini sunacak kişi ve kuruluşlar içinde “Bünyelerinde danışman istihdam eden üretici örgütleri ve ziraat odaları” olarak ifade edilmektedir. Ancak bu birimlerin kendilerinden beklenen işlevi yerine getirebilmeleri için mevcut koşulların iyileştirilmesi ve uygun desteklerin geliştirilmesinin önemli olacağı söylenebilir. Ayrıca bu birimlerdeki yetkililerin ve personelin bu süreçte kendilerinden beklenen işlevi önemsemeleri ve bu yönde görev alma isteklerine sahip olmaları gereklidir. Bu alanda yapılacak bilgilendirme çalışmalarıyla, süreç içinde yayımdaki rollerinin artmasına etkide bulunulabilir.

4.4.3. Türkiye’de tarımsal yayım ve danışmanlığın desteklenmesi

2006 yılında yürürlüğe giren tarımsal yayım ve danışmanlık yönetmeliği sonrasında danışmanlık hizmeti veren kişi ve kuruluşlara devlet desteği sağlanmaktadır. Yönetmeliğin 2006 yılında yayınlanmasına rağmen desteklemeler 2009 yılından itibaren başlamıştır. 21.05.2009 tarihli, 27234 sayılı resmi gazetede yayınlanan 2009/45 numaralı tebliğe göre bakanlık tarafından belirlenen bankaya çiftçi veya tarımsal işletmelere 225 TL destekleme sağlanmaktadır. Çiftçi veya tarımsal işletmeler yatırılan parayı yayım ve danışmanlık hizmeti aldıkları kişi veya kuruluşlara vermektedir. 27.05.2010 tarihli, 27593 sayılı resmi gazetede yayınlanan 2010/21 numaralı tebliğe göre 2009 yılında olduğu gibi bakanlık tarafından belirlenen bankaya çiftçi veya tarımsal işletmelere 500 TL destekleme sağlanmaktadır. Çiftçi veya tarımsal işletmeler yatırılan parayı yayım ve danışmanlık hizmeti aldıkları kişi veya kuruluşlara vermektedir.

Avrupa Birliği'nde ki gibi özel yayım ve danışmanlık şirketlerinin ve çiftçilerin yenilikleri yakından takip edebilmeleri için destekleme miktarı bir önceki yıla nazaran %122,2 oranında artış göstermiştir. 26.03.2011 tarihli, 27886 sayılı resmi gazetede yayınlanan 2011/14 numaralı tebliğe göre bakanlık tarafından belirlenen bankaya çiftçi veya tarımsal işletmelere 500 TL destekleme sağlanmaktadır. Çiftçi veya tarımsal işletmeler 2009 ve 2010 yılında olduğu gibi, yatırılan parayı yayım ve danışmanlık hizmeti aldıkları kişi veya kuruluşlara vermektedir. Yatırılan desteklemenin tarımsal yayım ve danışmanlık hizmeti veren kişi veya kuruluşlara doğrudan yatmadığından zor durumda kalmaktadır. Çiftçi veya tarımsal işletmeler kendilerine yatan yayım ve danışmanlık hizmeti desteklemesini kendilerine yatmış gibi düşünüp aldıkları parayı hizmet aldıkları kişi ve kuruluşlara iade etmekte zorluk çıkarmışlardır.

12.06.2012 tarihli, 28321 sayılı resmi gazetede yayınlanan 2012/41 numaralı tebliğe göre bakanlık tarafından belirtilen bankaya hizmet alan her tarımsal işletme için hizmet aldığı kişi veya kuruluşa 600 TL destek sağlanmaktadır. Yatırılan paranın ilk 400 TL si yönetmeliğin çıktığı günden itibaren 5. ayın sonunda geriye kalan 200 TL si ise 12. ayın sonunda verilmektedir. 2011 yılına göre tarımsal yayım ve danışmanlık hizmetine verilen destekleme %20 oranında artış göstermiştir. 2011 ve önceki yıllarda karşılaşılan zorluklardan dolayı 2012 yılı ve sonrasında yatırılan destekleme parasının tarımsal yayım ve danışmanlık hizmeti veren kişi ve kuruluşların hesabına yatması oldukça kolaylık sağlamıştır. 14.06.2013 tarihli, 28677 sayılı resmi gazetede yayınlanan 2013/31 numaralı tebliğe göre bakanlık tarafından belirtilen bankaya hizmet alan her tarımsal işletme için hizmet aldığı kişi veya kuruluşa 600 TL destek sağlanmaktadır. Yatırılan paranın ilk 400 TL si yönetmeliğin çıktığı günden itibaren 5. ayın sonunda geriye kalan 200 TL si ise 12. ayın sonunda verilmektedir. Destekleme miktarı 2012 yılında ki gibi 600 TL olarak kalmıştır. 2014 yılında da aynı şekilde destek devam etmiş fakat 2015 yılında 100 TL üreticiden danışmanlık hizmeti aldığı kurumun hesabına yatırılması istenmiş ve destek yine işletme başına 600 TL olarak devam etmiştir.

5. ÖNDER ÇİFTÇİ PROJESİ VE DANIŞMANLIK DERNEKLERİ

Öncelikle konuyla ilgili; önder, pilot, pilot bölge, danışmanlık, Önder Çiftçi Danışmanlık Modeli ve Önder Çiftçi Projesi gibi kavramlarının ne olduğu açıklanacaktır.

Önder: Doğan (2002) “önder” sözcüğünü, “Bir davada, fikri-siyasi bir harekette önde giden, ön ayak olan, kitleyi idare eden kimse, lider, şef.” olarak tanımlamaktadır. Diğer tanımda (Anonim 1998) ise önder: “Gücü, ünü ve toplumsal yeri dolayısıyla belli zaman ve durumlarda, ilişkili bulunduğu küme veya toplumun tutum, davranış ve etkinliklerini değiştirir. Bir şeye, yöne yöneltme yeteneğini gösteren kimse, lider şef.” anlamına gelmektedir.

Önder Çiftçi: Tarımsal yayım programlarının bazı evrelerinde yayım elemanları ile birlikte çalışmak için özel ilgileri ya da uygun olmaları nedeniyle seçilmiş çiftçilerdir. Önder çiftçiler, yayım servislerinin birlikte çalıştığı birincil grupları oluşturmaktadır. Bir bölgede yeni tarımsal teknolojilerin tanıtılması ve benimsetilmesi çalışmalarında yayım servislerinin var olan olanaklarıyla üreticilerin tümü ile düzenli bir ilişki kurması güçtür. Bu nedenle yayım sevisinin tarımsal önerilerini, hizmet sunmakta olduğu bölgede tüm çiftçilere iletmek yerine, seçilmiş önder çiftçiler üzerinde odaklaştırması bir zorunluluktur. Önder çiftçi yaklaşımında, yerel koşullarda geçerliliği denenmiş yeni tarım tekniklerinin önce önder çiftçilere ve onlar kanalıyla da tüm bölge çiftçilerine olmak üzere iki aşamalı bir yayılma süreci veya iletişim akışı söz konusudur (Tatlıdil 1984).

Önder çiftçiler Eğitim ve Ziyaret Sisteminin de çok önemli bir parçasıdır. Önder çiftçilerden yayım elemanlarından öğrendiklerini diğer çiftçilere iletmesi ve örnek olması beklenir (Van Den Ban ve Hawkins, 1988). Önder çiftçi yaklaşımının başarılı olabilmesi için yayım servislerinin önder çiftçilerin seçiminde dikkatli olması gerekir. Bunun yanında çiftçiler kendi önder çiftçilerini kendileri de seçebilirler ve yayım servisi bu seçimi öncelikle göz önünde bulundurmalıdır. Bunlar yapılırken önder çiftçilerin köyde öncelikle başvuru bilgi kaynağı olması (yerel veya doğal lider), başarılı çiftçi olması ve köyde sayılma, sevilme ve sözünün geçmesi, eğitilmiş olması vb. kriterler dikkate alınmalıdır. Ayrıca önder çiftçilerin, köylerindeki diğer çiftçilerin problemlerini, kaynak yapısını vb. durumlarını yansıtmaları (temsil etmesi) beklenir.

Pilot: “Herhangi bir çalışma alanında devletin, çeşitli kuruluşların ve halkın, ortak çalışmasıyla, kalkınma hareketini kolaylaştırmak ve örnek olmak için ayrılmış bölge” (Doğan 2002).

Pilot Bölge: “Bazı yeniliklerin denenmek istendiği bölge” (Doğan 2002).

“Herhangi bir çalışma alanında kamu kuruluşlarının yani devletin, diğer başka kuruluşların ve halkın, ortak çalışmasıyla, kalkınma hareketini kolaylaştırmak ve örnek olmak için ayrılmış olan bölge” (Çakır 2000).

Bunun başlangıcı olarak, Tekirdağ Önder Çiftçi Pilot Projesi'nin Türk tarım kesiminde, var olan olumsuz koşulların üstesinden gelinebilmesi için güçlenerek, isim yaparak burada önderlik edebilen çok iyi bir örnek olması öngörülmüş, başlanmış ve uygulanmaya konulmuştur.

Danışmanlık: Kısaca “müşavirlik” anlamına gelmektedir (Doğan 2002). Var olan bilginin bu danışmanlar aracılığı ile üretici çiftçilere aktarılması ve bu transfer edilen bilginin, çiftçinin içinde bulunduğu koşullarda en kolay bir şekilde uygulanmaya geçirilmesini sağlamaktır (Anonim 1998).

Danışmanlık, tarıma hizmet sunan meslek insanlarının çıkarları ile hizmet alan üreticilerin çıkarlarının örtüşebileceği bir alandır.

Önder Çiftçi Danışmanlık Modeli (ÖÇDM): Almanya ile Türkiye arasında yapılan anlaşmada bu model şöyle belirlenmiştir: “Kendi sorumlulukları ile çalışan üreticilerin ortaklaşa ve birbirleriyle yardımcı olarak işletmelerinin geliştirilmesini sağlayacak bir organizasyon modelidir” (Anonim 2000).

Önder Çiftçi Projesi (ÖÇP): Gelişmiş çiftçi gruplarının oluşturulması ve bunlara yayım hizmeti götürülmesini öngören bir proje taslağının geliştirilmesi, bu grupların desteklenmesi suretiyle tarım işletmelerinde verimliliğin artırılması, tarımsal işletmelerin gelişmesini geniş ölçüde kendilerinin üstleneceği, ortak ve bizzat sorumlu olacakları bir organizasyon modelidir (Anonim 2000).

5.1. Önder Çiftçi Projesi Nedir?

Bir Alman tarımsal yayım modeli, mesleki bir örgütlenme olan ve ülkemizde uygulanan geleneksel tarımsal yayım hizmetinden farklı bir hizmet verme amacıyla kurulan ÖÇP, 27 Aralık 1986 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiş ve Türkiye’de

pilot bölge olarak Tekirdağ'da uygulanmaya başlanmıştır (İnan 1992). Uygulanmaya konulan bu tarımsal üretici örgüt modeline ÖÇP denir.

Daha önce de belirtildiği gibi, TZOB projeyi koordinatörlük sıfatıyla yürütmekle görevlendirilse de, üyelerin çıkarlarını, hükümet ve hükümete bağlı makamlara bağlı makamlar nezdinde korumak ve temsil etmektir (Anonim 1998).

Üreticilerin karşılaştığı sorunların çözümü için sorunun kaynağına inmek ve bu sorunların sebeplerinden en önemli olanını çözmek üzere devletin danışmanlık sistemi dışında üreticilerin katılımını ve katkılarını da öngören, bu üretici çiftçilerin sorumluluğunda bağımsız bir organizasyon modelinin, özel bir danışmanlık sisteminin ülkemizde de başlaması yani kurulması ve bunun da yaygınlaştırılmasına gereksinim duyulduğu tespit edilmiştir (Anonim 2000).

Her üretici grubu yılda bir kez kendi yönetim kurulunu belirler ve her yönetim kurulu kendi üretici grubu için bir danışman atar ve aylığını ödemekle yükümlüdür. Aynı zamanda her yönetim kurulu kendi çiftçi grubunun uzmanlık isteyen ekonomik meselelerinden sorumludur (Gürel ve ark. 1998).

5.2. Önder Çiftçi Projesi'nin Amacı

Önder Çiftçi Projesi'nin temel amacını TZOB (2002) şöyle belirtmektedir:

- a) Tarımsal işletmelerde verimliliğin artırılması,
- b) Çiftçi gelirlerinin yükseltilmesi, bunun için de önder çiftçilerin kendi kendine ya da karşılıklı yardım ilkeleri çerçevesinde danışmanlık grupları oluşturmalarını teşvik ederek tarım sektöründe mesleki bilgi ve görgünün yaygınlaşmasına yardımcı olmaktır.

5.3. Projenin Gelişim Safhaları

Önder Çiftçi Projesi, öncelikle Trakya'da 3 safha halinde planlanmıştır (Anonim 2001).

1. Safha: İlk aşama ve kuruluş safhası (3 yıl 1987-1990)
2. Safha: Kuruluş safhası (3 yıl 1990-1992)
3. Safha: Sonradan yürütme safhası (2 yıl 1993-1994)

1987 yılında potansiyel üyeler tespit edilmiştir. 1988 yılında grup iç tüzükleri hazırlanmış, ilk çalışma grubu kurulmuştur. 1989, 1990, 1991 yıllarında diğer 3 çalışma grubu da kurularak uzmanlar işe alınmış, sistem onlara öğretilmiş ve bu zaman zarfında düzenli olarak mesleki seminerler, tarla günleri, deneme ve demostrasyonlar gerçekleştirilerek üye üreticilerin teknik ve teorik bilgileri genişletilmiştir.

5.4. ÖÇP'nin Etkinlikleri

Derneğin etkinlikleri aşağıda maddeler halinde belirtilmektedir (Anonim 2002).

- Etkinliklerin çoğu doğrudan danışmanın görev ve sorumluluklarını içeren faaliyetleri kapsamaktadır. Danışman olarak alınacak bir Ziraat Mühendisi ya da ihtiyaca göre veteriner; üye çiftçilerin tüm sorunlarını çözmek ve ihtiyaç halinde her an üye çiftçilere ulaşabilecek durumda olması gerekmektedir. Danışman geçirilecek eğitimle tarımda tekniğin kullanılması için üyelerle birlikte çalışmalar yapması ve sorunlar için çözüm üretmek esas görevidir.
- Dernek üyesi her çiftçinin ve özellikle sistemin gereklerinden biri olan kendi kendini yönetim biriminin de önemli etkinlikler vardır.
- Grubun bir yıllık faaliyetlerinin genel çerçevesi her yıl yapılan genel kurulda çizilir.
- Yönetim kurulu bu etkinlikleri danışmanla birlikte detaylandırır.
- Dernekler tarafından gerçekleştirilen etkinlikler daha çok grupsal faaliyetleri içerir.
- Üreticiler arasında bilgi alış verişi toplantıları, tarla günleri, demostrasyonlar, teknik geziler, seminer ve sempozyumlar, resmi makam ziyaretleri vs. gibi aktiviteler Dernek Yönetim Kurulu tarafından organize edilir ve uygulanır.

5.5. ÖÇP'nin Bütçesi

Projenin bütçesi başlangıçta Türk ve Alman Hükümetleri ile çiftçilerin katkılarından oluşmuştur. Bu kuruluşlar, projenin başlangıcından itibaren yıllara göre değişen oranlarda bir katkı yapmışlardır. 1992 yılından itibaren Türk Hükümeti ve çiftçiler dernek cari masraflarına katkıda bulunmaya başlamıştır. Projenin başlangıcından itibaren 6 yıl süre ile derneklerin tüm malzeme ve ekipman ihtiyaçları ve danışmanların gerek yurt içi ve gerekse yurt dışı eğitimi ile derneklerin aylık cari masraflarının da yüzde 100'ü Alman Hükümeti'nce karşılanmıştır. 1996 yılında projenin sona ermesi ile Alman Hükümeti'nin mali yardımı bitmiştir. 1997 yılından itibaren üreticiler harcamalara yüzde 50 katılmaya başlamışlardır (Anonim 2001).

Hükümet adına TZOB, Önder Çiftçi Dernekleri'nin proje hedefine uygun olarak her bir danışmanlık derneğinin personel, araç ve büro masraflarından oluşan aylık masraflarının %50'sine katkıda bulunmaya devam etmektedir. 2009 yılından itibaren desteklemen kapsamına alınan derneklere Türk Hükümeti destek olmuş ve aidat üyelere yük olmaktan çıkmıştır. Masrafların %50'si, üreticilerden toplanan yıllık aidatlarla sağlanmaktadır (www.tzob.org.tr erişim tarihi:20.02.2016).

Çizelge 5.1. Derneklerin cari masraflarına sağlanan katkı payları

Yıllar	Alman Hükümeti (GTZ) %	Türk Hükümeti (TZOB, GTHB) %	Çiftçiler (Üyeler) %
1986-1992	100	-	-
1993	30	50	20
1994	25	50	25
1995	15	50	35
1996	5	50	45
1997-2003	-	50	50
2003-2009	-	0	100
2009-2016	-	50	50

Kaynak: www.tzob.org.tr (erişim tarihi:20.08.2015)

Projeye, Türk Hükümeti'nin katkısı olan miktar, Tarım Bakanlığı bütçesinden ayrılan pay içerisinde tamamen Türkiye Ziraat Odaları Birliği'nin çabaları ile karşılanmaya çalışılmaktadır. 2003 yılından itibaren 2009 yılına kadar tamamen üye aidatları ile gelir sağlanmaya çalışılmıştır. 2009 yılından itibaren çıkan Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetlerine Destekleme Ödemesi Yapılması Hakkında Tebliğ ile birlikte Tarım Bakanlığı bütçesinden desteklemelere devam edilip üye aidatları da alınmıştır(www.tzob.org.tr erişim tarihi:20.02.2016).

5.6. Önder Çiftçi Projesini Finanse Eden Kuruluşlar

Önder Çiftçi Projesi'ni finanse eden kuruluşlar (Anonim 2002) aşağıda gösterilmiştir.

T.Z.O.B: Türkiye Ziraat Odaları Birliği.

D.L.G: Alman Tarım Birliği.

G.T.Z : Alman Tarım İşbirliği Kurumu.

B.M.Z: Federal Ekonomik İşbirliği Bakanlığı.

5.7. Önder Çiftçi Projesinin Örgüt Yapısı

ÖÇP'nin yapısı şöyledir (Anonim 2001):

- Danışmanlık gruplarında tümüyle çiftçiler söz sahibidir.
- Dernekler gerekli hizmetlerin kendileri tarafından temin edildiği, tamamen bağımsız; gönüllülük, kendi kendine yardım, demokratiklik ve ekonomiklik ilkelerine dayanan tarımsal danışmanlık kurumlarıdır.
- Danışmanlık grubu modeli, yapısı itibarıyla hiyerarşik bir düzene uyacak yapıda değildir.
- Devlet yayım sisteminde yukarıdan aşağıya olan yönetim biçimi bu sistemde bir tek düzlem üzerindedir.

ÖÇP'nin Organları:

- Genel Kurul,
- Yönetim Kurulu,
- Denetleme Kurulu olmak üzere ÖÇP'nin 3 organı bulunmaktadır.

İhtiyaç duyulursa genel kurul kararıyla başka organlarda kurulabilir. Ancak bu organlara genel kurul ve denetleme kurulunun görev, yetki ve sorumlulukları devredilemez.

5.8. Danışmanlık Derneklerinin Yasal Statüsü

ÖÇP için, Türkiye'de örgütlenme modeli olarak en uygun statü, dernek statüsü olarak görülmüştür (Anonim 2001).

Yasal statü hedef grubun danışmanlık grupları vasıtasıyla kendi sağladığı hizmetlerde yönetimde söz sahibi olması, aldığı hizmet karşılığında belirli bir katkı payı ödemesi ve devlet desteğinin alınması, ancak danışmanlık gruplarının yasal bir zemine oturtulması ile sağlanmaktadır. Aynı zamanda sürekli olan masraflara (aylara bölünmüş) aylık katılım yapılabilecek seviyede bir ödeme imkanı bırakmaktadır. Gerekli personelin istihdamına olanak tanımaktadır.

5.9. Derneklerin Çalışma Sistemi ve Örgüt Yapısı

Yukarıda verilmiş olan ÖÇP'nin örgüt yapısı ile ÖÇDD'nin örgüt yapısı aynı özelliktedir.

Derneğin Organları (Tüzük 2016):

Genel kurul, derneğin asil üyelerinden oluşur ve olağan olarak (1) yılda bir aralık ayı içinde toplanır. Genel kurul derneğin tüm asil üyelerinden teşekkül eden en yetkili kuruldur. Yetkili kurulların seçilmesi ana tüzüğün değiştirilmesi, hesapların incelenmesi, bütçenin onayı, üyelik aidatlarını belirlemek ve derneğin feshi yetkileri genel kurulundur. Genel kurul, üyeliğe kabul ve üyelikten çıkarma hakkında son kararı verir. Derneğin en etkili organı olarak derneğin diğer bir organına verilmemiş olan işleri görür ve yetkileri kullanır.

Yönetim kurulu, 5 asil, 5 yedek üye olmak üzere genel kurulca “gizli oy” la seçilir. Seçimler gizli oy, kullanma açık tasnif yapmak usulü ile yapılır. Asil üyelere boşalma olduğu takdirde yedek üyelere birinin yönetim kurulu kararı ile Yönetim Kurulu asil üyeliğine alır. Yönetim kurulu, seçimden sonraki ilk toplantısında bir kararla görev bölüşümü yaparak başkan, başkan yardımcısı, sekreter, sayman ve üye’yi belirler.

Denetleme kurulu, 3 asil ve 3 yedek üye olmak üzere genel kurulda seçilir. Denetleme kurulu, denetleme görevi 6 ayı geçmemek şartıyla yılda en az iki defa derneğin hesaplarını denetleyerek, bu denetleme sonucu bir rapor halinde yönetim kuruluna ve toplandığında genel kurula sunar. Dernek işlerinin ana tüzükte belirtilen amaçlara aykırı olarak yürütüldüğünün anlaşılması veya mali bakımdan zorunluluk görülmesi halinde Genel Kurulu olağanüstü toplantıya çağırabilir.

Çalışma sistemi (Tüzük 2016):

- Yasal statü gereği tüm üyeler ve danışman derneğin genel kurulunu oluşturmaktadır.
- Yılda, bir kez toplanan genel kurul dernek yönetim kurulunu seçer (3-5 üye).
- Genel Kurulca alınan kararlar yönetim kurulunca hayata geçirilir ve uygulanır.
- Genel Kurulun ve Yönetim Kurulunun görev ve sorumlulukları dernek tüzüğünde açık olarak belirtilir.

5.10. Derneğin Faaliyetleri ve Çalışma Konuları

Faaliyetlerin çoğu doğrudan danışman tarafından yapılan faaliyetleri kapsar. Bu faaliyetler aynı zamanda danışmanın görev ve sorumluluklarını içermektedir. Model bu faaliyetlerin zaten danışman üzerinden yapılması üzerine kurulmuştur. Model çiftçiler için bir kalkınma aracı ise, danışman da modelin kullandığı bir araçtır. Ancak grupta yer alan her

çiftçinin ve özellikle sistemin gereklerinden biri olan kendi kendini yönetim biriminin de önemli faaliyetleri vardır.

Grubun bir senelik faaliyetlerinin genel çerçevesi her sene yapılan genel kurullarda çizilir. Yönetim kurulu bu faaliyetleri danışmanla birlikte detaylandırır. Dernekler tarafından gerçekleştirilen faaliyetler daha çok grupsal faaliyetleri içerir. Üreticiler arasında bilgi alış veriş toplantıları, tarla günleri, demonstrasyonlar, teknik geziler, seminer ve sempozyumlar, resmi makam ziyaretleri vs. gibi aktiviteler Dernek Yönetim Kurulu tarafından organize edilir ve uygulanır.

Bir üreticinin Danışmanlık Derneklerine üye olabilmesi için şartlar şunlardır (Tüzük 2016):

- Asıl gelirin tarımdan sağlıyor olmak ve aylık aidatları ödemeye razı olmak.
- İşletmesi hakkında tek karar verici olmak
- Yeniliklere açık olması, ortak çalışmaya ve sorumluluk almaya hazır olmak, kayıt tutmaya razı olmak ve politik amaçlardan arı olmak
- Üyelik tamamen gönüllüdür. Dileyen üyeler istedikleri an Dernekten çıkabilirler.

Bu şartlara haiz üreticiler yazılı olarak başvurularını Dernek Yönetim Kuruluna yaparlar. Dernek Yönetim Kurulu başvuruyu değerlendirerek üyeliğe kabul ya da reddeder.

Benzer bir şekilde üyelik görevlerini yerine getirmeyen ya da Dernek amaçları dışında hareket eden üyelerin de üyeliğine gene Dernek Yönetim Kurulu tarafından son verilebilir. Üyelik sayısı Dernek statüsüyle sınırlı değildir. Ancak bir Dernek Danışmanının hizmet götüreceği üye sayısı sınırlıdır ve bu sınırlamalar tebliğde belirtilmektedir.

Dernek Yönetim Kurulu dilerse bu sayıya bir sınırlama getirebilir. Gene Dernek Yönetim Kurulunun kararıyla Derneğe fahri üyelikler kabul edilebilir. Örneğin tarımsal girdi sağlayan firmalar (tohum, ilaç, gübre, makina vs.) derneğe üye olabilirler.

Bunda karşılıklı bir çıkar söz konusudur. Hem firmalar anında yeni çıkan ürünlerini diğer üyelere tanıtmakta ve onları bilgilendirmekte hem de üreticiler en son teknolojiye anında haberdar olmaktadır. Bunun yanında üreticilerin ne tür sorunları olduğunu yakından gören firmalar bu ihtiyaca cevap verebilecek ürünleri piyasaya çıkarmaktadır.

5.11. Türkiye’de Faaliyet Gösteren ÖÇDD’nin Mevcut Durumu

Eylül 1996 yılında projenin oturtulması ile daha önceden de belirlendiği gibi Alman Tarım Birliği (ATB)’nin projeye olan katkıları sona ermiştir. Ancak proje çerçevesinde Tekirdağ ilinde kurulmuş bulunan Merkez, Muratlı, Malkara ve Hayrabolu Dernekleri ve daha sonra da birliklerin bu projenin ülke genelinde yaygınlaştırma çabaları sonucunda, Şanlıurfa Agro-GAP, Şanlıurfa GAP tkd, Ceylanpınar, Polatlı, Silivri, Bafra, Osmaniye ve Yüreğir dernekleri de olmak üzere Türkiye genelinde toplam 12 adet dernek kurulmuştur.

İlk Dernek 1987 yılında Tekirdağ merkezde çalışma grubu olarak oluşturulmuş ve 1992 yılında dernek statüsünü kazanmıştır. Günümüze gelinceye kadar çoğu dernek finansman, danışman, üye sıkıntısı gibi nedenlerden varlığını sürdürememiş ve kapanmıştır. Günümüzde Türkiye de aktif olarak faaliyet gösteren derneklerin kuruluş yılları, üye ve danışman sayıları Çizelge 5.2’ de verilmiştir.

Çizelge 5.2. ÖÇDD’nin kuruluş yılı, üye ve danışman sayıları

Dernekler	Kuruluş Yılı	Üye Sayısı	Danışman Sayısı
Tekirdağ ÖÇDD	1992	330	3
Muratlı ÖÇDD	1992	75	1
Hayrabolu ÖÇDD	1999	178	3
Malkara ÖÇDD	1992	240	2
Silivri ÖÇDD	2003	141	2
Konya ÖÇDD	2009	248	6

Kaynak: www.onderciftci.com.tr (erişim tarihi:25.01.2016)

5.12. Araştırma Kapsamına Alınan Önder Çiftçi Danışmanlık Dernekleri

5.12.1. Tekirdağ ÖÇDD

Önder Çiftçi Projesi Türk-Alman hükümetleri arasında (T.Z.O.B ve DLG) yapılan teknik iş birliği antlaşmasına dayanarak 27 Aralık 1986 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanan Önder Çiftçi Projesi, pilot bölge seçilen Tekirdağ’da 1987 yılında ilk çalışmalarına başlamıştır. Tarımsal yayım ilkesini benimseyerek yola çıkan Önder Çiftçi Projesi uyguladığı tarımsal yayım modelinin başarısını ispat etmek ve ülke çapında yaygınlaştırması fikri ile 1988 yılında Tekirdağ’da bu sistemin parçası olacak gönüllü çiftçiler ile iki Alman uzman ve bir danışman ile sistem aktif hale getirilmiştir.

1992 yılında çalışma grupları Tekirdağ merkezde birleşerek dernek haline getirilmiştir. Dernek danışmanlarının görevi bilgiyi çiftçiye doğru aktararak çiftçi koşullarında en kolay biçimde uygulanmasını sağlamaktır. Yeni tarım tekniklerini, demonstrasyonlar, denemeler kurarak doğru tohum seçimi, bitkide doğru ilaç, doğru gübre kullanımını teşvik etmektir. Ayrıca dünyadaki tarımsal gelişmeleri takip ederek seminerler vasıtasıyla çiftçiye aktarılmasını sağlar. Gerekliğinde yurtiçi ve yurtdışı teknik geziler düzenleyerek çiftçinin vizyonunun gelişmesine katkıda bulunur.

1992 yılından 2016 yılına gelindiğinde 330 üyeye ulaşan Tekirdağ Önder Çiftçi Danışmanlık Derneği üç ziraat mühendisi ve iki aracı ile 143.682 dekar tarım arazisine danışmanlık hizmeti vermektedir. Üyelerin arazilerinde kanola, ayçiçeği, buğday, mısır, arpa, soğan, kavun, karpuz, bağ, meyvecilik, seracılık gibi geniş ürün yelpazesine sahiptir (<http://www.onderciftci.com.tr/> erişim tarihi:25.08.2016).

5.12.2. Malkara ÖÇDD

Malkara ilçesi, idari yönden 70 köy 3 beldeden oluşmaktayken, yeni Büyük Şehir yasası ile ilçe merkezinde yer alan Camiatik, Hacıevhat, Yeni, Gazibey mahallelerine köy ve beldeler eklenerek toplam mahalle sayısı 77'ye ulaşmıştır. Malkara ilçesinin 2015 yılına göre nüfusu 52.663 ve il merkezine 59 kilometre mesafesiyle Tekirdağ ilinin tarım ve hayvancılık potansiyeli yüksek olan ilçesidir. 1.225 km²'lik yüzölçümü ile Tekirdağ ilinin toprak alanı en geniş ilçesidir.

30.11.1992 tarihinde Önder Çiftçi Projesi çerçevesinde kurulan Malkara Önder Çiftçi Danışmanlık Derneği çiftçilerin kendi inisiyatifi ile kurdukları ve üyelerine istihdam ettikleri tarım danışmanı vasıtasıyla tarımsal danışmanlık hizmeti veren bir örgüttür. Bugün itibariyle Malkara Önder Çiftçi Danışmanlık Derneği, iki ziraat mühendisi, toplantılarının yapılabileceği bir büro, hizmetin üyenin ayağına götürüleceği iki araç, 240 üye ve bu üyelerin yaklaşık 50.000 dekar toplam arazisi ile üyelerine hizmet vermektedir.

Üyelerin arazilerinde Ayçiçeği, buğday, arpa, kanola, mısır, çeltik, yem bitkisi gibi ürün çeşitliliği mevcuttur fakat en çok ayçiçeği, buğday, arpa ve kanola ekimi ön plana çıkmıştır. Üyelerinin tarımsal girdilerini azaltmak, birim alandan daha fazla verim, kalite ve kazanç elde etmelerine yardımcı olmak, bitkisel ve hayvansal üretime yönelik sürdürülebilir üretim teknikleri konusunda her türlü bilgi ve yeni teknolojinin hedef kitleye ulaştırılmasını sağlamak, tarımda çalışanların mesleklerini daha iyi yapmaları için gerekli kişisel gelişim ve

girişimcilik eğitimlerini yapmak en temel hedefleri arasındadır. Bu hedef doğrultusunda üyeler arasında bilgi alışveriş toplantıları, tarla günleri, demonstrasyonlar, teknik geziler, seminer, sempozyumlar ve resmi makam ziyaretleri ve bunun gibi etkinlikler organize etmektedir (<http://www.onderciftci.com.tr/> erişim tarihi:25.08.2016).

5.12.3. Muratlı ÖÇDD

Muratlı 16 köyü, 27.000 nüfusu ve il merkezine 23 kilometre mesafesiyle Tekirdağ İlinin tarım potansiyeli yüksek olan en yakın ilçesidir. 22.06.1992 tarihinde Önder Çiftçi Projesi çerçevesinde kurulan Muratlı Önder Çiftçi Danışmanlık Derneği çiftçilerin kendi inisiyatifi ile kurdukları ve amacı üyelerine istihdam ettikleri 1 tarım danışmanı vasıtasıyla tarımsal danışmanlık hizmetleri vermektir. Dernek, Muratlı ve köyleri ile beraber komşu ilçeler olan Çorlu ile Saray köylerinin bazıları ve Kırklareli ili Lüleburgaz ilçesinin bazı köylerinde de faaliyet göstermektedir. Bugün itibariyle bir ziraat mühendisi, bir sekreter, toplantılarında yapılabileceği bir büro, hizmetin üyenin ayağına götürüleceği bir araç, 75 üye ve bu üyelerin yaklaşık 35.000 dekar toplam arazisi ile üyelerine hizmet vermektedir. Üyeler genellikle buğday, ayçiçeği, kanola tarımı yapmaktadır.

Üyelerinin tarımsal girdilerini azaltmak, birim alandan daha fazla verim, kalite ve kazanç elde etmelerine yardımcı olmak hedefindedir. Bu hedef doğrultusunda üyeler arasında bilgi alışveriş toplantıları, tarla günleri, demonstrasyonlar, teknik geziler, seminer, sempozyumlar ve resmi makam ziyaretleri ve bunun gibi etkinlikler organize etmektedir. Tüm bu faaliyetler tarımsal yenilik ve gelişmeler çiftçiye danışman tarafından bildirilir. Yurtiçi ve yurtdışı teknik geziler üye vizyonu ve diğer çiftçilerle fikir alışverişini sağlamasına katkıda bulunur. Danışman üyeleri tarlalarında veya işletmelerinde periyodik olarak ziyaret eder ve günün şartlarına göre bilgilendirir (<http://www.onderciftci.com.tr/> erişim tarihi:25.08.2016).

5.12.4. Hayrabolu ÖÇDD

Hayrabolu 48 köyü, 32.200 nüfusu ve Tekirdağ İl merkezine 51 km olan mesafesiyle en uzak ilçesi ve tarım potansiyeli yüksek bir yerleşim yeridir. 30.07.1999 tarihinde kurulan Hayrabolu Önder Çiftçi Danışmanlık Derneği çiftçilerin kendi inisiyatifi ile kurdukları ve amacı üyelerine istihdam ettikleri tarım danışmanı vasıtasıyla tarımsal danışmanlık hizmetleri vermektir. Bugün itibariyle 3 ziraat mühendisi, bir sekreter, toplantılarında yapılabileceği bir büro, hizmetin üyenin ayağına götürüleceği 3 araç mevcuttur. 178 üye ve bu üyelerin yaklaşık

120.000 dekar toplam arazisi ile üyelerine hizmet vermektedir. Üyeler genellikle ayçiçeği, buğday, kanola, çeltik ve mısır ekimi yapmaktadır.

Dernek danışmanlarının görevi; çiftçilere mevcut ve gelecekteki durumlarını analiz etmekte yardımcı olmak, bu analiz sonucu belirlenen problemler ve bunların birbirleriyle olan ilişkilerini görmeleri konusunda çiftçiye yardımcı olmak, çiftçinin mevcut bilgilerini gerçekçi bir şekilde düzenlemesine ve yapılandırılmasına ve/veya onun yeni bilgi ve yetenekler kazanmasına yardımcı olmak, doğru tercihler yapabilmeleri konusunda yardımcı olmak, çiftçilere fikir oluşturma, karar verme ve yapacağı uygulamaları izleme, değerlendirme yeteneği kazandırma konusunda yardım etmek, çiftçilere harekete geçmeleri konusunda motive etmek, çiftçiye gelecekte karşılaşacağı problemleri yayıncının yardımı olmaksızın kendi başına çözebilmesi, doğru kararlar verebilmesi için gerekli yetenekleri kazandırmaktır. Danışman üyeleri tarlalarında veya işletmelerinde periyodik olarak ziyaret eder ve günün şartlarına göre bilgilendirir (<http://www.onderciftci.com.tr/> erişim tarihi:25.08.2016).

5.13. Önder Çiftçi Danışmanlık Derneğinin Yan Kuruluşları

5.13.1. Önder Tohumculuk San. ve Tic. A.Ş.

Şirket, 1989 yılında Önder Çiftçi bünyesinin ortaklarından olan DLG'nin teknik desteği ve yardımları ile projenin katılımcısı 62 üye tarafından kurulmuştur. Şirketin amacı, ilk olarak kendi ortaklarının ve bölge çiftçisinin kaliteli tohum ihtiyacını karşılamaktır.

Bunun yanı sıra çiftçi ile sözleşmeli üretim metodunu kullanarak sertifikalı tohum üretmek, gerekirse yurt dışından deneme amacıyla getirilen tohumların demonstrasyon çalışmalarını yaparak uygun çeşitlerin ithalatını yaparak üretimlerini ülkede gerçekleştirmektedir. Ayrıca çiftçi ortaklarının bir araya gelerek kurdukları ve kendi sorunlarını kendilerinin çözebildiklerini gösterdikleri Türkiye'de ki tek tohum firmasıdır (<http://www.onderciftci.com.tr/> erişim tarihi:25.08.2016).

5.13.2. S.S. Önder Çiftçi Üretim ve Pazarlama Kooperatifi

Tekirdağ Önder Çiftçi Projesi bünyesinde olan dernek üyelerine girdi temini ve elde edilen ürün satışını sağlamak için 1995 yılında kurulmuştur. 2001 yılında Tekirdağ Merkez ilçesinde aktif olarak faaliyete geçmesiyle özellikle sözleşmeli üretim modelinde alternatif

ürün olarak kanola üretimini ve pazarlamasını tüm Trakya bölgesinde S.S. Önder Çiftçi Üretim ve Pazarlama Kooperatifi ile sağlamıştır. Kanola ürününün yanında kooperatif ortaklarının ihtiyacı olan tohum, ilaç ve ürettikleri diğer ürünlerin pazarlanmasında ortaklarına yardımcı olmaktadır (<http://www.onderciftci.com.tr/> erişim tarihi:25.08.2016).

5.13.3. Önder Çiftçi Sigorta Aracılık Hizmetleri LTD. ŞTİ.

Şirket, S.S Önder Çiftçi Üretim ve Pazarlama Kooperatifinin katkılarıyla üreticilere tarım sigortası konusunda yardım sağlamak, daha düşük prim oranlarıyla daha ucuza tarım sigortası yaparak çiftçinin dekara ödeyeceği maliyeti düşürmek amacıyla 2006 yılında kurulmuştur.

Ergo İsviçre Sigortanın acentalığını alarak Tarım sigortası dışında Sera Sigortası, Trafik sigortası, Dask, Kasko, Bizim Konut Poliçesi, Ferdi Kaza Sigortası, İşyeri Paket Poliçesi, Akaryakıt Paket Poliçesi vb. sigorta işlemlerini de gerçekleştirmeye başlamıştır. Böylece her çiftçi tarım sigortası yaptırarak hem ürününü güvence altına alabilecek hem de zarar gördüğünde mağdur duruma düşmeden zararını karşılayabilecektir.

Hedefi, Trakya çiftçisini tarım sigortaları konusunda bilinçlendirmek, tarım sigortası yaptıran alışkanlığını kazandırmak ve tarım sigortası yaptırılmasını yaygınlaştırmaktır. Önder Çiftçi Sigorta ve Aracılık Hizmetleri Limited Şirketi olarak Güneş Sigorta, Ergo İsviçre Sigorta ve Hdı Sigorta a tipi acentesi olarak hizmetlerini sürdürmektedir (<http://www.onderciftci.com.tr/> erişim tarihi:25.08.2016).

5.13.4. Sarıçiçek Tarım Ürünleri A.Ş.

Sarıçiçek Tarım Ürünleri San. ve Tic. A.Ş. , tarım ürünlerinin alış ve satış işlerini yapmak amacı ile 2008 yılında kurulmuştur. Özellikle serbest piyasa ekonomisinin hakim olduğu ülkemizde, çiftçilerinin tarımsal ürünlerinin daha değerli satabilmesi konusunda çalışmaktadır.

Şirket, yurt içi ve yurt dışı piyasaları takip ederek üyelerine, ürünlerinin ne zaman, ne şekilde pazarlamak gerektiği ve piyasa beklentileri gibi konularda da haberdar etmektedir. Ayrıca, Sarıçiçek, ülkemizin farklı bölgelerinde sözleşmeli olarak kanola, mısır, ayçiçeği ve aspir tarımı yapmasının yanı sıra Hububat ve Yağlı tohumlar sektöründeki çalışmalarına devam etmektedir (<http://www.onderciftci.com.tr/> erişim tarihi:25.08.2016).

5.13.5. DLG Fuarcılık LTD.ŞTİ.

DLG – ÖÇP Tarla Günleri, Türkiye’de özel ve tek olan konsepti ile yeni bir açık alan Tarım Fuarı’dır. DLG (Alman Tarım Birliği) ve ÖÇP (Önder Çiftçi Projesi) bu projenin başarısı için birlikte çalışmaktadır. DLG – ÖÇP ortaklığında dört yılda 5 fuar gerçekleştiren DLG Fuarcılık, 113 yabancı 360 yerli toplam 473 katılımcı firma ve 110.591 ziyaretçiye ev sahipliği yapmıştır. DLG – ÖÇP ortaklığında her yıl, “Tarla Günleri” ve “Tarım ve Teknoloji Günleri” adı altında iki fuar düzenlenmektedir.

DLG Alman Tarım Birliği 1885 yılında kurulmuş olup 22.000’den fazla üyesi olan, finansal ve politik olarak bağımsız bir kuruluş olup Almanya’da tarım sektöründe fuar düzenlemeye yetkili en büyük kuruluştur. DLG’nin Almanya’da düzenlediği fuarlar: 420.000 ziyaretçi ile AGRITECHNICA, 150.000 ziyaretçi ile EUROTIER, 23.000 ziyaretçi ile FIELD DAYS, ANUGA FOOD ve POTATO EUROPE’dur. DLG’nin yurtdışında düzenlediği fuarlar Rusya’da AgroFarm ve Agrotech, Polonya’da OPOLAGRA, Çin’de AGRO-TECH’dir. DLG yıllardan beri Almanya ve diğer ülkelerde benzer fuarları düzenlemektedir (<http://www.onderciftci.com.tr/> erişim tarihi:25.08.2016).

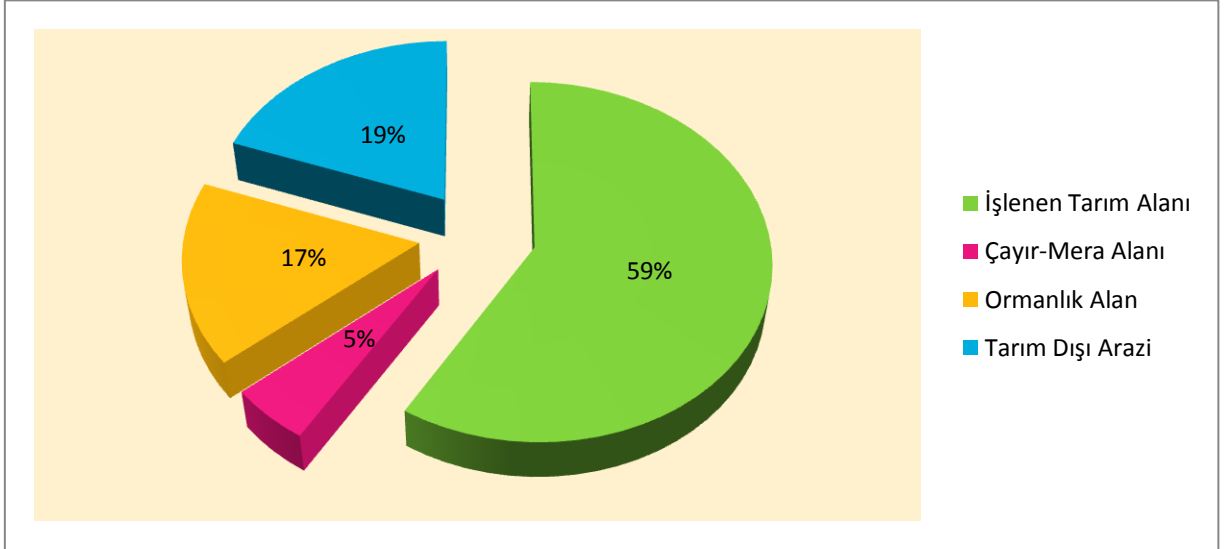
6. ARAŞTIRMA BÖLGESİ OLAN TEKİRDAĞ İLİ TARIMSAL POTANSİYELİ

İl; içinde yer aldığı coğrafi konumu, sahip olduğu iklim ve ekoloji, tarımsal mekanizasyon düzeyi, pazara yakınlığı, işlenen 3.714.330 dekar tarım arazisi ile tarımsal üretim açısından Türkiye için oldukça önemli bir konumdadır.

Bitkisel üretimde Tekirdağ, ülke üretiminin; buğdayda % 3,88'i ile 5. sırada, yağlık ayçiçeğinde % 17,62'si ile 2. sırada ve kanola da % 63,07'si ile 1. sırada yer almaktadır. İlin tarımsal gayri safi üretim değeri içerisinde % 3,70'lik paya sahip meyvelerin değer bakımından en önde geleni % 29,08' lik pay ile üzümdür. Bu ürünü sırasıyla zeytin (% 21,3) ve ceviz (%14,48) takip etmektedir (Tekirdağ Tarım Raporları 2014). <http://tekirdag.tarim.gov.tr/> (erişim tarihi,08.11.2015)).

6.1. Arazi Varlığı

Araştırma bölgesi olan Tekirdağ ilinde toplam arazi varlığı içerisinde işlenebilir arazi varlığı %59 gibi yüksek bir orandır.

Şekil 6.1. Arazi varlığı dağılımı

(Kaynak: Tekirdağ tarım raporları, <http://tekirdag.tarim.gov.tr/> (erişim tarihi, 08.11.2015))

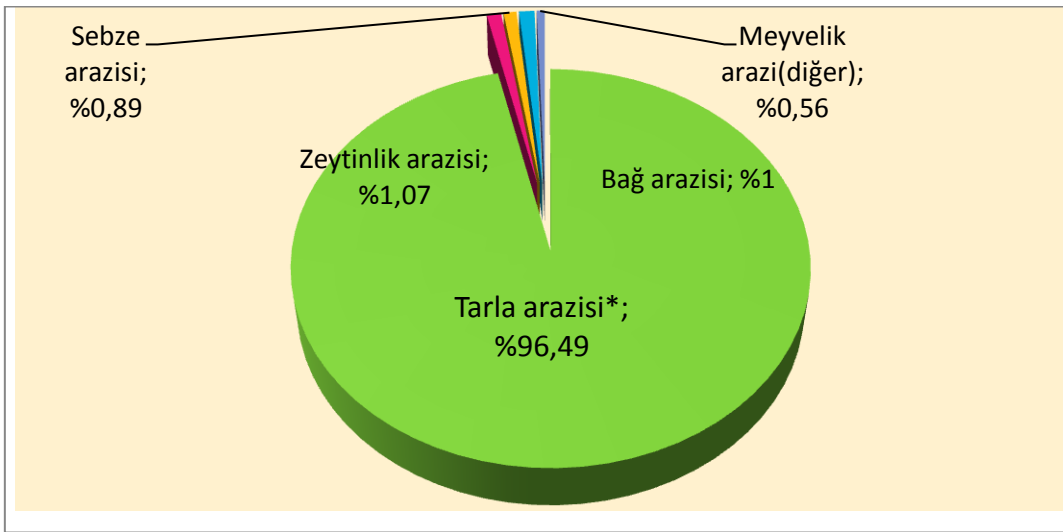
Arazi dağılımında, %59'luk kısım işlenen tarım arazisidir. %19'u tarım dışı arazi oluşturmaktadır. Bunun yanında %17'sini ormanlık alan ve %5'ini de çayır mera alanıdır.

Çizelge 6.1. İlçeler bazında arazi varlığı dağılımı

İlçeler	Tarım Alanı(da)	Çayır-Mera(da)	Orman-Funda ve Diğer Araziler(da)
Çerkezköy	36.644	5.322	101.440
Çorlu	231.632	13.067	
Ergene	307.26	19.229	
Kapaklı	88.300	8.142	
M.Ereğlisi	138.32	3.903	
Hayrabolu	701.438	98.016	21.810
Malkara	720.209	80.109	223.855
Muratlı	318.207	18.718	3.880
Saray	293.180	31.730	268.720
Süleymanpaşa	743.993	45.344	165.290
Şarköy	135.129	2.244	257.540
Tekirdağ	3.714.330	325.824	1.042.535

Kaynak: Tekirdağ tarım raporları, <http://tekirdag.tarim.gov.tr/> (erişim tarihi, 08.11.2015)

Tekirdağ İline bağlı ilçelerde en yüksek tarım alanına sahip ilçe 743.993 da tarım alanı ile Süleymanpaşa İlçesidir. İlçeyi 720.209 da ile Malkara İlçesi takip etmektedir. En az tarım alanına sahip ilçe ise 88.300 da tarım alanı ile Kapaklı İlçesidir.

Şekil 6.2. İşlenen tarım alanlarının dağılımı

Kaynak: Tekirdağ tarım raporları, <http://tekirdag.tarim.gov.tr/> (erişim tarihi, 08.11.2015)

(*) Ekiliş yapılan 2. ürün dahil üretim alanıdır.

İşlenen tarım alanlarının dağılımına baktığımızda; %96 gibi ciddi bir oran tarla arazisidir. Fakat buna ekim yapılan 2. ürün de dahildir. Diğer kalan %4'lük kısmı bağ, sebze, meyve ve zeytinlik araziler oluşturmaktadır.

6.1.1. Sulanabilir arazi varlığı

Yapılan çalışmalar sonucunda il tarım arazisinin topoğrafik yapısı ve toprak özellikleri bakımından yarıdan fazlasının sulamaya müsait olduğu belirlenmiştir. Ancak sahip olunan su potansiyeli ile sulamaya uygun arazinin bir arada bulunması gerekliliği sulanabilecek arazi miktarını sınırlandırmaktadır. Tekirdağ ilinde, Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi Tarımsal Alt Yapılar şube Müdürlüğü ve DSİ kaynaklı sulanan alan, 2014 yılı itibariyle 8.536 ha'dır. (3.210 ha Özel İdare + 5.326 ha DSİ) Devlet Su İşlerince yapılan yatırımların toplam sulama kapasitesi 10.696 hektar olup; bunun % 49,79 'luk (5.326 ha) kısmı değerlendirilmektedir (Tekirdağ Tarım Raporları 2014-<http://tekirdag.tarim.gov.tr/> (erişim tarihi, 08.11.2015)).

6.2. Sebzeçilik (Örtü Altı Üretim Hariç)

İlin tarımsal gayri safi üretim değeri içerisinde % 2,28'lik paya sahip sebzelerin değer bakımından en önde geleni % 37,62 ile karpuzdur. Bu ürünü sırasıyla kavun (% 20,86) ve sofralık domates (% 5,57) takip etmektedir.

Sebzeçilik G.S.Ü.D 50.444.233' dir. (Sera hariç) Kavun-karpuz üretimi Süleymanpaşa (Merkez İlçe), Malkara ve Marmara Ereğlisi ilçelerinde yoğunluk kazanmaktadır (Tekirdağ Tarım Raporları 2014- <http://tekirdag.tarim.gov.tr/> (erişim tarihi, 08.11.2015)).

6.3. Meyvecilik

İlin tarımsal gayri safi üretim değeri içerisinde % 3,70' lik paya sahip meyvelerin değer bakımından en önde geleni % 29,08' lik pay ile üzumdür. Bu ürünü sırasıyla zeytin (% 21,31) ve ceviz (% 14,48) takip etmektedir. Üzüm ve zeytin ağırlıklı olarak en fazla Şarköy ilçesinde üretilirken ceviz alanlarının daha çok Süleymanpaşa, Şarköy ve Muratlı ilçelerinde bulunduğu görülmektedir (Tekirdağ Tarım Raporları 2014- <http://tekirdag.tarim.gov.tr/>)

7. ARAŞTIRMA BULGULARI

7.1. Araştırma Kapsamına Alınan Dernek Üyelerine Ait İşletmelerin Sosyo-Demografik Özellikleri

Bu bölümde, anket yapılan Önder Çiftçi Danışmanlık Derneği üyelerinin yaş, eğitim, medeni durum, aile tipi, çocuk sayıları ve köyde ikamet etme durumları ortaya konulmuştur.

7.1.1. Üye üreticilerin yaş durumu

Tarımda teknolojik gelişmelerin benimsenmesinde, çevre işletmelere yayılmasında, çevredekileri etkileme ve inandırma açısından üreticilerin belirli bir yaşa ulaşmış olması gerekir. Genç yaştaki insanlar, daha verimli, yenilikleri daha çabuk benimseme ve daha araştırmacı bir yapıya sahiptirler (Tatlidil 1984). Bu nedenle araştırma alanı içinde olan üye üreticilerin yaşları incelenmiş ve Çizelge 7.1’de verilmiştir.

Çizelge 7.1. Araştırma kapsamına alınan üreticilerin yaş durumu

Yaş	Sayı	Oran (%)
26-35	6	4,3
36-45	31	22,3
46-55	67	48,2
55+	35	25,2
Toplam	139	100,0

Araştırma kapsamına alınan dernek üyelerinin %48,2’si, 46-55 yaş aralığındadır. Bu da üyelerin çiftçilik alanında yeterince tecrübeye sahip olduklarını ve aynı zamanda üyelerin büyük bir bölümünün verimlilik çağındaki çiftçilerden oluştuğunu göstermektedir. Üyelerin büyük bölümünün orta yaşlı olmasının nedeni, tarımsal üretim yapılan ailelerde, erkek çocuklar evlendikten sonra babalarının yanından ayrılıp başka evde yaşasalar dahi çiftçiliği baba ile birlikte sürdürmektedirler. Çünkü son söz babanıdır ve tarım işletmeleri aile reisi olan babanın mülkiyetindedir. Mal bölüşümü baba öldükten sonra çocuklar arasında paylaşılmaktadır. Bunun yanında dernek üyeleri arasında çok az oranda (%4,3) genç üye bulunmaktadır. Bunun nedeni gençlerin çiftçilik yapmak istememesi ve genç nüfusun köyde yaşamak istememesidir. Bunun sonucu olarak köyden kente yoğun göç olan Trakya’da genç nüfus köylerde hızlı bir şekilde azalmaktadır.

Yapılan görüşmelerde üyelerin bu durumdan rahatsız oldukları, işletmelerinde çalıştırabilecek işçi bile bulmakta zorlandıklarını ve eşleriyle birlikte ya da komşu yardımlarıyla tarımsal, hayvansal işlerini yapabildiklerini belirtmişlerdir.

7.1.2. Üye üreticilerin eğitim durumu

Eğitim, insanların kişilik, düşünce becerisi ve ruh yapılarında meydana getirdiği değişim olarak tanımlanmaktadır. Eğitim, gerek örgütsel çalışmayı benimsemeye ve gerekse teknolojik gelişmelerin benimsenmesinde ve yayılmasında, kırsal toplumun ekonomik ve sosyal gelişmesinde önemli faktörlerden biridir. İnsan kaynağını geliştirip zenginleştirmek için insanların ekonomik performanslarını yükseltmelerine yardımcı olacak bilgi ve beceriye sahip olmaları çağdaş dünyanın zorunlu ihtiyacı haline gelmiştir. Bu amacı gerçekleştirecek olanda eğitimidir. Bu nedenle, günümüzde özellikle gelişmiş ülkelerde çiftçiler en azından ortaöğretim düzeyinde tarım eğitimi görmektedirler. Eğitim düzeyi kırsal toplumların algılama ve çevreye uyum yeteneğini arttıran önemli bir göstergedir. Ülkemizde de tarım kesiminde yaşayan ve tarımla uğraşan nüfusun çokluğuna karşın, çiftçilerimizin çoğunun ancak ilkokul mezunu olduğu bir gerçektir (İnan 1994).

Gerek örgütsel çalışmayı benimsemeye ve gerekse teknolojik gelişmelerin benimsenmesinde ve yayılmasında eğitimin rolü büyüktür. Eğitim, kırsal toplumların sosyal ve ekonomik gelişmelerinde önemli bir etken olması nedeniyle ÖÇDD üyesi olan üreticilerin eğitim durumları incelenmiştir.

Çizelge 7.2. Araştırma kapsamına alınan üreticilerin eğitim durumu

Öğrenim Durumu	Sayı	Oran (%)
İlkokul	61	43,9
Ortaokul	17	12,2
Lise	45	32,4
Üniversite	16	11,5
Toplam	139	100,0

Araştırma kapsamına alınan ÖÇDD üye çiftçileri ile yapılan anket sonuçlarına göre, öğrenim durumlarını incelediğimizde üyelerin %43,9'u ilkokul mezunu, %32,4'ü lise mezunu, %11,5'i de üniversite mezunudur. Yapılan araştırmalar çiftçilerin eğitim seviyelerinin düşük olduğunu kanıtlarken Önder Çiftçi Danışmanlık Derneklerinin üyeleri bunun biraz dışında kalmaktadır. Derneklerde İlkokul mezunları fazla olduğu gibi lise, ortaokul mezunlarının sayısı da fazladır. Yapılan görüşmelerde ilkokul mezunlarının daha

fazla olmasının nedeni, çocukların işgücünden yararlanabilmek için okutulmamasından kaynaklanmaktadır. Görüşülen dernek yöneticilerinden alınan bilgilere göre; yıllardır üyelikte kalan üreticilerin aksine yeni dönemde Önder Çiftçi Danışmanlık Derneklerine üniversite, lise, ortaokul mezunları ve genç çiftçiler, üye olmakta ve eğitim seviyesi gün geçtikçe artış göstermektedir.

7.1.3. Üye üreticilerin medeni durumu

Bu bölümde araştırma kapsamına alınan üyelerin medeni durumları incelenmeye alınmıştır ve elde edilen verilere göre Çizelge 7.3 hazırlanmıştır.

Çizelge 7.3. Araştırma kapsamına alınan üreticilerin medeni durumu

Medeni Durum	Sayı	Oran (%)
Evli	129	92,8
Bekar	5	3,6
Diğer(boşanmış vs.)	5	3,6
Toplam	139	100,0

Ankete katılan Önder Çiftçi Danışmanlık Derneği üyelerinin %92,8'i evlidir. Çiftçilikle geçimini sağlayan ailelerde genellikle ataerkil yapı olduğundan son söz erkektedir. Üyelerin sadece %3,6'sı bekadır. Bu durumda neredeyse anket yapılan tüm üyelerin evli oldukları gözlemlenmiştir. Parçalanmış aile, üyeler arasında yok denecek kadar azdır. Bu oranların düşüklüğünün kırsal kesimde geleneksel yapı, sosyal, ekonomik koşullar ve aileye atfedilen önemden kaynaklanan bir durumu yansıttığı söylenebilir.

7.1.4. Üye üreticilerin aile tipi

Kırsal kesimde aileler genellikle iş bölümünü eşi ve çocukları ya da yaşadıkları diğer aile bireyleriyle yapmaktadırlar. Bu durumda anket yapılan üyelerin aile tipleri incelemeye alınmıştır.

Çizelge 7.4. Araştırma kapsamına alınan üreticilerin aile tipleri

Aile Tipi	Sayı	Oran (%)
Çekirdek Aile	121	87.1
Geniş Aile	18	12.9
Toplam	139	100,0

Araştırma kapsamına alınan üyelerin %87,1'i çekirdek aile, %12,9'u geniş aile şeklinde yaşamlarını sürdürmektedir.

7.1.5. Üye üreticilerin çocuk sayıları

Aile büyüklüğü ankette 2 soru ile tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu sorulardan ilki aile tipi, ikincisi ise çocuk sayısıdır. Bu sorulardaki ortak amaç aile büyüklüğünü belirlemektir. Çizelge 7.5'te araştırma kapsamına alınan üyelerin çocuk sayıları ve oranları verilmiştir.

Çizelge 7.5. Araştırma kapsamına alınan üreticilerin çocuk sayıları durumu

Çocuk sayıları	Sayı	Oran (%)
Hiç yok	10	7,2
1	19	13,7
2	87	62,6
3-5	23	16,5
Toplam	139	100,0

Araştırma kapsamına alınan, Önder Çiftçi Danışmanlık Derneklerine üye 139 çiftçi ile yapılan görüşmelerde, aile planlamasının egemen olduğu çekirdek aileler şeklinde yaşamlarını sürdürdükleri sonucuna varılmıştır. Üye çiftçilerin %62,6'sı, 4 kişilik ailedir. Anne, baba ve iki çocukludur. Bu bölgede çiftçilerin yaşam şartları ve ekonomik durumlarına göre çocuk sayıları sınırlıdır. Çiftçiler çocuk sayılarına, zor yaşam şartları ve az kazanç sağlamaları nedeniyle kısıtlama getirdiklerini belirtmişlerdir.

7.1.6. Üye üreticilerin köyde ikamet durumu

Bu bölümde araştırma kapsamına alınan dernek üyelerine, üretimlerini köylerinde mi yoksa köy dışında mı yaptıklarını tespit etmek amacıyla köyde ikamet edip, etmedikleri sorulmuş ve elde edilen verilerle Çizelge 7.6 hazırlanmıştır.

Çizelge 7.6. Araştırma kapsamına alınan üreticilerin köyde ikamet etme durumları

Köyde ikamet durumu	Sayı	Oran (%)
Evet	55	39,6
Hayır	84	60,4
Toplam	139	100,0

Anket yapılan 139 üye çiftçinin yaklaşık %40'ı köylerinde ikamet etmekte fakat %60'ı ilçe veya il merkezinde ikamet etmektedir. Çiftçiler köyün yoğun iş temposundan sıkılıp hayvancılıktan uzak ilçe ve illerde yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bunun yanında hayvancılık

yapan ve köyde yaşamayan üyeler de mevcuttur. Bunlar çoban yardımıyla hayvanlarına bakım sağladıklarını belirtmiştir.

7.2.Araştırma Kapsamına Alınan Dernek Üyelerine Ait İşletmelerin Yapısal Özellikleri

Tarım işletmelerinin büyüklüğünü tespitinde değişik ölçüler kullanılmaktadır. Arazi büyüklüğü, hayvan varlığı, işgücü miktarı, sermaye miktarı, üretim girdileri, üretim değeri, satış değeri, tarımsal gelir bu ölçülerdendir. Ancak tarım işletmelerinin büyüklüğünü tespitinde Dünya’da en çok kullanılan ölçü arazi büyüklüğüdür. Tarımda verimliliği artıramamanın en önemli nedenlerinden birisi tarım işletmelerinin küçük ve aynı zamanda parçalı bir yapıya sahip olmalarıdır. Ülkemizde; tarım kesiminde küçük aile işletmelerinin sayısı oldukça fazla ve toplam işletme sayısı içinde de büyük bir orana sahip bulunmaktadır (Çıkmın 1992).

Buradan hareketle Derneğe üye işletmelerin yapısal özelliklerini ortaya koymak için arazi büyüklükleri ve parsel sayıları araştırılmış ve elde edilen verilerle aşağıdaki bölüm hazırlanmıştır.

7.2.1. Üye üreticilerin işletme büyüklüğü ve parsel sayıları

İşletme büyüklüğü üreticinin tarımsal alanlardaki yenilikleri benimseme davranışında etkili olabilmektedir. Bu nedenle İşletme büyüklüğü, üyelerin tarla ziraatı üretimini ve gelir düzeylerini etkileyeceği düşünülerek ele alınmış ve elde edilen verilere göre Çizelge 7.7 hazırlanmıştır.

Çizelge 7.7. Araştırma kapsamına alınan üreticilerin işletme büyüklükleri

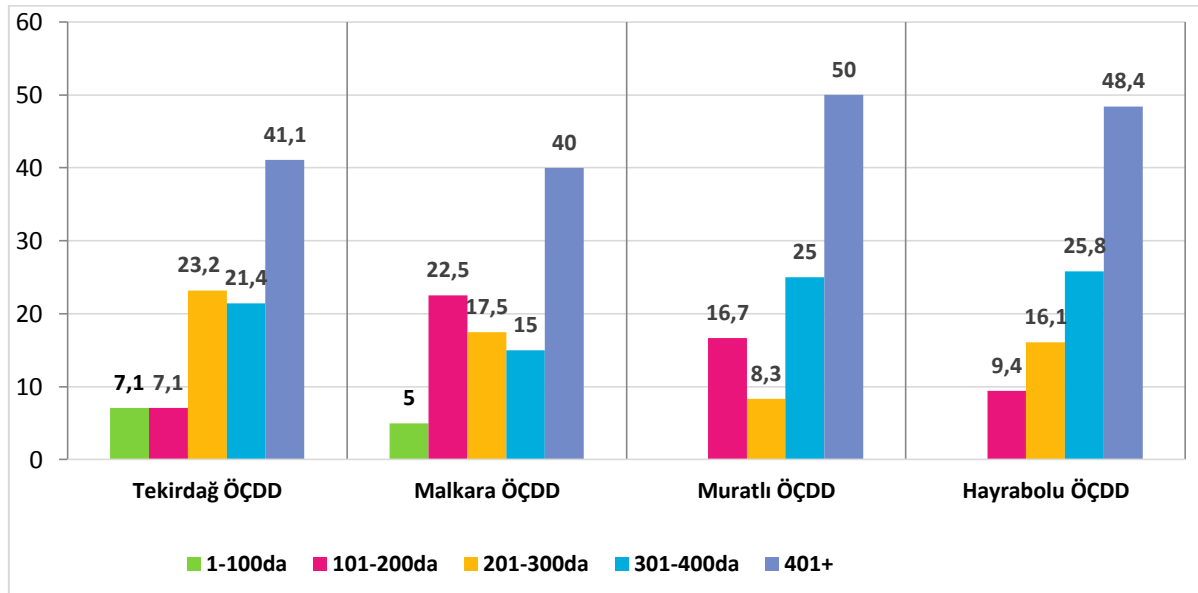
İşletme Genişlikleri	Sayı	Oran(%)
1-100	6	4,3
101-200	18	12,9
201-300	26	18,7
301-400	29	20,9
401<	60	43,2
Toplam	139	100,0

Araştırma kapsamına alınan üyelerin işletme büyüklükleri incelendiğinde,%43,2’si, 401 dekarın üzerinde ve %20,9’u, 301-400 dekar arasında araziye sahiptir. Bu sonuçlara göre, dernek üyesi olan işletmelerin geniş tarımsal araziye sahip büyük çiftçilerden oluştuğu sonucuna varılmıştır.

Araştırma kapsamındaki işletmelerin arazi genişlikleri, Türkiye'deki tarım işletmelerinin arazi genişlikleri ile karşılaştırıldığında daha fazla arazi genişliğine sahip olduğu görülmektedir. Bu oranın yüksek olması, Tekirdağ bölge arazilerinin miras yoluyla parçalanmadan daha az etkilendiği ve ÖÇDD üyelerinin büyük çiftçilerden oluştuğunu göstermektedir. Çünkü bölgede tarım işletmeleri genellikle yalnızca erkek çocuklar arasında paylaşılmaktadır. Kız çocuklarına ise belirli miktarda para verilmektedir. Ancak arazi genişliği arttıkça parça sayısı da artmaktadır (Özçelik 1995).

İşletme genişliklerinin büyük olmasının bir başka sebebi de, üyelerinin, danışmanlık hizmeti alabilmek için şart koşulan, kuru tarımda 100 dekar sınıridir. Üye olan dernek üreticileri istediği takdirde danışmanlık hizmetinden yararlanma imkanına sahiptir.

Yapılan görüşmelerden elde edilen bilgilere göre üyeler arazilerinde genellikle buğday, ayçiçeği, kanola, arpa, yem bitkileri, mısır ekimlerine ağırlık verdiklerini belirtmişlerdir.

Şekil 7.1. Araştırma kapsamına alınan üyelerin arazi durumlarının dernekler bazında karşılaştırması

Araştırma kapsamına alınan üyelerle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen arazi genişlikleri durumlarını dernekler bazında karşılaştırarak ele aldığımızda; Tekirdağ ÖÇDD (%41,1), Malkara ÖÇDD (%40), Muratlı ÖÇDD (%50) ve Hayrabolu ÖÇDD (48,4) her birinin arazi miktarları 401 dekardan büyüktür. Dernek üyeleri danışmanlık hizmeti alabilmek için şart koşulan kuru tarımda 100 dekar sınırına takılmadan rahatlıkla danışmanlık hizmeti alabilmektedir. Arazi büyüklüğü bakımından en iyi durumda olan dernek Hayrabolu

ÖÇDD'dir. Dernekler arasında en büyük arazilere sahip üyeler Hayrabolu Derneğindedir. Bunu Muratlı ÖÇDD, Tekirdağ ÖÇDD, Malkara ÖÇDD takip etmektedir. Fakat Tekirdağ ÖÇDD ve Malkara ÖÇDD'nin 1-100 da arasında %5-7 oranlarında işletme büyüklüğü bulunmaktadır. Bu az bir oran olsa da Tekirdağ ve Malkara derneklerinde danışmanlık hizmetinden yararlanamayan üye çiftçilerin de olduğu görülmektedir.

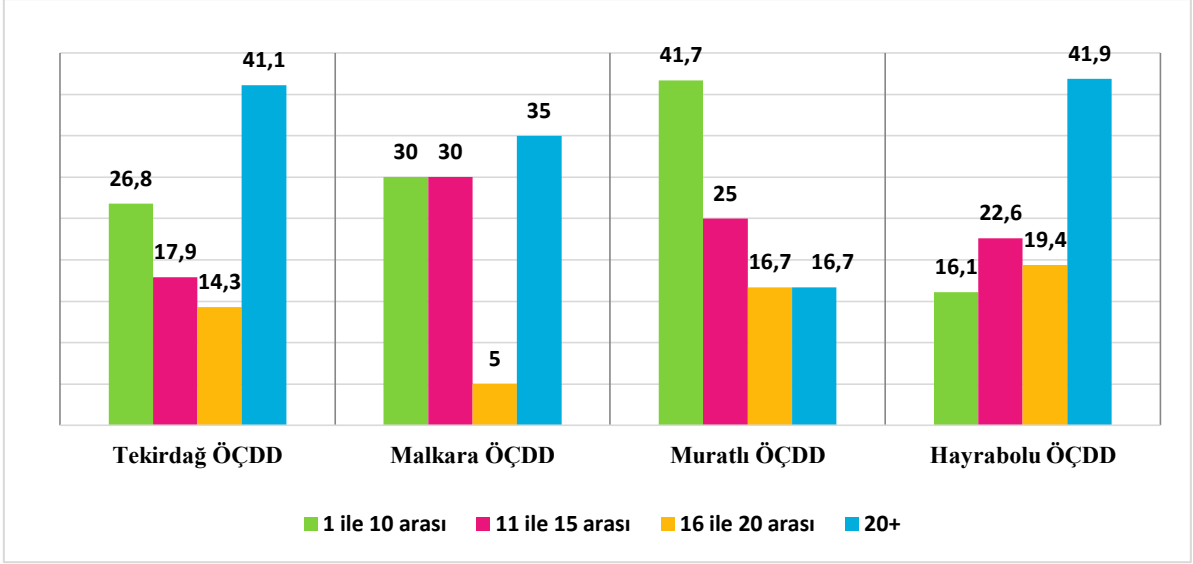
Araştırma kapsamına alınan Derneklerin üyeleriyle yapılan görüşmelerde dile getirilen bir başka sorun da, arazilerinin çok parçalı olmasıdır. Bu durumu ortaya koymak için üyelere arazi parça sayıları sorulmuş ve aşağıdaki Çizelge 7.8 hazırlanmıştır.

Çizelge 7.8. Araştırma kapsamına alınan üreticilerin arazi parçalılık durumları

Arazi Parça sayısı	Sayı	Oran(%)
1-5	14	10,1
6-10	23	16,5
11-15	32	23,0
16-20	18	12,9
20<	52	37,4
Toplam	139	100,0

Bir tarım işletmesinin topraklarının fazla parçalanmış ve çeşitli yerlere dağılmış olması, bazı tarım topraklarının israfına, işgücü kaybına neden olmakta, işletmenin işletmecilik ilkelerine göre düzenlenmesini ve modern tarım tekniklerinin uygulanmasını güçleştirmektedir (Aksoy 1984).

Anket sonuçlarına göre %37,4 oranında üyenin arazileri 20 parçadan fazladır. 1-5 arası parçaya sahip üretici yalnız %10,1 oranındadır. Bu durumun dezavantajı, fazla mazot tüketimine neden olması ve işçiliğe harcanan zamanın fazla olmasıdır. Bu durum üyeler için günlük arz etmekte ve uygulamaya konulan 6537 No'lu Toprak Koruma ve Arazi Kullanım Kanununun bu olumsuzluğa iyileştirme getireceği umut edilmektedir.

Şekil 7.2. Araştırma kapsamına alınan üyelerin dernekler bazında arazi parçalılığının karşılaştırılması

Araştırma kapsamına alınan her bir derneği ayrı ayrı değerlendirdiğimizde en fazla parçalı araziye, Hayrabolu ÖÇDD üyelerinde ve Tekirdağ ÖÇDD üyelerinde karşılaşılmıştır. Bu iki Dernekte %41 oranında 20 parçadan fazla araziye sahip üyeler mevcuttur. Malkara ÖÇDD üyelerinin %35 oranında 20 parçadan fazla arazileri mevcuttur. En az arazi parça sayısı olan dernek Muratlı ÖÇDD üyelerine aittir. %41 oranlarında 1 ile 10 arasında parçalı arazileri mevcuttur. Muratlı dernek üyelerinin diğer dernek üyelerine göre, yakıttan ve işgücünden tasarruf sağladıkları görülmektedir.

7.2.2. Üye üreticilerin üretim faaliyetleri

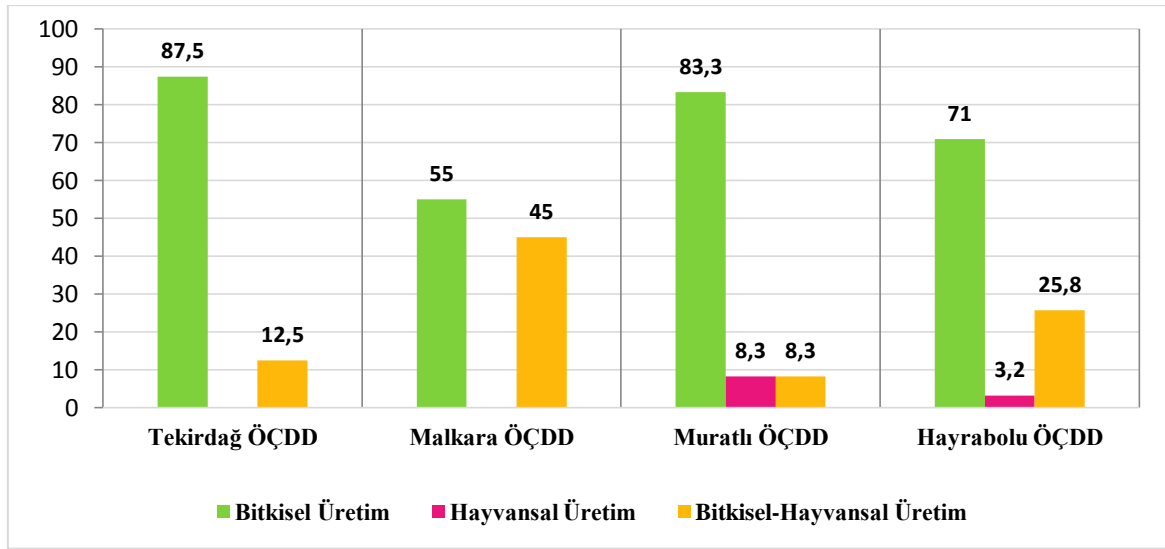
Üyelerin arazilerini ne şekilde değerlendirdiğini ve hangi üretim faaliyetleriyle uğraştıklarını ortaya koymak için araştırma kapsamına alınan Önder Çiftçi Danışmanlık Derneği üyelerine hangi üretim faaliyetini yaptıkları sorulmuş ve aşağıdaki Çizelge 7.9 hazırlanmıştır.

Çizelge 7.9. Araştırma kapsamına alınan üreticilerin üretim faaliyetleri durumu

Temel geçim kaynağı	Sayı	Oran(%)
Yalnız bitkisel üretim	103	74,1
Yalnız hayvansal üretim	2	1,4
İkisi birlikte	34	24,5
Toplam	139	100,0

Araştırma kapsamına alınan üyelerin %74,1'i yalnız bitkisel üretim yapmaktadır. Bunun yanında üyelerin %24,5'i bitkisel üretimle birlikte hayvansal üretim de yapmaktadır. Yalnız hayvansal üretim yapan üye sayısı ise %1,4'tür.

Hayvansal ve bitkisel üretimi birlikte yapan üyeler, geçimlerini hem daha rahat sürdürebildiklerini hem de kendi sütlerinden katkısız ürünler elde edip daha sağlıklı yaşam sürdürdüklerini dile getirmişlerdir. Yalnızca hayvansal üretim yapan işletmelerin sayısının az olduğu dikkat çekmiştir. Üyeler bitkisel üretime daha fazla ağırlık vermektedir.

Şekil 7.3. Araştırma kapsamına alınan üyelerin üretim faaliyetlerinin dernekler bazında karşılaştırılması

Araştırma kapsamına alınan üyelerle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen verilere üretim faaliyetleri durumlarını dernekler bazında karşılaştıracak olursak, Tekirdağ ÖÇDD, Muratlı ÖÇDD ve Hayrabolu ÖÇDD üyelerinin %70'den fazla üye yalnız bitkisel üretim yapmaktadır. Bunun yanında Malkara ÖÇDD üyeleri üretim faaliyetlerini bitkisel üretimle beraber hayvansal üretimde yaparak gerçekleştirmektedir. Malkara Bölgesinde hayvancılık ön plana çıkmaktadır. Bölgede süt ve süt ürünleri çeşitliliği fazla olduğu gibi birçok süt işletmesi de mevcuttur. Üyeler kendi süt, yoğurt, peynir gibi ürünleri kendi üretimlerinden karşılamakta ve ekonomilerini bu yönde dengelediklerini ifade etmişlerdir.

7.2.3. Üye üreticilerin aylık gelir durumu

Tüm sosyal ve ekonomik içerikli araştırmalarda olduğu gibi, bu araştırmada da işin en zor tarafından birisi bireyin geliri hakkında doğru bilgi edinmek olmuştur. Çünkü bireye geliriyle ilgili yöneltilen her soruya doğru cevap alma olanağı toplumdan topluma değiştiği gibi soru soranla denek arasında kurulan diyaloga göre de değişiklik gösterir. Gösterilen tüm özene karşın, ailelerin gerçek gelirinin saptanmasında bazı hataların olabileceği kaçınılmazdır (Yıldırak 1986).

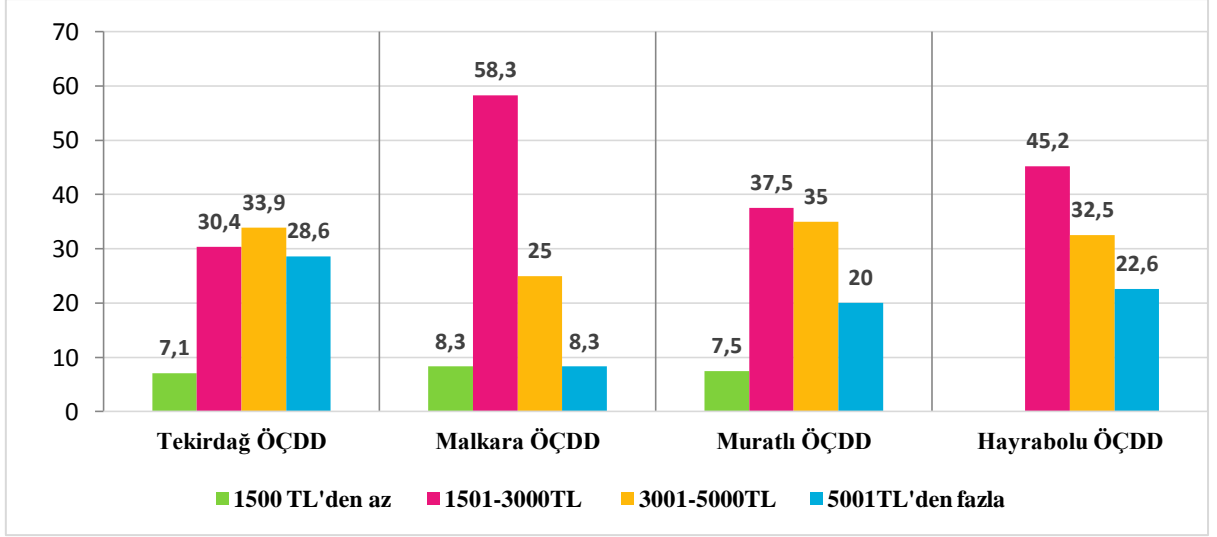
Tarımsal üretimde yeni tekniğin riskini göze almada, yayım servisleri, kurum ve kuruluşlarla ilişki kurmada gelir düzeyi önemli bir özelliktir. Bu nedenle üyeleri gelir düzeyleri sorulmuş ve elde edilen verilere göre Çizelge 7.10 düzenlenmiştir.

Çizelge 7.10. Araştırma kapsamına alınan üreticilerin aylık gelir durumu

Aylık Gelir Düzeyi(TL)	Sayı	Oran(%)
750-1500 TL	8	5,8
1501-3000 TL	53	38,1
3001-5000 TL	46	33,1
5000<	32	23,0
Toplam	139	100,0

Araştırma bölgesinde, özellikle üreticilerin yıl içindeki toplam gelir durumundan yola çıkarak aylık gelir durumu hesaplanmıştır. Çünkü üreticinin eline en fazla para hasat döneminden sonra toplu olarak geçmektedir. Buradan hareketle araştırma kapsamına alınan dernek üyelerinin aylık gelirlerini incelediğimizde %38,1 kısım üreticinin geliri 1501-3000 TL arasında, %33,1 oranında üreticinin geliri 3001-5000 TL arasında, %23 oranında üreticinin geliri ise 5000 TL üzerindedir. Aylık geliri 750-1500 TL olan çiftçi oranı sadece %5,8 oranındadır.

Bu verilere dayanılarak dernek üyelerinin orta gelir düzeyinde oldukları söylenebilir. Fakat arazi büyüklükleri 401 dekarın üzerinde olan işletmeler için bu aylık gelir oldukça düşüktür. Burada üyelerin doğru değer vermekten kaçındıkları anket aşamasında gözlemlenmiş ve dolayısıyla doğru gelir değerlerine ulaşılamamıştır. Burada daha farklı bir gelir ölçütü kullanmanın gereği anlaşılmıştır.

Şekil 7.4. Araştırma kapsamına alınan üyelerin gelir durumlarının dernekler bazında karşılaştırılması

Araştırma kapsamına alınan üyelerle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen aylık gelir durumlarını dernekler bazında karşılaştıracak olursak, Tekirdağ ÖÇDD üyelerinin gelirlerinin en yüksek seviyede olduğu gözlemlenmiştir. Tekirdağ üye üreticileri geliri yüksek çiftçilerden oluşmaktadır. %33,9 kısım üyenin aylık geliri 3001-5000 TL arasındadır. Bunun yanında Malkara, Muratlı ve Hayrabolu Derneklerine üye çiftçilerin gelirlerinde en yüksek payın 1501-3000 TL arasında olduğu ve orta gelirli üye çiftçilerden oluştuğu gözlemlenmiştir.

7.3. ÖÇDD'nin Yayın Faaliyetleri ve Etkinlikleri

Ülkemizde çiftçilere yeni tarım tekniklerinin tanıtım ve uygulaması için teknik hizmetleri sağlama, eğitim çalışmalarını yürütme ve buradaki sorunları ilgili kuruluşlara iletmede yayım elemanlarının çalışmalar düzenlemelerine ve çiftçiler ile sıkı ilişkiler kurmasına bağlıdır (Akkaş 2005).

Önder Çiftçi Danışmanlık Derneklerinde eğitimin hayati önemi bulunmaktadır. Dernekler, kendi üyelerine, seçilmiş yöneticilerine ve personeline, eğitim vererek, derneklerin ve dolayısıyla üyelerin gelişmesine etkin bir biçimde katkıda bulunabilirler. Danışmanlık Derneklerinin kamuoyu ve özellikle de gençler ve toplumun fikir önderlerini bilgilendirme işlevleri vardır (Özer 2005).

Bu bölümde üyelerin hak ve sorumluluklarının farkında olmaları, derneğe katılımın ve sahiplenmenin gerçekleşmesi, etkin bir örgütlenme modelinin oluşturulması için tarımsal konularda yayım faaliyetlerini düzenleyip düzenlemedikleri incelenmiştir.

7.3.1. Köyde tarımsal amaçlı kurs, seminer düzenlenme durumu

Tarımsal konularda bilgilendirme yapılıp yapılmadığını ve bilgilendirmeyi hangi kuruluşların yaptığını öğrenmek amacıyla üyelere “Köyünüzde tarımsal amaçlı kurs/seminer gibi etkinlikler düzenlendi mi?” sorusu sorulmuş ardından düzenlendi cevabını veren üyelere “Bilgi vermek için köyünüze hangi kuruluşların elemanları geldi?” sorusu yöneltilmiş ve aşağıdaki Çizelge 7.11 ile 7.12 hazırlanmıştır.

Çizelge 7.11. Araştırma kapsamına alınan üreticilerin köylerinde tarımsal amaçlı faaliyet düzenlenme durumu

Köyde tarımsal amaçlı kurs/seminer düzenlenme durumu	Sayı	Oran(%)
Evet	130	93,5
Hayır	9	6,5
Toplam	139	100,0

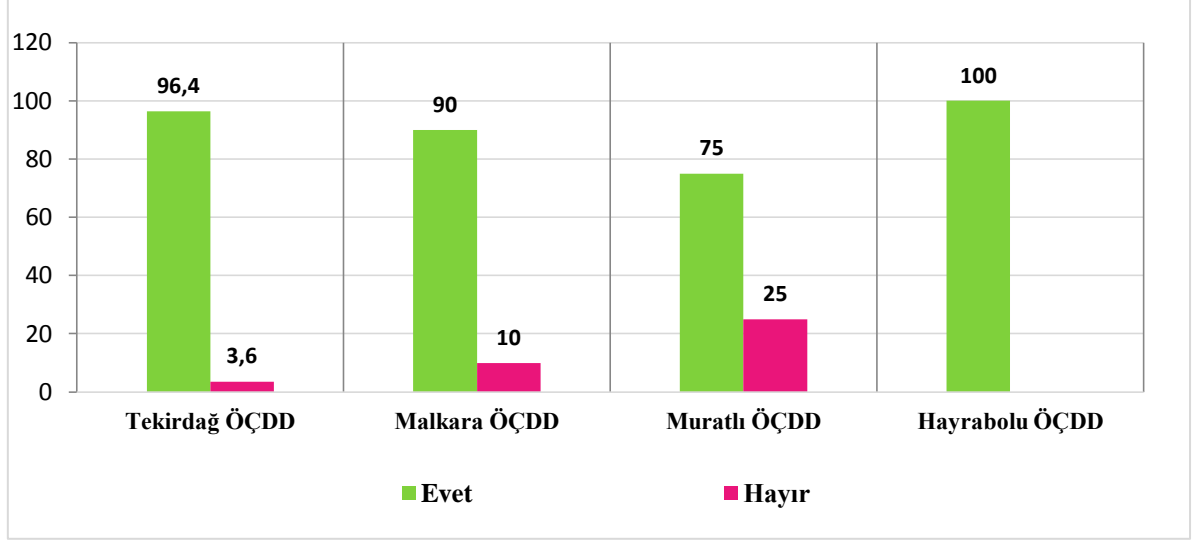
Araştırma kapsamına alınan Önder Çiftçi Danışmanlık Dernek üyelerine yöneltilen, ‘Yaşadığınız yerde tarımsal amaçlı kurs, seminer vs. düzenlendi mi?’ sorusuna üye çiftçilerin %93,5’i evet, %6,5’i hayır cevabını vermiştir. Derneğe üye çiftçilerin köylerinde yayım faaliyetlerinin yapıldığı sonucuna varılmıştır.

Çizelge 7.12. Araştırma kapsamına alınan üreticilerin köylerinde faaliyeti düzenleyen kurum ve kuruluşların durumu

Faaliyeti düzenleyen kurum ve kuruluşlar	Sayı	Oran(%)
ÖÇDD	16	12,5
Tarımsal firma yetkilileri	26	20,0
Tarım İlçe Müdürlüğü yetkilileri	21	16,2
Tarımsal firma yetkilileri ortaklığında ÖÇDD	67	51,5
Toplam	130	100,0

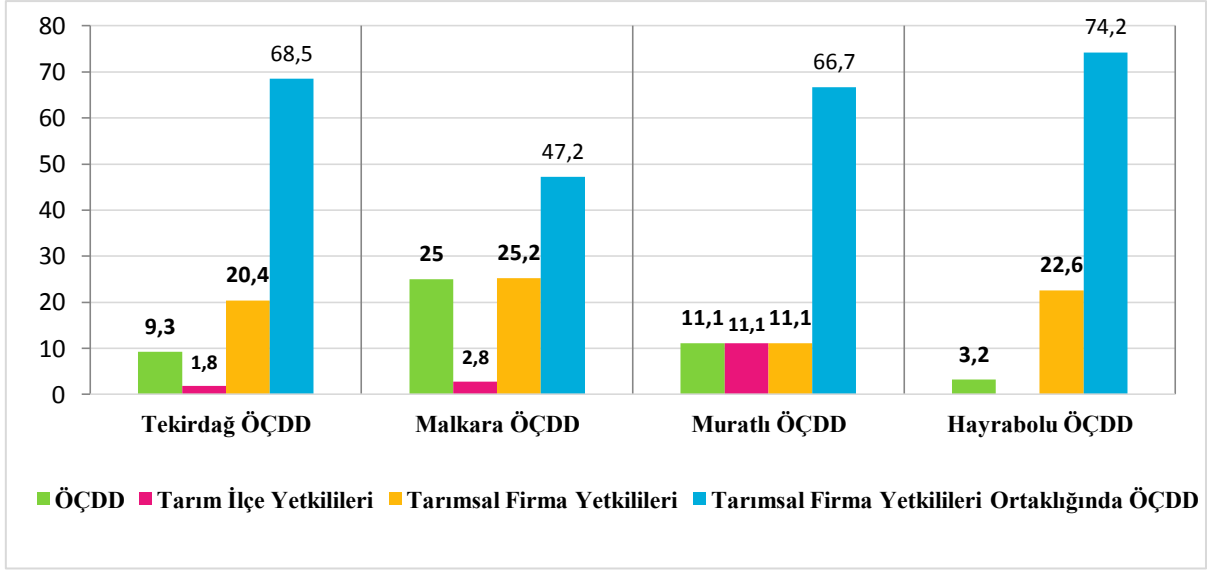
Araştırma kapsamına alınan üyelerle yapılan görüşmeler sonucunda köylerinde düzenlenen tarımsal amaçlı eğitimleri %51,5 oranında Önder Çiftçi Danışmanlık Dernekleri, Tarımsal Firma Yetkilileri ortaklığında üyelerine yeni ürün tanıtımları ve yeni teknolojileri takip etmek amacıyla düzenlemektedir. %12,5 oranında Önder Çiftçi Danışmanlık Derneği Tarım Danışmanları kendi üyelerinin üretimi için gerekli konularda seminerler

düzenlemektedir. Üyelerin talepleri doğrultusunda düzenlenen seminer, toplantı vs. çalışmalarında tarımsal firma yetkililerinin ürünleri ve yenilikleri merak konusu olduğu için Önder Çiftçi Danışmanları, Tarımsal Firma Yetkilileri ortaklığında seminerlere ağırlık vermektedirler. Tarım İlçe elemanlarının tarımsal amaçlı çalışmalarına baktığımızda %16,2 oranında yayım faaliyeti gösterdiği tespit edilmiştir.

Şekil 7.5. Araştırma kapsamına alınan üyelerin köylerinde tarımsal amaçlı kurs/seminer düzenlenme durumlarının dernekler bazında karşılaştırılması

Araştırma kapsamına alınan dernek üyelerinin köylerinde tarımsal amaçlı kurs/seminer düzenlenme durumlarını dernekler bazında karşılaştırdığımızda tüm danışmanlık derneklerine üye çiftçilerin neredeyse hepsi köylerinde tarımsal amaçlı faaliyet gerçekleştirildiğini ifade etmiştir. Fakat Tekirdağ, Malkara ve Muratlı ÖÇDD'deki bazı üye çiftçiler haberdar olmadıklarını dile getirmişlerdir. Sebebi sorulduğunda teknolojiden uzak yaşadıkları için haberleri olamadığını söylemişlerdir. Bunun aksine Hayrabolu ÖÇDD'ne üye tüm çiftçiler tarımsal faaliyetlerin yapıldığını bilincindedir. Çoğunluğu köylerinde ikamet etmeyen bu üye çiftçiler teknolojiyi iyi kullandıklarından bu yayım faaliyetlerinden haberdar olduklarını ve katılım gösterdiklerini ifade etmişlerdir.

Şekil 7.6. Dernekler bazında tarımsal amaçlı faaliyetleri düzenleyen kurum ve kuruluşların karşılaştırılması

Araştırma kapsamına alınan üyelerin yaşadıkları yerlere tarımsal amaçlı eğitim seminerleri için en çok gelen kurum ve kuruluşları karşılaştırdığımızda, tüm derneklerdeki üyeler yapılan faaliyetlerin Tarımsal Firma Yetkilileri ile Önder Çiftçi Danışmanlık Derneği Danışmanlarıyla ortak yapıldığını belirtmiştir.

7.3.2. Üye üreticilerin işletmede kayıt/defter tutma durumu

Modern tarım yapmanın önemli koşullarından birisi de işletmelere ait bilgilerin düzenli olarak tutulmasıdır. Defter tutmadaki amaç, üreticinin işletmesinin karlı olup olmadığını tespit etmesi ve gelecekteki üretim planlarını, yenilikleri ve uygulamalarını kayıt altına aldığı veriler doğrultusunda yapabilmektir (Özer 2005).

Üretim kaynaklarının etkin biçimde değerlendirilmesinde, neye, ne kadar, ne zaman ihtiyaç duyulacağı ve bunun nasıl karşılanabileceği sorularına verilecek cevap önemlidir. Bu da ancak işletmeye ilişkin bir takım verilerin elde bulundurulması ile olabilir. İşletmede yeni tarım tekniklerinin uygulanabilmesi için işletmeye ait bilgilerin bulunması önem taşımaktadır. Bu durumların ortaya konulması ve Önder Çiftçi Danışmanlık Derneklerine üye olan üreticilerin, defter tutma konusunda ne kadar etkin olduklarını ve defter tutmalarında etkili olan etmenin ne olduğunu saptamak amacıyla üyelere “İşletme ile ilgili konularda defter tutar mısınız?” ve “Defter tutmanızda kim önder oldu?” soruları sorulmuştur. Buna göre Çizelge 7.13 ve Çizelge 7.14 hazırlanmıştır.

Çizelge 7.13. Araştırma kapsamına alınan üreticilerin kayıt/defter tutma davranışları durumu

Kayıt/Defter tutumu	Sayı	Oran(%)
Evet	69	49,6
Hayır	70	50,4
Toplam	139	100,0

Dernek üyeleriyle yapılan yüz yüze görüşmeler neticesinde, girdiler konusunda yaptıkları tarımsal harcamalar ve elde ettikleri verim değerleri gibi üretim yılı içindeki her bir etkeni kayıt altına alıp almadıklarını öğrenmek amacıyla yöneltilen sorulardan elde edilen verilere göre, üyelerin %49,6'sı not tutmakta, 50,4'ü tutmamaktadır. Üyeler işletmelerinde gelir-gider, dekindan alınan verim ve hayvan başına sağılan süt gibi bazı veri kayıtlarını tuttuklarını ve tutulan bu defterlerin her geçen sezona göre daha düzenli tutmaya özen gösterdiklerini belirtmişlerdir.

Dernek üyelerinin yarıya yakınının işletmesinde kayıt tutma davranışı kazandığını görmekteyiz. Fakat bunun aksine yarısının da kayıt tutmadığı gözlemlenmiştir. Modern bir tarım yapılabilmesi ve yeniliklerin işletmelerde uygulanabilmesi, Tekirdağ üreticisine bu konuda gereken bilginin verilmesi için tarımsal yayım çalışmalarına önem verilmelidir. İşletmelerinde kayıt tutmayan üreticilere nedeni sorulduğunda, bu konu hakkında bilgilerinin olmadığını, nasıl tutulacağını bilmediklerini ve arazilerinin küçük olduğunu belirtmişlerdir.

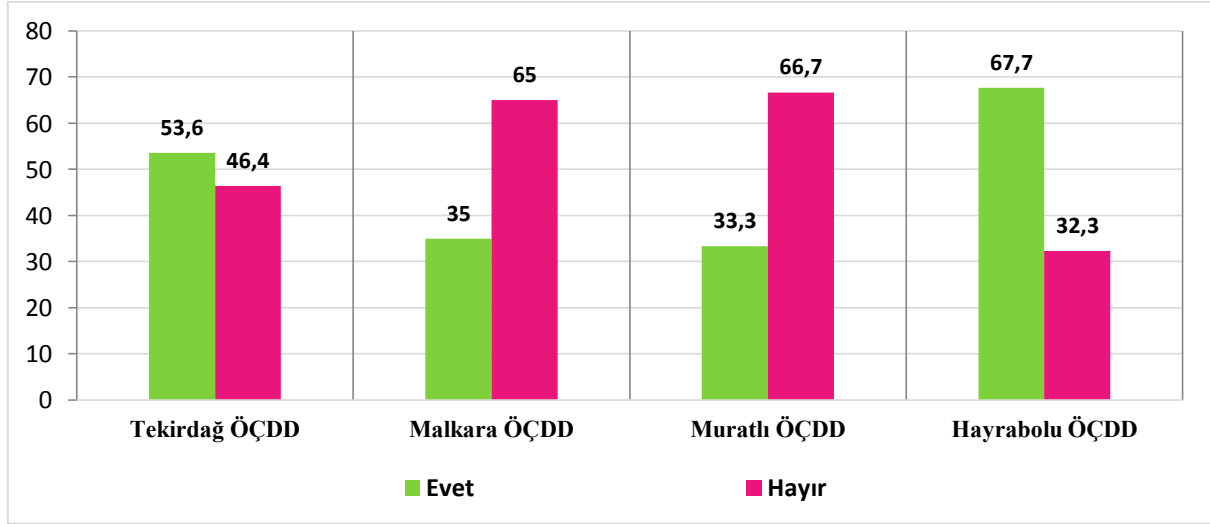
Çizelge 7.14. Araştırma kapsamına alınan dernek üyelerinin kayıt tutma davranışı kazanmalarındaki etken

Kayıt tutumunda önder	Sayı	Oran(%)
ÖÇDD	52	75,3
Kendim	17	24,7
Toplam	69	100,0

Araştırma kapsamına alınan dernek üyelerinin kayıt tutma bilincine erişmelerindeki etkeni ortaya koymak amacıyla kayıt tutmalarındaki etken sorulmuştur. %75,3 oranında üye, Önder Çiftçi Danışmanlık Derneklerindeki Tarım Danışmanlarının bir üretim yılının her aşamasında, kayıt tutmalarında etkili olduklarını ifade etmişlerdir. Bunun yanında danışmanın etkisi olmadan kendi ihtiyaçları doğrultusunda, kendileri kayıt tutma bilincine erişen üyeler de bulunmaktadır. %24,7 oranında üretici kayıt tutma davranışını kendi önderliğinde kazanmıştır. Burada dernek danışmanlarının, üyeleri üzerinde defter tutma konusunda olumlu

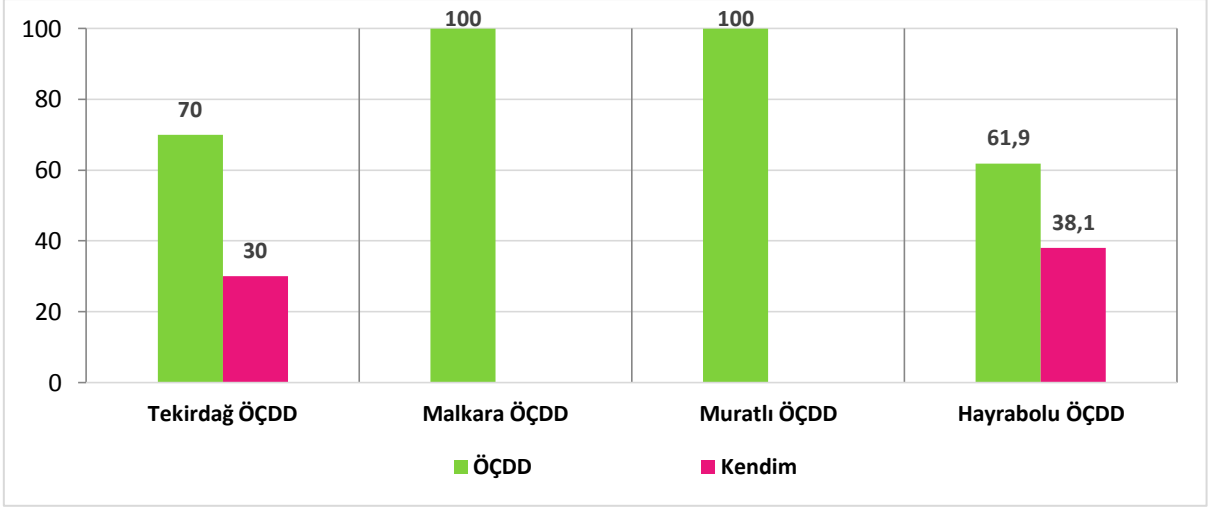
etkilerde bulunduğunu ve bunun neticesinde ne yaptığını bilen, bilinçli çiftçiler yetiştiren bir yapıya sahip olduğunu görmekteyiz. Fakat kayıt tutma davranışı henüz kazanamayan üyelere de danışmanlar yardımcı olmalı ve defter tutmalarını sağlamalıdır.

Dernekler bazında kayıt tutumu ve kayıt tutumuna önder olan etkenler karşılaştırılmış ve derneklerin hangisinin kayıt tutumunda en etkin rol oynadığı saptanmak istenmiştir. Bu nedenle aşağıdaki Şekil 7.7 ve Şekil 7.8 hazırlanmıştır.

Şekil 7.7. Araştırma kapsamına alınan üyelerin kayıt tutma durumlarının dernekler bazında karşılaştırılması

Araştırma kapsamına alınan derneklerdeki üyelerin kayıt tutumlarını karşılaştırdığımızda, en bilinçli üyelere sahip olan derneklerin Hayrabolu ÖÇDD ve Tekirdağ ÖÇDD olduğunu görmekteyiz. Bu derneklerdeki üreticilerin %50'sinden fazlası defterine kayıt tutmaktadır. Dernek üyeleri kayıt tutumundaki önderin tarım danışmanları olduğunu belirtmiştir. Bunun aksine Malkara ÖÇDD ve Muratlı ÖÇDD' deki üyelerin ise %50'sinden fazlasının kayıt tutmadığı tespit edilmiştir.

Şekil 7.8. Araştırma kapsamına alınan üyelerin kayıt/defter tutumunda önder olan etkenlerin dernekler bazında karşılaştırılması

Kayıt tutma davranışı kazandıran etkenin, dernekler bazında farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla araştırma kapsamına alınan dernek üyelerine yöneltilen sorular neticesinde elde edilen verilere bakıldığında, en çok kayıt tutma davranışı kazanan üyelerin bulunduğu Tekirdağ ve Hayrabolu ÖÇDD'nin %50'sinden fazla üyesi dernek danışmanlarının etkisiyle kayıt tutmaya başladıklarını belirtmişlerdir.

Bunun aksine diğer iki derneğe göre kayıt tutma davranışı daha az olan Malkara ve Muratlı ÖÇDD'nin kayıt tutan üye çiftçilerinin hepsine Tarım Danışmanı önder olmuştur. Tarım Danışmanın ulaşamadığı üyelerinde olduğu ve bu üyelere defter tutma alışkanlığını kazandıramadığını görmekteyiz. İşletmelerinde kayıt tutmayan üreticilere nedeni sorulduğunda, bu konu hakkında bilgilerinin olmadığını, nasıl tutulacağını bilmediklerini ve arazilerinin küçük olduğunu belirtmektedirler.

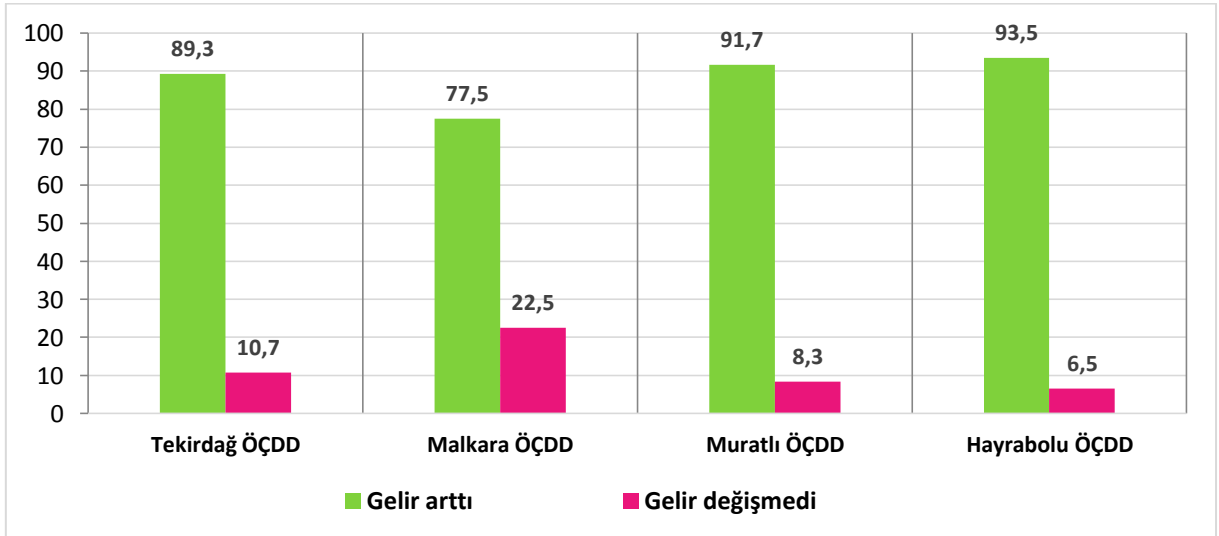
7.3.3. Üye üreticilerin derneğe üyelikten sonra gelir değişim durumu

Burada üreticilere üye olduktan sonraki aşamalarda ürün yetiştirirken ÖÇDD'ne danışmanız durumunda, gelirlerinde artış olup olmadığı sorulmuştur. Alınan cevaplara göre Çizelge 7.15 hazırlanmıştır.

Çizelge 7.15. Araştırma kapsamına alınan üreticilerin dernek üyeliğinden sonra gelirlerindeki değişim durumu

Üyeliğinin işletmenin tarımsal gelirinde oluşturduğu değişim	Sayı	Oran(%)
Gelir arttı	121	87.1
Gelir değişmedi	18	12.9
TOPLAM	139	100,0

Çıkan sonuçlar incelendiğinde, ÖÇDD üyesi işletmelerin % 87,1'i Dernek'e danışmanların tavsiyeleri doğrultusunda üretim yaptığını ve gelirlerinde artış olduğunu belirtirken, % 12,9'u gelirlerinde bir değişiklik olmadığını belirtmiştir. Üreticilerin dernek üyeliğinden bu güne, gelirlerinde artış olmuş, bu artışın sebebi olarak danışman ziraat mühendislerinin verdiği teknik eğitim desteğinin yanında modern tarım tekniklerden haberdar olduklarını ve işletmelerinde uygulama imkanları bulduklarını belirtmişlerdir.

Şekil 7.9. Araştırma kapsamına alınan üyelerin derneğe üyelikten sonra gelir değişimi durumlarının dernekler bazında karşılaştırılması

Araştırma kapsamına alınan derneklerin üyeleriyle yapılan yüz yüze görüşmeler sonucunda elde edilen verilere göre, derneklerin gelir artış durumlarını karşılaştırdığımızda, derneğe üye olduktan sonra en fazla gelir artışı sağlayan dernek üyeleri, Hayrabolu Önder Çiftçi Danışmanlık Derneği üreticileridir. Bunu sırasıyla, Muratlı ÖÇDD, Tekirdağ ÖÇDD ve Malkara ÖÇDD takip etmektedir. Fakat genel olarak Derneğe üyelikten sonra bütün üreticiler, Tarım Danışmanına sorarak kontrollü bir şekilde üretim yapma imkanı sağladığından gelir artışı gerçekleşmiştir.

Çizelge 7.16. Araştırma kapsamındaki üyelerin gelirlerindeki artış sebebi

Gelir artış sebepleri	Sayı	Oran(%)
Danışmanın verdiği teknik eğitim desteği Modern tarım tekniklerini haberdar etmesi	121	87,1
Sebeup belirtmedi(gelir artışı olmadı)	18	12,9
TOPLAM	139	100,0

Araştırma kapsamına alınan derneklerdeki %87,1 oranındaki üye, danışman ziraat mühendisinin verdiği teknik eğitim desteğinin yanında her türlü modern tarım tekniklerden haberdar olup uygulamaya geçme şansına sahip olması sebepleriyle gelir artışı sağladıklarını belirtmiştir. Derneğe üye çiftçiler yöredeki diğer çiftçilerden şanslı olduklarını ve daha bilinçli üretim yaptıklarını dile getirmişlerdir.

7.3.4. Üye üreticilerin gübre ve ilaç kullanım durumu

Gübreleme, bitkisel üretimde verim ve kalite artışının elde edilebilmesi için, yapılan toprak tahlillerin sonucuna göre eksik olan minerallerin tespit edilmesiyle toprağa zamanında ve uygun olan gübre çeşidinin ve miktarının verilmesidir. Tarımın en önemli sorunlarından biri de dengesiz, rastgele ve bilinçsiz gübre kullanımınıdır. Aşırı bir şekilde gübre kullanımı gibi yetersiz gübre kullanımı da hem üretimi hem de üreticileri olumsuz etkilemektedir (Özer 2005).

Tarımın en önemli sorunlarından biri de kuşkusuz dengesiz ve bilinçsiz gübre ve ilaç kullanımınıdır. Toprağın ihtiyacı olan gübrenin yetersiz verilmesi ya da gereğinden fazla gübre kullanımı bitkisel üretimi ve işletmelerin ekonomik durumlarını olumsuz etkileyen etmenlerin başında gelmektedir (Özer 2005).

ÖÇDD üreticilerine, derneğe üye olduktan sonra gübre ve ilaç kullanımında nasıl bir değişiklik olduğu sorulmuş ve bunun sonucunda Çizelge 7.17 düzenlenmiştir.

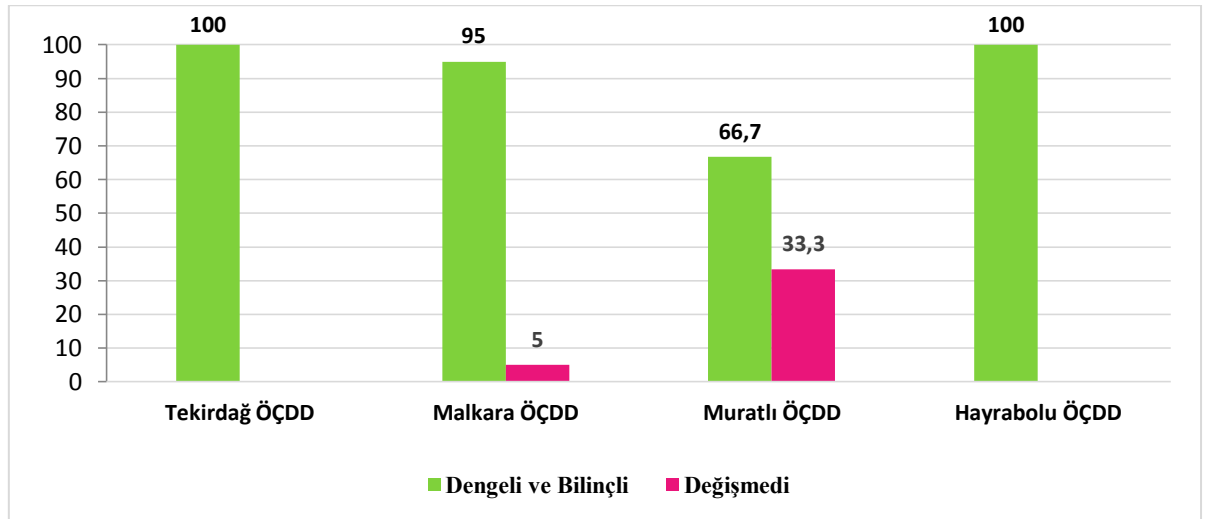
Çizelge 7.17. Araştırma kapsamındaki üyelerin dernek üyeliğinden sonra zirai ilaç ve gübre kullanım durumlarındaki değişim

Zirai mücadelede tarımsal yenilik değişim durumları	Gübre kullanımı		İlaç kullanımı	
	Sayı	Oran(%)	Sayı	Oran(%)
Dengeli-Bilinçli atım yapmak	133	95.7	136	97.8
Değişmedi	6	4.3	3	2.2
TOPLAM	139	100,0	139	100,0

ÖÇDD üyelerinin gübre kullanım davranışları incelendiğinde; üreticilerin %95,7'si derneğe üye olduktan sonra dengeli ve bilinçli bir şekilde gübre atımına başlamıştır. Dernek danışmanları üyelerine bu davranışı kazandırmıştır.

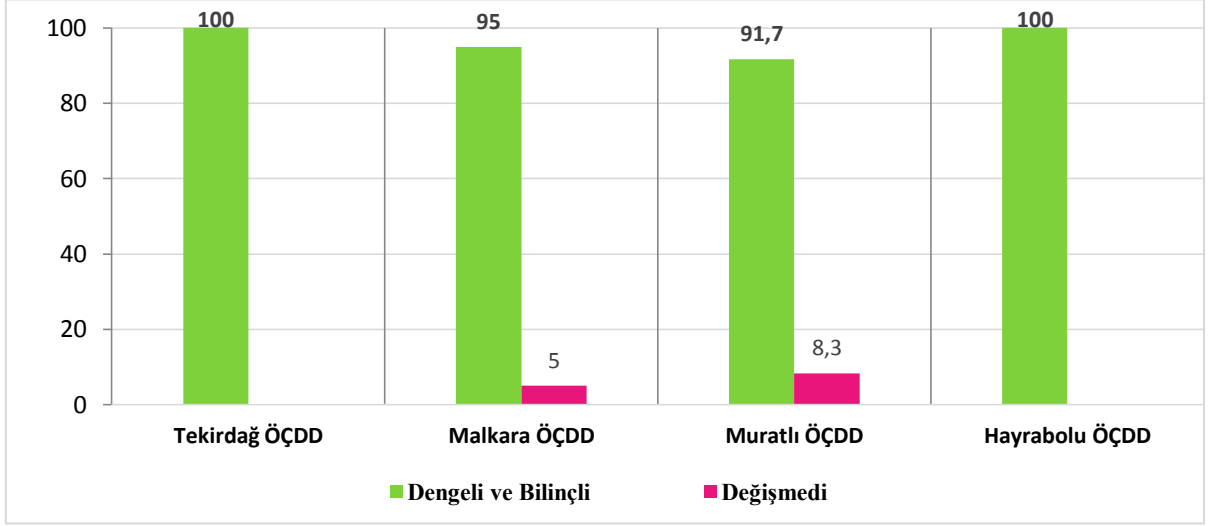
Bitkisel üretim yaparken, verim ve kaliteyi etkileyen bitkisel hastalık ve zararlıların, ürünlere verdiği zarar sonucu, ürünlerin pazarlanmasında büyük sorunlarla karşılaşmaktadır. Bunun neticesinde ürün kaybı ve maliyetlerde bir artma olmaktadır. Bu gibi kayıpları önlemek amacıyla zararlı canlı gruplarına karşı değişik mücadele yöntem ve teknikleri geliştirilmiştir. Tarımsal ilaç kullanılması ile birlikte, çevre kirlenmesi, doğa dengesinin bozulması, zararlı organizmaların kullanılan ilaçlara karşı bağışıklık sistemini kazanması gibi problemlerle de karşı karşıya kalınmaktadır (Anonim 1998). Buradan hareketle %97,8 oranında üretici, neredeyse dernekteki her üretici, derneğe üye olduktan sonra doğayı kirletmeyip eko sistemdeki dengeyi bozmamak için, girdi maliyetini düşürmek ve en önemlisi topraklarını kirletmemek, organik madde oranını düşürmemek için dengeli ve bilinçli pestisit kullanımına, danışmanlarının bilgileri doğrultusunda başlamışlardır.

Dernek üyelerinin, neredeyse hepsinin, üretim dönemlerinde, ürünlerinin ihtiyaç duyduğu gübre ve ilaçları bilinçli, dengeli bir şekilde atmalarındaki en büyük etken, danışmanların verdiği eğitim ve seminerlerdeki öğrendiklerini yine danışmanların kontrolünde arazilerinde gözlemleyerek analiz etmelerinden doğan güvendir. Bu sonuca göre Dernek, üyesi bulunan köylerde etkili çalışmaktadır.

Şekil 7.10. Araştırma kapsamına alınan üyelerin, üyelikten sonra gübre kullanımındaki değişimin dernekler bazında karşılaştırılması

Dernekleri ayrı ayrı karşılaştırdığımızda Tekirdağ ve Hayrabolu ÖÇDD' deki üreticilerin hepsinin gübre atımlarını dengeli ve bilinçli bir şekilde yapmakta olduklarını görmekteyiz. Malkara ÖÇDD' de sadece %5 üreticinin gübre kullanımında değişim olmadığı gözlemlenmiştir. Muratlı ÖÇDD' de ise %33,3 üretici üye olduktan sonra gübre atımında bir değişiklik yapmadığını dile getirmiştir. Muratlı Önder Çiftçi Danışmanlık Derneğinin bilinçsiz gübre kullanan üyelerinin sayısının diğer derneklere göre fazla olduğuna ulaşılmıştır.

Şekil 7.11. Araştırma kapsamına alınan üyelerin, üyelikten sonra zirai mücadelede pestisit kullanımındaki değişimin dernekler bazında karşılaştırılması

Dernekleri ayrı ayrı karşılaştırdığımızda Tekirdağ ve Hayrabolu ÖÇDD' deki üreticilerin hepsinin zirai mücadelede pestisit atımlarını dengeli ve bilinçli bir şekilde yapmakta olduklarını görmekteyiz. Malkara ÖÇDD' de sadece %5 üreticinin ilaç kullanımında değişim olmadığı gözlemlenmiştir. Muratlı ÖÇDD' de ise %8,3 üretici üye olduktan sonra ilaç atımında bir değişiklik yapmadığını dile getirmiştir.

7.3.5. Üreticilerin yayım çalışmalarına katılım durumu

İnsanoğlu toplumsal bir varlık olduğundan sürekli bir sosyal değişim içindedir. Bu değişim, hep daha iyiye, daha ileriye ve modern bir toplum düzeni kurmaya yönelik olma özelliği göstermektedir. Üreticilere, Dernek veya diğer tarım kuruluşları tarafından düzenlenen konferans, tarım fuarları ve demonstrasyonlara katılıp katılmadıkları sorulmuştur.

Tarımsal alanda oluşan teknolojik gelişmelerin üreticilere tanıtılması, benimsetilmesi, işletmesinde başarılı bir şekilde uygulanması ve üretimdeki etkisinin üreticilere tanıtılması

açısından konferans, tarım fuarları, tarla günleri özellikle gösteriler (demostrasyonlar) çok önemlidir. Üreticilere gösteri şeklinde tanıtılan yenilikler çabuk öğrenilebilir (Aktaş 2005). Çünkü üretici daha doğrusu bireyler gördüğünü unutmayabilir veya uygulama esnasında hatırlayabilir. Bu nedenle, ÖÇDD'nin bu gibi etkinliklerini tespit edebilmek amacıyla üreticilerin yayım çalışmalarına katılıp katılmadıkları analiz edilmiş ve Çizelge 7.18'de belirtilmiştir.

Çizelge 7.18. Araştırma kapsamına alınan üyelerin tarımsal amaçlı bilgilendirme ve uygulamalı eğitim çalışmalarına katılma durumu

Yayım Faaliyetleri	Sık sık (%)	Ara sıra (%)	Hiç katılmam (%)	TOPLAM (%)
Kısa süreli eğitim semineri	57.6	41.7	0.7	100,0
Tarla günü	47.5	50.5	2.0	100,0
Teknik geziler ve Fuarlar	38.8	48.3	12.9	100,0

Önder Çiftçi Danışmanlık Dernekleri, danışmanlık verdiği çiftçilere, tarımsal yayım ve danışmanlık hizmetleri uygulama esasları kapsamında yönetmelikte yer alan şartlara istinaden seminerler, tarla günleri, teknik geziler vb. gibi uygulamalı tarımsal aktiviteler düzenlemek yükümlülüğündedir. Danışmanlık veren derneklerin, üreticilerine yayım faaliyetlerinde bulunmaları en önemli görevleri arasındadır(Özer 2005). Buna istinaden araştırma kapsamına alınan üyelere, üye oldukları derneğin düzenlemiş olduğu tarımsal amaçlı yayım faaliyetlerine katılıp katılmadıkları sorulmuştur.

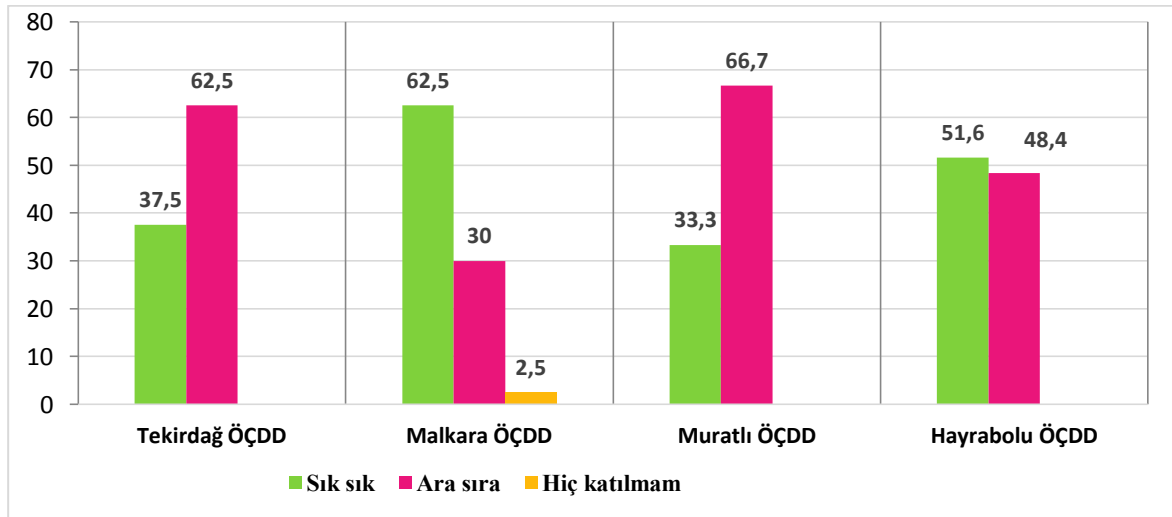
Üreticilerin en çok katılım sağladığı yayım hizmetleri, kısa süreli eğitim seminerleri, tarla günleri ve teknik gezilerdir. Kısa süreli eğitim seminerlerine % 57,6 oranında üretici "sık sık", %41,7 oranında üretici 'ara sıra' katılmaktadır. Kısa süreli eğitim seminerlerini gereksiz bulan ve hiç katılmayan üretici (% 0,7) neredeyse yoktur. Tarla günlerine katılım ise %47,5 oranında 'sık sık', %50,5 oranında 'ara sıra', hiç katılmayan oran ise %2'dir. Üyelerin, teknik gezilere ve fuarlara katılım durumlarına baktığımızda %38,8'i "sık sık" katılmakta, %48,3'ü "ara sıra" vakit buldukça katılmakta ve %12,9'u da hiç katılmamaktadır. Bu yayım faaliyetlerine katılmayan üreticilere katılmama sebeplerini sorduğumuzda vakit bulamadıklarını dile getirmişlerdir. Üyelerle yüz yüze görüşmeler sonucunda elde edilen bilgiler neticesinde, dernek danışmanları, ziraat mühendisleri, gerek tarımsal firmalar ortaklığında gerekse kendi deneyimleri ve imkanlarıyla eğitim seminerleri düzenlemekte ve çiftçilerini üretim sezonlarında hangi ürünü ekeceği konusunda ve ürünlerinin yetiştirilmesi aşamalarında neler yapılması gerektiği konusunda

bilinçlendirmektedir. Danışmanlar, düzenledikleri tarla günlerinde ürün çeşit denemeleri, verim sonuçları, gübre denemeleri gibi demostrasyonlara çiftçilerini yönlendirmektedir. Teknik gezilerde ise tarımsal, hayvansal veya teknoloji fuarlarına geziler düzenlemekte olduklarını belirtmişlerdir.

DLG Fuarçılık LTD.ŞTİ. DLG-ÖÇP Fuarçılık Limited Şirketi Türkiye’de özel ve tek konsepti ile yeni bir açık alan Tarım Fuarı’dır. DLG: Alman Tarım Birliği ve Önder Çiftçi Projesinin ortak girişimi olan şirket özellikle yurtdışında ve Almanya da fuarcılık alanında tek isim olan DLG ile teknik alanda üstünlüğünü kanıtlanmış olan Önder Çiftçi Projesi ile güçlerini birleştirmiştir, 1986 yılından sonra birliktelik ikinci kez resmi olarak 20 yıl sonra yeniden perçinlenmiştir. Fuarçılık alanında çalışmaların temeli 2007 yılına dayanmaktadır. 2007 yılının başlarında ülkemizde bu konudaki gereklilik hissedilmiş ve fizibilite çalışmalarına hem yurtdışı ayağında hem de yurtiçi ayağında başlanmıştır. Çıkan raporlar ve değerlendirmeler ışığında Türkiye de açık alan tarım fuarcılığının dünyadaki ismi ile ‘‘ Tarla Günleri Fuarı’’ nın temeli atılmıştır (Anonim 2002).

Üreticiler üye oldukları derneğin alt kurumu olan DLG fuarcılık kanalıyla tarımsal fuarlara gidip sosyalleşme imkanı bulduklarını ve modern teknolojik gelişmeleri yakından izlediklerini dile getirmişlerdir.

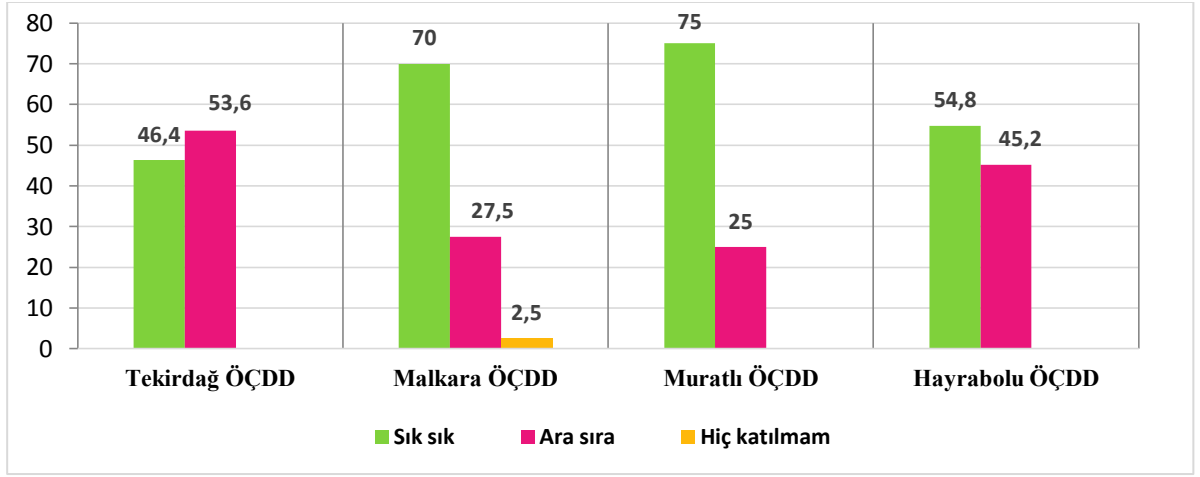
Araştırma kapsamına alınan her bir dernek üyesinin, bu yayım faaliyetlerine katılım durumlarını ve hangi dernek üyelerinin en aktif çiftçilerden oluştuğunu tespit etmek amacıyla dernekler arasında karşılaştırma yapılmış ve aşağıdaki Şekil 7.12 ve 7.13 hazırlanmıştır.

Şekil 7.12. Araştırma kapsamına alınan üyelerin tarla günlerine katılım durumlarının dernekler bazında karşılaştırılması

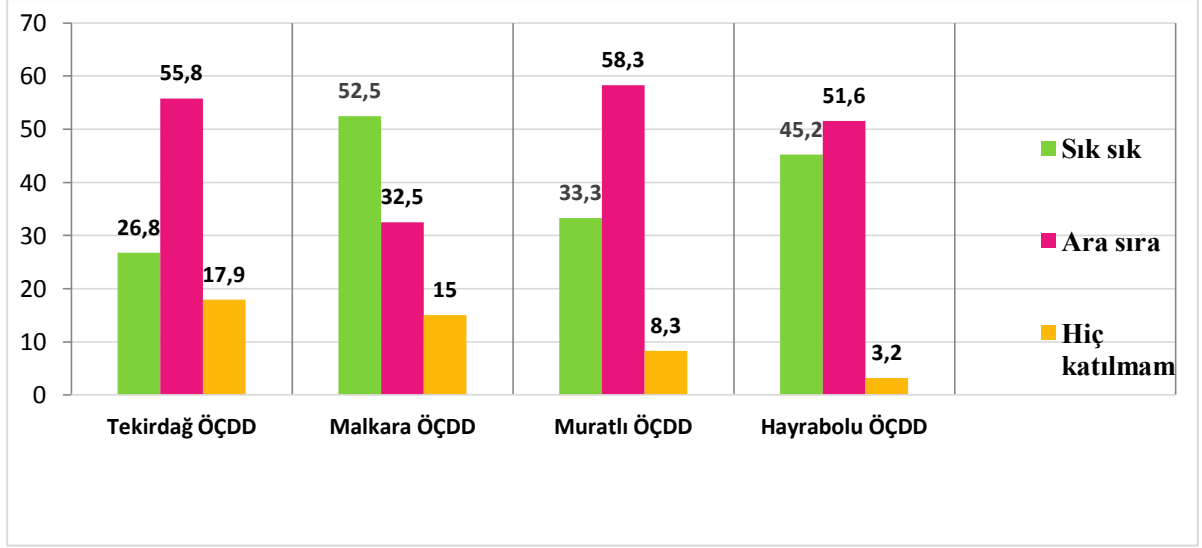
Tarla günleri, Danışmanlık Dernekleri tarafından yeni çeşit, pestisit, herbisit, fungusit ya da yeni teknolojiyi takip eden demonstrasyonları kapsamamaktadır. Tarla günleri genellikle tarımsal firmalarca gerçekleştirilmektedir. Danışmanlar bu etkinliklere dernek üyelerini yönlendirmektedir.

Araştırma kapsamına alınan üyelerin bu tür tarla günlerine katılımlarını incelediğimizde, yeniliklere meraklı en çok üyenin Malkara ÖÇDD ve Hayrabolu ÖÇDD’de olduğunu görmekteyiz. Bu üyeler etkinliklere “sık sık” katılım sağladığını ifade etmişlerdir. Tekirdağ ve Muratlı dernek üyeleri ise fırsat buldukça ara sıra katıldıklarını ifade etmişlerdir.

Şekil 7.13. Araştırma kapsamına alınan üyelerin eğitim seminerlerine katılım durumlarının dernekler bazında karşılaştırılması

Araştırma kapsamına alınan dernek üyelerinin bu seminerlere katılımlarını dernekler bazında karşılaştırdığımızda, tarımsal amaçlı düzenlenen seminerlere en çok ilgi duyan üye Malkara, Muratlı ve Hayrabolu derneklerine üye olan üreticilerdir. Üyeler bu etkinliklere sık sık katılım gösterdiklerini ifade etmişlerdir. Bunun yanında Tekirdağ dernek üreticileri vakit buldukça ara sıra katılmaktadırlar.

Şekil 7.14. Araştırma kapsamına alınan üyelerin Gezi ve Fuarlara katılım durumlarının dernekler bazında karşılaştırılması

Elde edilen bilgilere göre, araştırma kapsamına alınan derneklerin, danışmanları üyelerinin teknik gezilere katılımlarını sağlamaktadır. Bu teknik geziler genellikle tarımsal, hayvansal veya teknoloji fuarları olmaktadır. Tekirdağ, Hayrabolu ve Muratlı Dernek üyeleri vakit buldukça katılım sağlamaktadırlar. Tüm bu yayım faaliyetlerine düzenli olarak katılım sağlayan en çok üyeye sahip dernek, Malkara Önder Çiftçi Danışmanlık Derneğidir. Malkara üyeleri, yayım faaliyetlerinden memnuniyetlerini ve bu faaliyetlerden aldıkları bilgileri üretimlerinde uygulayıp verim artışı sağladıklarını, en önemlisi ise bu organizasyonlarda sosyalleşme imkanı bulduklarını belirtmişlerdir.

7.4. Üye - Dernek İlişkileri

ÖÇDD'nin amacı, tarımsal işletmelerde verimliliğin artırılması, üretici gelirlerinin yükseltilmesi, bunun için de önder çiftçilerin kendi kendine yardım ya da karşılıklı yardım ilkeleri çerçevesinde danışmanlık grupları oluşturmalarını teşvik ederek tarım sektöründe mesleki bilgi ve görgünün yaygınlaşmasına yardımcı olmaktır (Anonim 2002). Bu projeye üreticilere benimsetilmek istenen “Tarım Danışmanlığı”dır (Karlı 2001).

Böylelikle danışmanlık aracılığı ile tarımsal yayım faaliyetleri yürütülerek üreticilerle yakın bir ilişki kurulmaktadır. Bu anlamda üreticinin rahatça, istediği zaman tarımla ilgili her tür konuda ve tarımsal sorunlarının çözümünde danışabileceği bir ziraat mühendisi mevcuttur. Ayrıca danışman, Dernek üyelerini istediği zaman ziyaret edebileceği bir ulaşım aracına sahiptir. Bu imkanlara ve amaçlara sahip tarım danışmanlarının üyeleriyle ilişkilerinin

inceleneceği bölümde bunun sonucu olarak derneğin bölgeyi kalkındırmada etkili olup olmadığı da tespit edilmiş olacaktır.

Üye olan üreticilere, dernek- üye ilişkilerini tespit etmek amacıyla bazı sorular sorulmuş ve aşağıdaki bölüm hazırlanmıştır.

7.4.1. Üreticilerin ÖÇDD'ye üye olma nedenleri

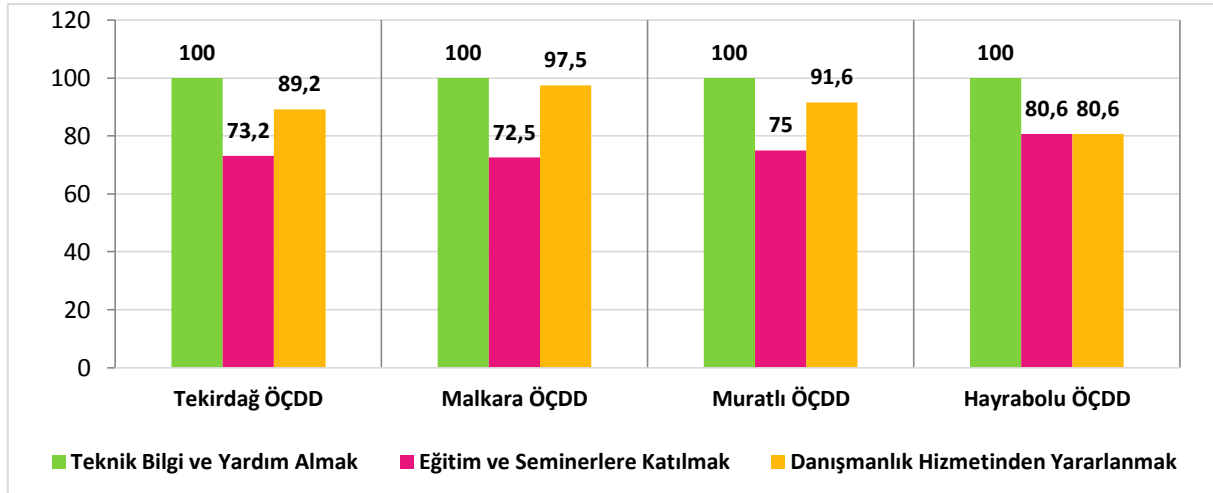
Araştırma kapsamına alınan ÖÇDD üye üreticilerine, derneğe üye olma nedenleri sorulmuş, analiz edilmiş ve Çizelge 7.19 hazırlanmıştır.

Çizelge 7.19. Araştırma kapsamındaki üyelerin derneğe üye olma nedenleri

ÖÇDD üye olma nedenleri	Sayı	Oran (%)
Teknik bilgi, yardım sağlamak ve Düzenlenen yayım faaliyetlerine katılmak	14	10.0
Teknik bilgi, yardım sağlamak ve Danışmanlık hizmetinden yararlanmak	35	25.2
Teknik bilgi, yardım sağlamak, Düzenlenen yayım faaliyetlerine katılmak ve Danışmanlık hizmetinden yararlanmak	90	64.8
TOPLAM	139	100,0

Görüşülen üye çiftçilerin Önder Çiftçi Danışmanlık Derneklerine üye olma nedenlerini incelediğimizde, %64,8 oranında üretici, teknik bilgi, yardım sağladığı, düzenlenen eğitim ile seminerlere katılmak ve bunun yanında danışmanlık hizmetlerinden yararlanmak için üye olduklarını ifade etmişlerdir. Danışman ziraat mühendisleri, tarımsal amaçlı firmalar ile ortaklaşa yapılan eğitim seminerlerinde, Türkiye’de ve Dünya’daki tarımsal gelişmeleri yakından izleyerek, üyelerine gelişmiş üretim teknolojilerini kullanmalarını teşvik etmekte ve üyelerinin ürünlerindeki hastalık ve zararlıları kontrol ederek onları her konuda bilgilendirmektedir. Üyeler bu sebeplerden dolayı danışmanlık hizmeti aldıklarını ve her yıl danışmanlık sözleşmelerini yenilediklerini belirtmişlerdir.

Genel olarak üreticilerin derneğe üye olmalarının sebepleri Çizelge 7.19’da belirtilmiştir. Peki, her dernek üreticisi üye olduğu derneğe neden üye olmuştur? Derneklerin faaliyet gösterdiği bölgelerdeki üreticilerin üye olma sebepleri arasında farklılık var mıdır? Bunu ortaya koymak için derneklere üye olma nedenleri karşılaştırılmış ve aşağıdaki Şekil 7.15 hazırlanmıştır.

(*)Çiftçi sayıları ve oranlar her bir faktörün kaç kişi tarafından dile getirildiğini ifade etmektedir. Bazı çiftçiler birden fazla cevap verdiği için üye sayı her bir dernek için araştırma kapsamına alınan sayıdan ve oranların toplamı da 100'den fazladır. Buna göre her bir faktör tek başına dikkate alınmalıdır.

Şekil 7.15. Araştırma kapsamına alınan üreticilerin derneğe üye olma nedenlerinin dernekler bazında karşılaştırılması(*)

Araştırma kapsamına alınan derneklerdeki üreticilerin, derneğe üye olma nedenlerini karşılaştırdığımızda, belirgin bir farklılığın olmadığını görmekteyiz. Her dernek üyesi ilk önceliği olarak, danışmanlarının sağladığı teknik bilgi ve yardımdan dolayı üye olduğunu, ikinci neden olarak, danışmanlık hizmetlerinden yararlanmak için olduğunu ve son olarak ta düzenlenen eğitim, seminerlere katılmak için üye olduklarını belirtmiştir.

7.4.2. ÖÇDD'ye üyeliğin üreticilere sağladığı avantajlar

Yukarıdaki bölümde, araştırma kapsamına alınan üreticilere derneğe üye olma sebepleri sorulmuştur. Bunun neticesinde üyelik üreticilere umduklarını bulma avantajı sağladı mı? Bu bölümde üyelere ‘‘ÖÇDD'ye üyelik size ne gibi avantajlar sağladı?’’ sorusu sorulmuş ve verilen cevaplara göre Çizelge 7.20 hazırlanmıştır.

Çizelge 7.20. Araştırma kapsamındaki üreticilere ÖÇDD'nin, üyelikten sonra sağladığı avantajlar

ÖÇDD üyelik avantaj durumları	Sayı	Oran(%)
Modern tarım tekniklerinden haberdar oldum ve verim artışı sağladım	42	30.3
Modern tarım tekniklerinden haberdar oldum, verim artışı sağladım ve Üretimde her türlü hastalık, zararlıyla mücadele edebildim	97	69.7
TOPLAM	139	100,0

Bu bölümde araştırma kapsamına alınan üreticilere, Önder Çiftçi Danışmanlık Derneklerine üyeliğin sağladığı avantajlar sorulmuştur. %69,7 oranında üretici modern tarım tekniklerinden haberdar olduklarını, verim artışı sağladıklarını ve üretimde her türlü hastalık, zararlıyla mücadele edebildiklerini ifade etmişlerdir. %30,3'lük kısım üretici ise aynı şekilde modern tarım tekniklerinden haberdar olduklarını ve verim artışı sağladıklarını dile getirmişlerdir. Üreticiler danışman ziraat mühendislerinin bilgi ve deneyimleriyle kendi deneyimlerini birleştirerek üretim sezonu içinde yeniliklere açık, bilinçli bir üretim yaptıklarını ve bunun sonucunda verim artışı yakaladıklarını ifade etmişlerdir.

7.4.3. ÖÇDD dışında üye olunan kuruluşlar

Üreticilerin ürünlerini daha verimli, kaliteli ve en iyi bir şekilde üretmek, tarımsal girdi ve kredi gereksinimlerinin temin edilebilmesi ve ayrıca ürettikleri bu ürünleri en iyi bir şekilde değerlendirilmesi, pazarlanması için örgütlenmeleri, tek güç haline gelmeleri gerekmektedir (Aktaş ve ark 2002).

Bu ve benzeri sebeplerden, üreticiler tarımsal kurumlara üye olmaktadır. ÖÇDD üye üreticilere, dernek dışında üye oldukları diğer kurum ve kuruluşlar sorulmuş ve aşağıdaki Çizelge 7.21 hazırlanmıştır.

Çizelge 7.21. Araştırma kapsamındaki üreticilerin ÖÇDD dışında üye olduğu kuruluşlar

ÖÇDD dışında üyeliğiniz bulunan kuruluşlar neler	Sayı	Oran(%)
Ziraat Odası, Kooperatif(kredi, satış, yağlı tohumlar vs.)	84	60,5
Ziraat Odası, Kooperatif(kredi, satış vs.),Süt Üreticiler Birliği	30	21,6
Ziraat Odası, Kooperatif(kredi, satış vs.) ,Süt Üreticiler Birliği, Damızlık ve Sığır yetiştiriciler Birliği	25	17,9
TOPLAM	139	100,0

Araştırma kapsamına alınan üyelerin Önder Çiftçi Derneği dışında en çok üye olduğu tarım kuruluşlarına baktığımızda, %60,5'i Ziraat Odası ve Kooperatiflere kayıtlı olduğunu belirtmiştir. Üyeler, Ziraat Odaları ve Kooperatiflerden girdi temin etmektedir. Yağlı Tohumlar Kooperatifi ile de çok sıkı ilişkilerinin olduğunu, özellikle ürünlerinin satış imkânlarını gerçekleştirme imkanı bulduklarını belirtmişlerdir. Bunun yanında %21,6 oranında üye Ziraat Odası ve Kooperatiflere ek Süt Üreticiler Birliği'ne kayıtlıdır. Bu üyeler bitkisel üretimin yanında hayvancılığa da önem verdikleri için Süt Üreticiler Birliği'ne üyedirler. %17,9'u, Ziraat Odası, Kooperatiflere, Süt Üreticiler Birliği ve Damızlık, Sığır

Yetiştiriciler Birliğine de kayıtlıdır. Çiftçi olarak anılan her üretici ziraat odalarına üye olmak mecburiyetindedir. Üye çiftçilerin tarımsal ilaç ve ürün alımında en çok ihtiyaç duyduğu kooperatifler olduğu için çiftçilerin üyelikte öncelikli tercih ettiği kuruluşlar arasındadır.

Sonuç olarak, dernek üyelerinin eğitim seviyeleri yüksek olması ve bilinçli tarım yapması ve tarımsal yenilikleri (piyasada rekabet edebilmeleri için) işletmelerinde uygulayabilmeleri amacıyla örgütlere tarım tekniğini geliştirmek amacıyla üye oldukları belirlenmiştir. Buna paralel olarak gelir artışı da meydana gelmektedir.

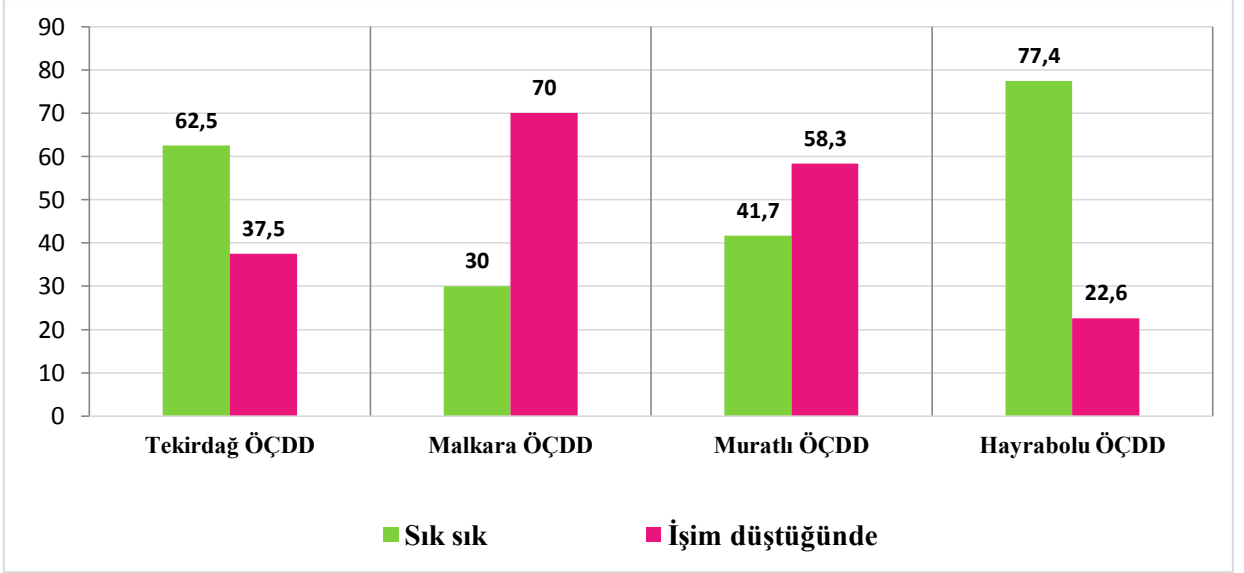
7.4.4. Üyelerin ÖÇDD'ye gidiş sıklığı durumu

Sadece danışmanlar üyelerini ziyarete gitmemekte, üyeler de dernekleri ziyarete gitmektedirler. Karşılıklı ilişki söz konusudur. Araştırma da üreticilerin üye oldukları Önder Çiftçi Danışmanlık Dernekleriyle olan ilişkilerini saptamak için ÖÇDD'ye gidiş sıklıkları sorulmuş ve Çizelge 7.22 hazırlanmıştır.

Çizelge 7.22. Araştırma kapsamındaki üyelerin ÖÇDD'ye gitme sıklığı

Derneğe gitme sıklığı	Sayı	Oran(%)
Sık sık uğrarım	76	54,7
İşim düştüğü zaman giderim	63	45,3
TOPLAM	139	100,0

Araştırma kapsamına alınan üyelerinin, derneğe gidiş durumlarını incelediğimizde, %54,7'si derneğe sık sık uğradığını, %45,3'ü ise sadece işi düştüğünde uğradığını belirtmiştir. Dernek üyeleri mutlaka üye olduğu derneğe uğramaktadır. En aktif üyelere hangi derneğin sahip olduğunu tespit etmek amacıyla dernekler karşılaştırılmış ve Şekil 7.16 hazırlanmıştır.

Şekil 7.16. Araştırma kapsamına alınan üyelerin ÖÇDD'ye gitme sıklıklarının dernekler bazında karşılaştırılması

Araştırma kapsamına alınan derneklerin, üyelerine derneğe gitme sıklıkları sorulmuş ve dernekler karşılaştırmaya alınmıştır. Tekirdağ ÖÇDD ve Hayrabolu ÖÇDD'ye üye olan üreticiler bölgelerinde bulunan derneğe sık sık uğramaktadır. Bunun yanında Malkara ÖÇDD ve Muratlı ÖÇDD üyeleri bölgelerinde bulunan derneğe yalnız işi düştüğünde uğradıklarını ifade etmişlerdir. Sonuç olarak Hayrabolu ve Tekirdağ ÖÇDD, diğer derneklere oranla daha aktif üyelerden oluşmakta ve üyeler bu dernekleri sık sık ziyaret etmektedir.

7.4.5. Üyelerin ÖÇDD'ye uğrama nedenleri

Üreticilerin üye olduğu Önder Çiftçi Danışmanlık Derneğine uğrama nedenlerini tespit etmek için, ‘‘ÖÇDD'ye gitme nedenleriniz nelerdir?’’ sorusu yöneltilmiş ve alınan cevaplara göre Çizelge 7.23 hazırlanmıştır.

Çizelge 7.23. Araştırma kapsamındaki üyelerin ÖÇDD'ye uğrama nedenleri

ÖÇDD uğrama nedeni	Sayı	Oran(%)
Ürünüm ile ilgili soruna çözüm aramak, Seminerler, toplantılar vs. gibi yayım faaliyetlerine katılmak	99	71,2
Ürünüm ile ilgili soruna çözüm aramak, Girdi satın alma konusunda danışmak	40	28,8
TOPLAM	139	100,0

Araştırma kapsamına alınan üyelerin ÖÇDD'ye uğrama nedenlerini incelediğimizde, %71,2'si ürünü ile ilgili sorunlara çözüm aramak ve dernek danışmanlarının veya tarımsal

firma yetkililerinin düzenledikleri seminerlere katılmak için uğradıklarını, %28,8'i ise, ürünü ile ilgili bir probleme çözüm aramak ve bu çözüm için gerekli girdileri alma konusunda danışmak için derneğe uğradıklarını belirtmiştir. Sonuç olarak, her üreticinin, üyesi olduğu dernek ile ilişkileri iyi durumdadır ve derneklerde aktif, öğrenmeye meraklı ve yeniliklere açık, bilinçli üyeler bulunmaktadır.

7.4.6. Üyelerin ÖÇDD yayım elemanından danışmanlık hizmeti alma durumu

Mounter, tarımsal yayımı: 'Çiftçilere eğitim yoluyla tarımsal üretim şekilleri ve tekniklerinin geliştirilmesinde, üretimde etkinliğin ve tarımsal gelirin artırılmasında, hayat standartlarının iyileştirilmesinde, kırsal hayatın sosyal ve eğitimsel seviyesinin yükseltilmesinde yardımcı olan bir hizmet veya sistem' olarak tanımlamaktadır. Bu tanım oldukça geniş kapsamlıdır. Tanım çerçevesinde çiftçinin yaşadığı ve faaliyet gösterdiği bütün alanlar, tarımsal yayımın konusuna dâhil edilmiştir. Bir başka ifadeyle çiftçi ile direkt temas yanında, yayım araştırmaları, eğitim, yardımlaşma ve bilgilendirme çalışmaları da tarımsal yayım sistemi içinde ele alınmış olmaktadır (Değirmenci ve ark. 2010).

Tarım danışmanı: Sivil toplum örgütlerinde, ziraat odalarında ve tarımsal danışmanlık şirketlerinde istihdam edilen veya tarımsal danışmanlık hizmeti yürütmek üzere kendi nam ve hesabına çalışan ve Yönetmelikte belirtilen hükümlere göre sertifikalandırılmış kişilerdir. Bu kapsamda ve şartlarda danışmanlık hizmeti vermeye hak kazanmış ziraat teknikerleri ve mühendisleri tarımla ilgili çoğu kuruluşta danışmanlık hizmeti vermektedir. Trakya koşullarında kuru tarım yaygın yapılmaktadır ve danışmanlar genellikle kuru tarım yapan çiftçilere bu hizmeti sunmaktadır. Danışmanlık hizmeti alabilecek çiftçilerde aranan şartlar 100 da kuru tarım yapıyor olması ya da kuru tarım ve sulu tarım toplamında %50'sinden fazla oranda kuru tarım yapmış olmasıdır. Bu şartları sağlayan çiftçiler danışmanlık hizmetinden istedikleri takdirde yararlanabilmektedirler. Danışmanlık hizmeti alan çiftçilerin en az 100 da arazisi olması gerekmekte bununla çiftçi kayıt sisteminde belgelenmesi gerekmektedir (Anonim 2015).

Var olan bilginin danışmanlar aracılığı ile üretici çiftçilere aktarılması ve bu transfer edilen bilginin, çiftçinin içinde bulunduğu koşullarda en kolay bir şekilde uygulanmaya geçirilmesini sağlamak amacıyla Önder Çiftçi Dernekleri bünyelerinde Danışman istihdam etmektedir (Özer 2005). Bu bölümde, üreticilerin, üye oldukları derneklerden danışmanlık

hizmeti alma durumlarının tespiti ve üyelerin bu hizmeti almak için gerekli şartların bilicinde olup olmadıklarının tespiti amaçlanmıştır.

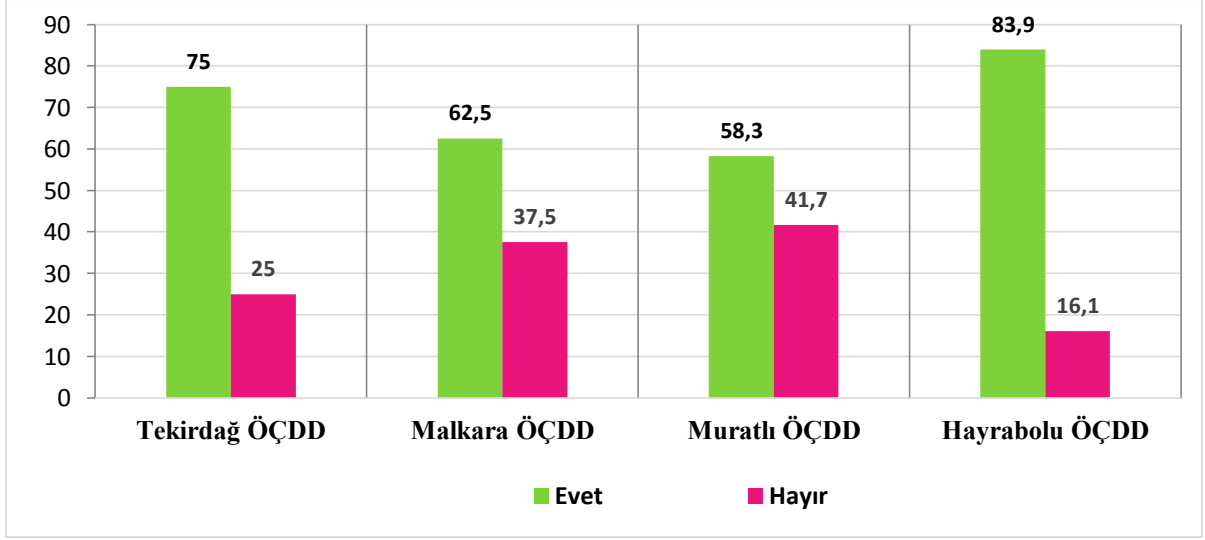
Çizelge 7.24. Araştırma kapsamındaki ÖÇDD üyelerinin danışmanlık hizmeti alma durumu

Danışmanlık hizmeti alma durumu	Sayı	Oran(%)
Evet	100	71.9
Hayır	39	28.1
TOPLAM	139	100

Araştırma kapsamına alınan üyelerin bölgelerinde bulunan Önder Çiftçi Danışmanlık Derneklerinden danışmanlık hizmeti alma durumlarını incelediğimizde, %71,9'u danışmanlık hizmetlerinden yararlanmakta, %28,1'i yararlanmamaktadır. Çiftçilerin danışmanlık hizmeti alabilmesi için Bakanlığın Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetlerine Destekleme Yapılması Hakkındaki Tebliğde belirtilen, tarla ziraatında kuruda en az yüz dekar veya yarısından fazlası kuru olmak kaydıyla kuru ve sulu toplam en az yüz dekar, suluda en az elli dekar alanda üretim yapması şartlarını sağlaması gerekmektedir.

Üyelerin danışmanlık hizmetinden yararlanamama sebeplerinden biri 100 da sınırı olan bu hizmet için gerekli şartı taşımamalarıdır. Bunun yanında başka bir üretici örgütünden danışmanlık hizmeti almaları durumudur. Üreticiler yalnız bir kurumdan danışmanlık hizmeti alabilmektedir. Hayvancılık ön plana çıkan işletmeler Süt Üreticiler Birliğinden danışmanlık hizmeti aldıklarını belirtmişlerdir. Fakat üreticiler Önder Çiftçi Danışmanlık Derneğinden danışmanlık hizmeti alamasalar dahi danışmanlara her istediklerinde ulaşabildikleri için üretim sezonunda zorluk çekmediklerini dile getirmişlerdir.

Araştırma kapsamına alınan derneklerin hangisinde en çok danışmanlık hizmetinden yararlanan üye olduğunu tespit etmek amacıyla dernekler ayrı ayrı değerlendirmeye alınmış ve aşağıdaki Şekil 7.17 hazırlanmıştır.

Şekil 7.17. Araştırma kapsamına alınan üyelerin ÖÇDD'den danışmanlık hizmeti alma durumlarının dernekler bazında karşılaştırılması

Araştırma kapsamına alınan dernekleri ayrı ayrı değerlendirdiğimizde Tekirdağ ve Hayrabolu ÖÇDD' deki üyelerin danışmanlık hizmetinden diğer derneklere göre daha çok faydalandıkları görülmektedir.

Çizelge 7.25. Araştırma kapsamındaki üyelerin danışmanlık hizmetinden yararlanılabilmesi için gerekli şartları bilme durumu

Gerekli şartları bilme durumu	Sayı	Oran (%)
Evet	135	97.1
Hayır	4	2.9
TOPLAM	139	100,0

Çiftçilerin danışmanlık hizmeti alabilmesi için Bakanlığın Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetlerine Destekleme Yapılması Hakkındaki Tebliğde belirtilen, tarla ziraatında kuruda en az yüz dekar veya yarısından fazlası kuru olmak kaydıyla kuru ve sulu toplam en az yüz dekar, suluda en az elli dekar alanda üretim yapması şartlarını sağlaması gerekmektedir. Bu bölümde derneklere üye üreticilerin danışmanlık desteği almasalar dahi bu şartları bilip bilmediklerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırma kapsamına alınan derneklere üye çiftçilerin %97,1'i danışmanlık hizmeti alabilmek için gerekli şartların bilincinde, %2,9'u gerekli şartların bilincinde değildir. Neredeyse bu şartı bilmeyen üye yoktur. Derneklerin kurulma amaçlarından en önemlisi üyelerine danışmanlık sistemi sunmaktır. Bu sistemi, Trakya bölgesinde neredeyse bilmeyen üye yoktur denilebilir.

7.4.7. ÖÇDD ile ilgili yayım faaliyetlerini, üyelerinin nereden öğrendiği durumu

Tarımsal alanda meydana gelen teknolojik gelişmelerin üreticilerce tanıtılması ve benimsenmesi için üreticileri teknolojik değişimlerden düzenli olarak bilgilendirmek gerekmektedir. Bu bilgi akışının üreticilere düzenli ulaştırılmaması halinde teknolojik gelişmeler üreticiler tarafından düzenli ve sağlıklı olarak uygulanması olanaksız olacaktır.

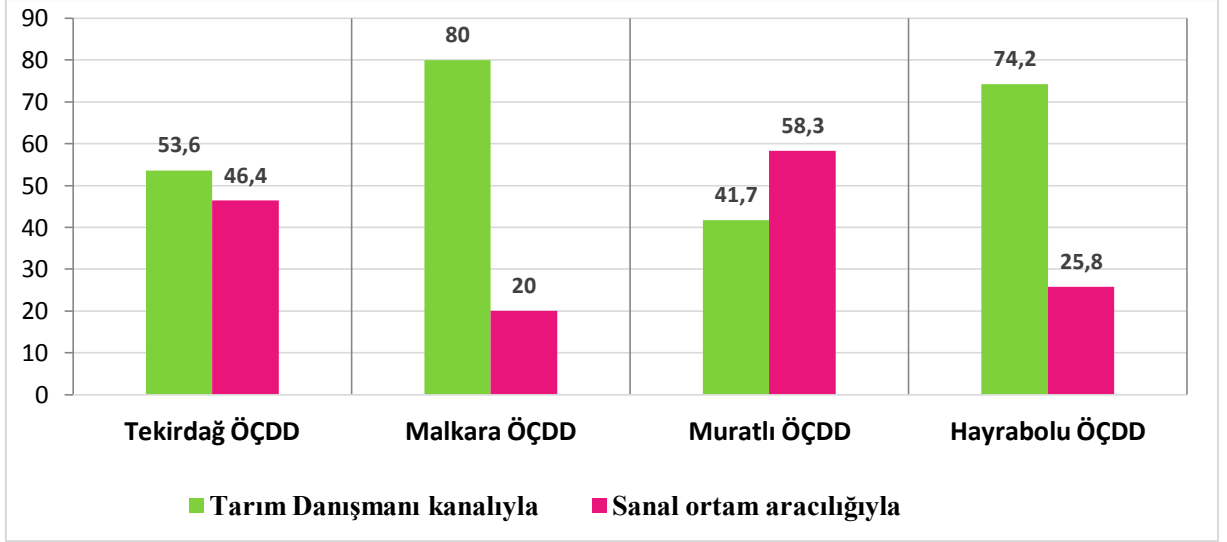
Bu durumu saptamak için araştırma kapsamına alınan dernek üyelerine ‘‘ ÖÇDD ile ilgili yayım faaliyetlerini nereden öğreniyorsunuz?’’ sorusu sorulmuş ve verilen cevaplara göre Çizelge 7.26 hazırlanmıştır.

Çizelge 7.26. Araştırma kapsamındaki üyelerin dernek ile ilgili bilgileri öğrenme durumu

ÖÇDD ile ilgili yayım faaliyetlerini öğrenme	Sayı	Oran(%)
Danışmandan	90	64.7
Sanal ortamdan	49	35.3
TOPLAM	139	100,0

Araştırma kapsamına alınan üreticilere üye oldukları derneğin yayım faaliyetleri bilgilerini nereden öğrendikleri sorulmuş, %64,7 oranında üretici danışmanlar kanalından öğrendiğini, %35,3 oranında üretici sanal ortamdan öğrendiğini belirtmiştir. Üreticiler, dernek hakkındaki bilgileri ve düzenlenen eğitim semineri haberlerini gerek mesajla gerek sanal ortamla öğrendiklerini belirtmiştir. Burada dernek üyelerinin iyi bir sanal ortam kullanıcısı olduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır. İnternet kullanmayı bilmeyen ya da gerek duymayan kesim ise derneklere uğrayıp danışmanla bizzat yüz yüze iletişim kurarak bilgilere ulaştıklarını ifade etmişlerdir.

Derneğin düzenlemiş olduğu yayım faaliyeti çalışmaları bilgilerine ulaşım konusunda dernekler arasında bir farklılık olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmış ve Şekil 7.18 hazırlanmıştır.

Şekil 7.18. Araştırma kapsamına alınan üyelerin dernekler hakkında bilgi edinme durumlarının dernekler bazında karşılaştırılması

Araştırma kapsamına alınan derneklere üye üreticilerin, yayım faaliyetleri bilgilerini nereden öğrendiklerini dernekler bazında karşılaştırdığımızda, Tekirdağ, Malkara ve Hayrabolu ÖÇDD'ye üye çiftçiler dernek bilgilerini Tarım Danışmanları kanalıyla öğrendiklerini belirtmiştir. Bunun yanında Muratlı ÖÇDD üyeleri sanal ortamı daha çok kullandıklarını ve bilgileri teknolojik yolla öğrendiklerini dile getirmiştir.

Sonuç olarak, üreticiler, teknolojik gelişmelerden haberdar olmak, ekonomik verim artışı ve kaliteli üretim yapabilmek için genelde üye olduğu derneği ziyaret etmekte ya da bu bilgileri dernek sanal ortamından öğrenmektedir.

7.4.8. Üyelerin ÖÇDD'nin işleyiş yapısını bilme durumları

ÖÇDD'nin çalışma sistemi kısaca aşağıdaki gibidir (Tüzük 2016):

- Yasal statü gereği tüm üyeler ve danışman, derneğin genel kurulunu oluşturmaktadır.
- Yılda, bir kez toplanan genel kurul dernek yönetim kurulunu seçer (3-5 üye).
- Genel Kurulca alınan kararlar yönetim kurulunca hayata geçirilir ve uygulanır.
- Derneklerin en önemli kurulma amacı üyelerine danışmanlık hizmeti vermektir.
- ÖÇDD'nin 3 organı bulunmaktadır. Bunlar, genel kurul, yönetim kurulu ve denetim kuruludur. Genel Kurulun ve Yönetim Kurulunun görev ve sorumlulukları dernek tüzüğünde açık olarak belirtilir.

Yukarıda derneklerin işleyiş yapısından bahsedilmiştir. Peki, üyeler bu yapının bilincinde midir? Bu bilgi düzeylerini tespit etmek amacıyla, araştırma kapsamına alınan dernek üyelerine “ÖÇDD’nin işleyiş yapısını biliyor musunuz?” sorusu yöneltilmiş ve Çizelge 7.27 hazırlanmıştır.

Çizelge 7.27. Araştırma kapsamındaki üyelerin derneğin işleyiş yapısını bilme durumu

ÖÇDD işleyiş yapısını bilme durumu	Sayı	Oran(%)
Evet	130	93.5
Hayır	9	6.5
TOPLAM	139	100,0

Araştırma kapsamına alınan dernek üyelerinin, derneklerle iyi iletişim kurmalarının yanında derneklerin nasıl bir işleyiş yapısına sahip oldukları konusundaki bilgi düzeylerini incelediğimizde, %93,5’i bu yapıyı bilmekte, %6,5’i bilmemektedir. Neredeyse her üye çiftçi derneklerin işleyiş yapısının bilincindedir.

7.4.9. Üyelerin ÖÇDD’ye katkıları

Önder Çiftçi Danışmanlık Derneklerinin, üyelere kattığı etkilerin yanında üyelere ne gibi faydalar sağladığını tespit etmek amacıyla araştırma kapsamına alınan üyelere, “Üyesi olduğunuz Derneğin daha etkin hizmet verebilmesi için ne tür katkıda bulunuyorsunuz?” sorusu sorulmuş ve verilen cevaplara göre Çizelge 7.28 hazırlanmıştır.

Çizelge 7.28. Araştırma kapsamındaki üyelerin ÖÇDD’ye katkı durumları

Üyelerinin derneğe katkı durumu	Sayı	Oran(%)
Üye aidatımı düzenli ödüyorum	32	23.0
Toplantılara katılıp sorun çözmede önerilerde bulunuyorum	15	10.8
Üye aidatı ödeyip ve toplantılara katılıyorum	92	66.2
TOPLAM	139	100,0

Önder Çiftçi Danışmanlık Derneği üyelerinin, dernek yararı için ne tür hizmetlerde bulduklarını incelediğimizde, %66,2’si, aidatlarını düzenli olarak ödediklerini ve yapılan toplantı ile seminerlere düzenli olarak katılıp sorun çözmede önerilerde bulduklarını dile getirmiştir. Diğer %23’lük kısım üretici, yalnız üye aidatlarını ödediklerini,%10,8’i yalnız toplantılara katılıp çözüm ortaklığı kurduklarını dile getirmiştir. Dernek üyelerinin de dernek yararına hizmetlerde buldukları ve bunun sonucunda dernekler hem aidatlarla bütçelerini

iyileştirmekte hem de çiftçilerinin bilgileriyle harmanlanmış seminerlerde daha iyi bilgi alışverişi imkânı bulabildikleri sonuçlarına varılmıştır.

7.4.10. ÖÇDD üyelerinin bitkisel üretimde karşılaştığı en önemli sorun ve yayım elemanının bu sorunlara yardımcı olma durumu

Araştırma alanındaki üreticilere üretim esnasında karşılaştıkları en büyük sorunlarının ne olduğu ve bu sorunlara çözümde yayım elemanının yardımcı olma durumu sorulmuştur. Dernek üyesi olan işletmelerin verdiği cevaplara göre Çizelge 7.29 ve Çizelge 7.30 düzenlenmiştir.

Çizelge 7.29. Araştırma kapsamındaki üyelerin bitkisel üretimde karşılaştığı en önemli sorunlar

Üretimde karşılaşılan en büyük sorunlar	Sayı	Oran(%)
Girdilerin pahalılığı, Ürün satış fiyatlarının düşüklüğü	19	13.7
Girdilerin pahalılığı, Ürün satış fiyatlarının düşüklüğü, iklim değişikliği	40	28.8
Girdilerin pahalılığı, Ürün satış fiyatlarının düşüklüğü, iklim değişikliği, Sulama	80	57.5
TOPLAM	139	100,0

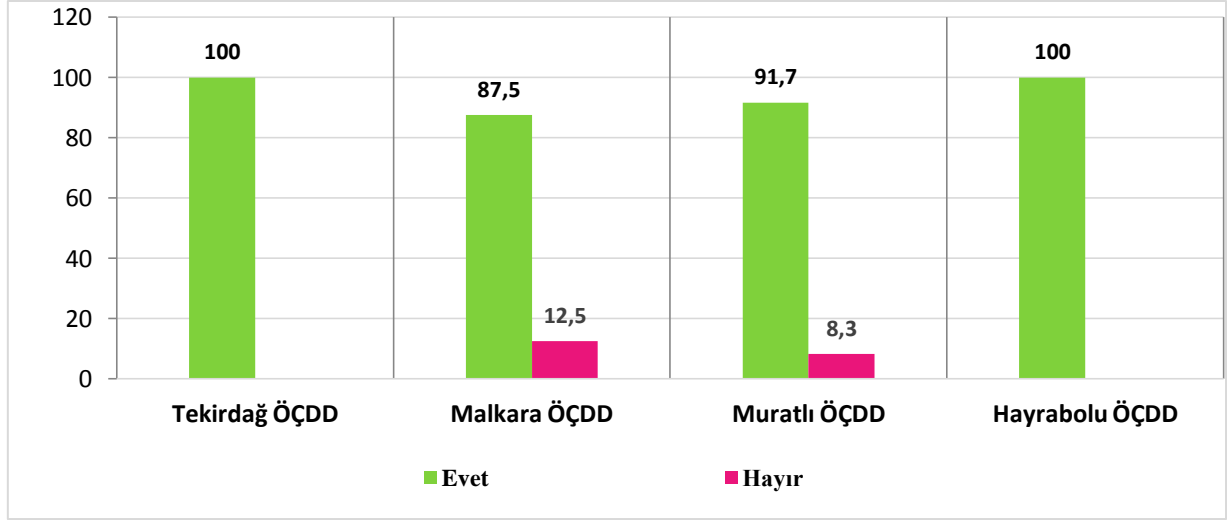
Araştırmaya katılan Önder Çiftçi Derneğine üye çiftçilerin %57,5'lik kısmının üretim sezonlarında en büyük sorunlarına bakıldığında şunlar ön plana çıkmaktadır; girdilerin pahalılığı, ürün fiyatlarının düşüklüğü, iklim değişikliği ve sulamadır. Üreticilerin en mağdur olduğu sorunların başında bu problemler gelmektedir. Üyeler, bu sorunlara çözüm bulmakta dernek danışmanı ziraat mühendislerinin bilgilerini ve önerilerini alarak üretim verimlerini artırma çabalarında bulduklarını belirtmiştir.

Çizelge 7.30. Araştırma kapsamındaki üyelere, üretim sezonunda karşılaştıkları sorunlarda danışmanların yardımcı olma durumu

Danışmanın yardımcı olma durumu	Sayı	Oran(%)
Evet	133	95.7
Hayır	6	4.3
TOPLAM	139	100,0

Araştırma kapsamına alınan üyelerin üretim sezonlarında en çok karşılaştıkları sorunların başında girdilerin pahalılığı, ürünlerine iyi fiyatta pazar bulamama ve sulama imkanlarının yetersizliğinden dolayı oluşan problemler gelmektedir. Danışmanların bu gibi sorunlardan ortaya çıkan problemlere yardımcı olma durumları araştırılmış ve %95,7 oranında

üye yardım bulabildiğini ifade etmiştir. Bu konularda en çok yardım eden derneğin hangisi olduğunu saptamak amacıyla dernekler karşılaştırılmış ve aşağıdaki şekil 7.19. da düzenlenmiştir.

Şekil 7.19. Araştırma kapsamına alınan üyelere danışmanlarının yardımcı olma durumlarının dernekler bazında karşılaştırılması

Araştırma kapsamına alınan derneklerin danışmanlar aracılığı ile üyelerine tarımsal üretimde en çok yardım sağlayan derneklerin başında Tekirdağ ve Hayrabolu dernekleri gelmektedir. Bunu sırasıyla Muratlı ve Malkara dernekleri takip etmektedir. Genel olarak her derneğin danışmanı üyelerine tarımsal üretimde karşılaştığı sorunlara çözüm bulmakta yardımcı olmaktadır.

7.4.11. Üyelerin ÖÇDD'nin yan kuruluşlarından yararlanma durumları

ÖÇDD üyelerinin ihtiyaçları doğrultusunda kurulan birçok yan kurum bulunmaktadır. Bu kurumlar, Önder Tohumculuk San. ve Tic. A.Ş., S.S. Önder Çiftçi Üretim ve Pazarlama Kooperatifi, Önder Çiftçi Sigorta Aracılık Hizmetleri LTD.ŞTİ Sarı Çiçek Tarım Ürünleri San. ve TİC. A. Ş, DLG(Alman Tarım Birliği)Fuarcılık LTD.ŞTİ 'dir. Bu kurumlar Tekirdağ merkezde faaliyetlerini sürdürmektedirler (Anonim 2015).

Araştırma kapsamına alınan derneklere üye olan üreticilere Önder Çiftçi Danışmanlık Derneklerinin alt kurumları olan kuruluşlardan faydalanıp faydalanmadığı sorulmuş ve ilişkiler tespit edilmeye çalışılmıştır. Bunun yanında alt kurumlardan faydalanan üyelere

ikinci soru olarak hangi kurumlardan faydalandıkları sorulmuş ve verilen cevaplara göre Çizelge 7.31 ve Çizelge 7.32 düzenlenmiştir.

Çizelge 7.31. Araştırma kapsamındaki üyelerin ÖÇDD'nin yan kurumlarından yararlanma durumları

ÖÇDD'nin ihtiyaçları doğrultusunda kurulan yan kurumlarından faydalanma durumu	Sayı	Oran(%)
Evet	124	89.2
Hayır	15	10.8
TOPLAM	139	100,0

Araştırma kapsamına alınan üyelerin, %89,2'si, ÖÇDD'nin alt kurumlarından faydalanmakta, %10,8'i ihtiyaç duymamaktadır.

Çizelge 7.32. Araştırma kapsamındaki üyelerin faydalandığı ÖÇDD'nin alt kurumları(*)

Yararlanılan Yan Kurumlar	Sayı	Oran (%)
Önder Tohumculuk San.ve Tic.A.Ş	124	29.1
S.S.Önder Çiftçi Üretim ve Pazarlama Kooperatifi	111	26
Önder Çiftçi Sigorta Aracılık Hizmetleri LTD.ŞTİ	111	26
Sarı Çiçek Tarım Ürünleri San.ve TİC.A.Ş	57	13.4
DLG(Alman tarım birliği)Fuarçılık LTD.ŞTİ.	23	5.5

(*)Çiftçi sayıları ve oranlar her bir faktörün kaç kişi tarafından dile getirildiğini ifade etmektedir. Bazı çiftçiler birden fazla cevap verdiği için üye sayısı her bir dernek için araştırma kapsamına alınan sayıdan ve oranların toplamı da 100'den fazladır. Buna göre her bir faktör tek başına dikkate alınmalıdır.

Önder Çiftçi Danışmanlık Dernekleri, danışmanlık hizmetlerinin yanında üye çiftçilerin istek ve talepleri doğrultusunda Tekirdağ merkezde önder çiftçi adının geçtiği yan kurumlar kurmuştur. Bu kurumlardan %89,2 oranında üye faydalanmaktadır. Üyelerin en çok ihtiyaç duyduğu yan kurumların başında Önder Tohumculuk San. ve Tic. A.Ş, S.S. Önder Çiftçi Üretim ve Pazarlama Kooperatifi, Önder Çiftçi Sigorta Aracılık Hizmetleri LTD.ŞTİ gelmektedir.

Üyelerin %29,1'i Önder Tohumculuktan, %26'sı Tarımsal Kooperatiften, %26'sı Sigorta biriminden, %13,4'ü Sarı Çiçek Tarım Ürünleri San. ve TİC. A.Ş'den, %5,5'i DLG(Alman tarım birliği)Fuarçılık LTD.ŞTİ'den yararlanmaktadır. Önder Tohumculuk San. ve Tic. A.Ş'nin kurulum amacı; kendi üyelerinin ve bölge çiftçisinin kaliteli tohum ihtiyacını karşılamak ve sözleşmeli üretim metodunu kullanarak sertifikalı tohum üretmektir. S.S.Önder Çiftçi Üretim ve Pazarlama Kooperatifinin amacı; dernek üyelerine girdi temini konusunda ve ürün satışı konusunda yardımcı olmaktır. Önder Çiftçi Sigorta Aracılık Hizmetleri LTD.

ŞTİ'nin kuruluş amacı; üyelerine tarım sigortası konusunda yardımcı olmak ve daha düşük prim oranlarıyla tarım sigortası yaparak çiftçinin dekara ödeyeceği maliyetini düşürmektir. Sarıçiçek tarım ürünlerinin kurulma amacı tarım ürünlerinin alış ve satış işlerini yapmakta ve bunun yanında sözleşmeli kanola, ayçiçek, mısır, aspir tarımı yapmaktadır. DLG'nin amacı, gerek yurtiçi gerek yurt dışında fuarlar düzenlemek ve üyelerini bu fuarlara yönlendirmektir (Anonim 2016).

7.5. ÖÇDD ile İlgili Yargılarının Çok Boyutlu Ölçkleme Analizi İle Değerlendirilmesi

Araştırma kapsamına alınan Önder Çiftçi Danışmanlık Derneklerine üye çiftçiler ile yapılan anket görüşmelerinde beşli likert ölçeğinde yöneltilen yargılar ile üye çiftçilerin yargılara katılıp, katılmadıkları ya da herhangi bir fikir beyan etmemeleri neticeleri araştırılmak istenmiştir. Araştırma kapsamına alınan 139 üyeye, üye oldukları dernek hakkındaki aşağıdaki yargılara katılıp, katılmadıkları sorulmuş, bunun sonucunda Çizelge 7.33 düzenlenmiştir.

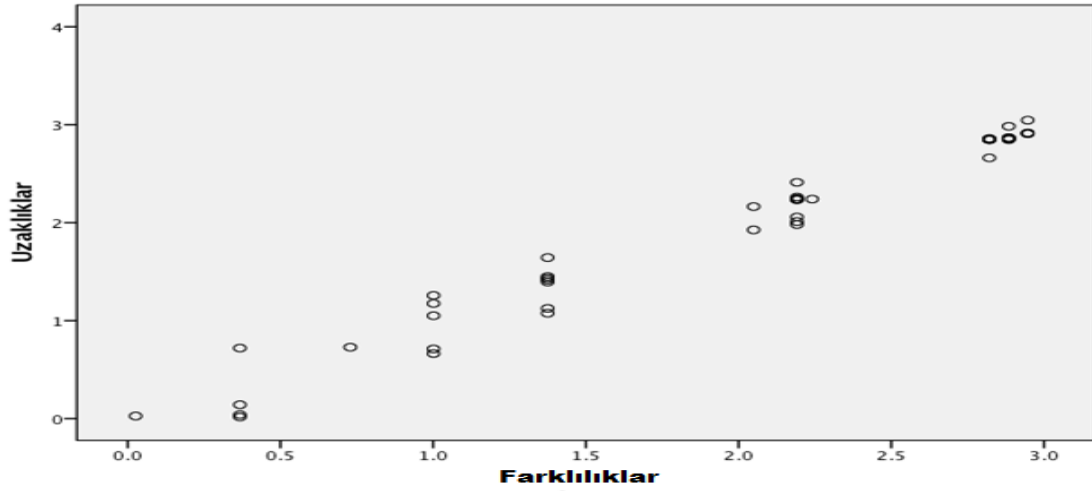
Çizelge 7.33. Araştırma kapsamındaki üyelerin ÖÇDD ile ilgili görüşleri

	Dernek ile ilgili görüşler	1	2	3	4	5
1	Dernek yönetimi başarılı bir şekilde yapılmaktadır.	77.0	19.4	3.6	0.0	0.0
2	Dernek danışmanlarının sunduğu yayım hizmetlerinden memnunum.	65.5	30.9	2.9	0.7	0.0
3	Dernekte yeterli sayıda danışman yoktur.	25.9	10.8	9.4	1.4	52.5
4	Danışman ürünlerimizi düzenli olarak kontrol etmektedir.	44.6	43.9	9.4	0.7	1.4
5	Dernek danışmanlarına her ihtiyacım olduğunda ulaşabiliyorum.	86.3	12.2	0.7	0.0	0.7
6	Dernek tamamen bağımsız, demokratik bir işleyiş yapısına sahiptir.	79.2	18.7	1.4	0.0	0.7
7	Dernek kuruluşundan beri bölgeye yararlı olduğunu düşünüyorum.	84.9	11.5	2.2	0.0	1.4
8	Danışmanlar yeterli sayıda eğitim seminerleri düzenlemektedir.	73.4	22.3	4.3	0.0	0.0
9	Dernekte tarım ile ilgili yeterli broşür vb. rahatlıkla bulabiliyorum.	79.1	17.3	2.9	0.0	0.7
10	Dernek üyesi olduğum için diğer çiftçilerden ayrıcalıklı hissediyorum.	84.9	9.1	3.9	0.7	1.4

(1.Tamamen katılıyorum 2.Katılıyorum 3.Kararsızım 4.Katılmıyorum 5.Hiç katılmıyorum)

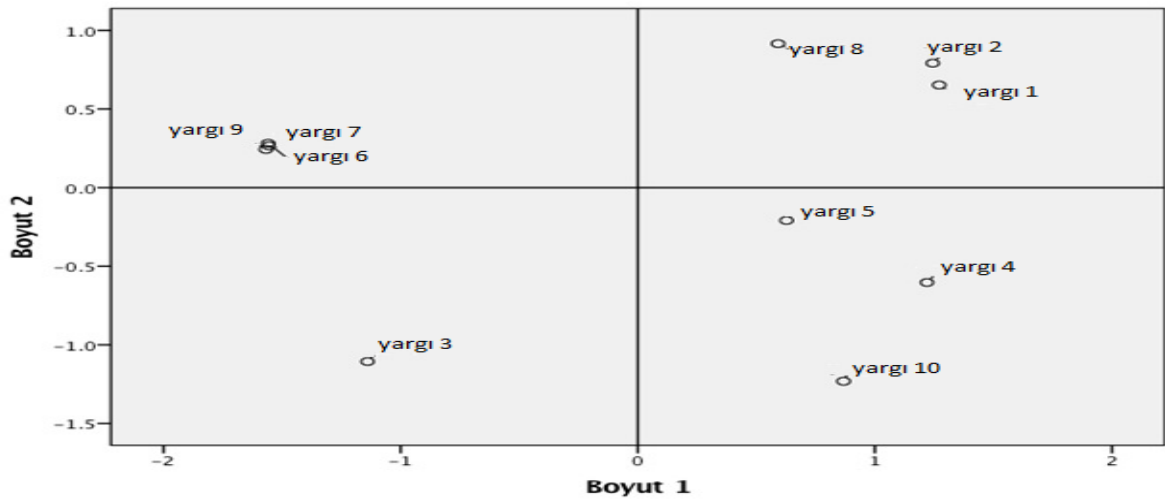
Çalışmanın bu kısmında Önder Çiftçi Danışmanlık Derneğine üye olan çiftçilerin dernekle ilgili yargılarının iki boyutlu düzlem üzerindeki konumları belirlenmiştir.

Analizin iki boyutlu gösterimi ele alındığında Kruskal stres değeri 0,0762 hesaplanmış olup iyi uyumu ifade etmektedir. Matrisin regresyon katsayısı $R^2=0,97$ hesaplanmıştır. Kullanılan verilerin iki boyutlu geometrik gösterimi doğrusal formla ($Stress=0,0762 < 0,100$) uyumluluk göstermiş ve gözlemsel uzaklıklar ile farklılıkların doğrusal bir ilişki içinde olduğu saptanmıştır. Şekil 7.20'de, gözlenen uzaklıklar ile konfigürasyon uzaklıklarının dağılımını gösteren Shepard diyagramı verilmektedir.

Şekil 7.20. Shepard Diyagramı

Üyelerin dernekle ilgili yargılarının dağılımı Şekil 7.21’de verilmiştir. Üyelerin gözünde başarılı bir yönetimin var olması, yayım hizmetlerinin yaygınlığı ve eğitim seminerlerinin olması gibi yargılar her iki boyut açısından da pozitif yönde konumlandırılmıştır. Danışman ziyaretleri, danışmanlara rahatlıkla ulaşım ve dernek üyesi olmanın ayrıcalıkları çiftçiler tarafından ayrı bir grup olarak algılanmıştır. Diğer taraftan derneğin demokratik yönetimi, bölgeye faydası ve derneklerde yeterli sayıda ve çeşitte broşür ve derginin bulunması da ayrı bir grup oluşturmuştur. Danışman sayısının azlığı ise tek başına bir grup oluşturmuştur.

Şekil 7.21. ÖÇDD üyelerinin dernekle ilgili yargıları

8. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bir Alman tarımsal yayım modeli, mesleki bir örgütlenme olan ve ülkemizde uygulanan geleneksel tarımsal yayım hizmetinden farklı bir hizmet verme amacıyla kurulan ÖÇP, 27 Aralık 1986 tarihinde Resmi Gazete 'de yayınlanarak yürürlüğe girmiş ve Türkiye'de pilot bölge olarak Tekirdağ'da uygulanmaya başlanmıştır (İnan 1992).

ÖÇP, ülke üreticilerinin doğru yönlendirildikleri ve desteklendikleri koşullarda bilgiye erişme yolunda başarıyla örgütlendikleri, sorumluluk taşıdıklarını ve kaynak yarattıklarını kanıtlamıştır (Taluğ ve ark 1994).

Proje süreci bittikten sonra kurumlar dernek statüsü kazanmış ve Önder Çiftçi Danışmanlık Dernekleri Tekirdağ, Muratlı, Hayrabolu, Malkara ve Silivri de faaliyetlerini sürdürmeye devam etmiştir. ÖÇDD, üreticilerin tarımsal etkinlikler ile ilgili sorunlarını kendi sorumlulukları altında ele alıp, bilgi ve becerilerini geliştirerek; sorunlarını kendi kendine çözmeyi, üretim artışı sağlamayı, gelirlerini yükseltmeyi ve işletmelerini geliştirmeyi amaçlayan bir modeldir.

Araştırma kapsamına, Tekirdağ ve ilçelerinde faaliyet gösteren Önder Çiftçi Danışmanlık Dernekleri alınmıştır. Tekirdağ Önder Çiftçi Danışmanlık Derneğinin 330 üyesi, Malkara Önder Çiftçi Danışmanlık Derneğinin 240, Hayrabolu Derneğinin 178, Muratlı Derneğinin 75 üyesi mevcuttur. Araştırma da, Tekirdağ merkezli Önder Çiftçi Danışmanlık Deneklerinin üyeleri ile olan ilişkileri ele alınmıştır.

Araştırma kapsamına alınan işletmelere göre, ÖÇDD üyelerin %48,2'si 46-55 yaş aralığında verimlilik çağındaki çiftçilerden oluşmaktadır. Bu da üyelerin çiftçilik alanında yeterince tecrübe sahibi olduklarını göstermektedir. Üyelerin %43,9'u ilköğretim, %12,2'si ortaokul, %32,4'ü lise ve %11,5'i yüksekokul mezunudur. Araştırma bölgesindeki üyelerin, eğitim düzeylerinin orta seviyede olduğunu söyleyebiliriz.

Trakya köyden kente yoğun göçün yaşandığı bölgelerdendir. Üyelerin eğitime ve eğitim kurumlarına yönelik tutumları olumlu yönde gelişmektedir. Eğitim yönünden genç kuşakların durumu daha iyi olarak değerlendirilebilir. Çünkü son yıllarda kırsal kesimde yaşayan çocukların büyük bir kısmı ya buldukları yerde ya da oturma yerlerine yakın bir yerde okula gitme olanağı bulabilmektedirler. Ayrıca değişen koşullar köy toplumunun okula bakış açısını da değiştirerek, okulu çocuklar için vazgeçilmez bir eğitim kurumu olarak

görmeye başlayan ana ve babalar, çocuklarını bu yönde motive etmeye de başlamışlar (Yıldırak 1990). Aynı zamanda derneklere üye olan dernek başkanlarıyla yapılan anketlerde, yeni üyelik için gelen üreticilerin çoğunun lise ve üniversite mezunu genç çiftçilerden oluştuğu bilgisine ulaşılmıştır. Bu durumda derneklere üye üreticilerin eğitim seviyelerinin hızla yükselmeye başladığı kaçınılmaz bir gerçektir.

Üyelerin %92,8'i evli ve %62,6'sı 2 çocuklu ailelerden oluşmaktadır. Neredeyse tüm üyeler evli, 2 çocuklu ve çekirdek aileler şeklinde yaşamlarını sürdürmektedir. Üyelerin %39,6'sı köylerinde, % 60,4'ü ilçelerde ikamet ettiklerini belirtmişlerdir. Aile planlamasına önem veren ve eskiden geniş aile şeklinde yaşam sürdüren üyeler, kalabalık ailede oluşan evdeki huzursuzluğa son vermek için köyelerine yakın ilçelerden ev alıp çiftçiliklerine devam ettiklerini ve köyelerine işin durumuna göre belirli dönemlerde gittiklerini belirtmiştir. Köyelerinde çiftçiliği yapacak bir eleman bulmakta zorlandıklarını da belirtmişlerdir. Tarım Danışmanlarının, yaşı işçilik yapmaya pek elverişli olmayan çiftçilere, teknik eleman bulmakta yardımcı olması sağlanabilir. Bu durumda, Derneklere olan güven artacak ve üyeler köyelerinde ikamet etmeseler bile ürünlerini kontrolde bir elemana sahip olacaklardır. Bu bir çözümdür fakat olumsuz bir durumu değiştiremez bir gerçektir. Bu durum, köyden kente göçü engellemeyecek ve bunun sonucun da kırsal kesimde yaşayan çiftçi bulmakta zorlanacağımız tehdidini oluşturacaktır.

Tarım işletmelerinin büyüklüğünü tespit için en çok kullanılan ölçü arazi büyüklüğüdür. Tarımda verimliliği artıramamanın en önemli nedenlerinden birisi tarım işletmelerinin küçük ve aynı zamanda parçalı bir yapıya sahip olmasıdır. Araştırma sonuçlarına göre üyelerin % 43,2'si 400 dekarın üzerinde arazi işlemekte ve bu arazilerin %37,4'ü 20 parçanın üzerinde dağılmış arazilerden oluşmaktadır. Önder Çiftçi Derneklerine üye üreticilerin arazi genişliği oldukça iyi konumdadır. Fakat çok sayıda parçalanmış arazisi olan üyeler mazot ve iş yoğunluğundan şikayetçi olduklarını ifade etmişler, yeni çıkan toprak reformu kanununun biran önce arazi toplulaştırmasını iyileştirmesi gerektiğini vurgulamışlardır.

Araştırma kapsamına alınan üyelerle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen verilere göre, arazi durumlarını ve parça sayılarını dernekler bazında ayrı ayrı ele aldığımızda; arazi büyüklüğü bakımından en iyi durumda olan dernek, Hayrabolu Derneği olduğu gibi en çok parçalı araziye de sahiptir. Bunu sırasıyla Muratlı ÖÇDD, Tekirdağ ÖÇDD, Malkara ÖÇDD takip etmektedir. Bunun yanında Tekirdağ ÖÇDD ve Malkara ÖÇDD'in de 1-100 da arasında %6 oranlarında işletme büyüklüğüne sahip üyeler de bulunmaktadır. Bu az bir oran

gibi gözükse de Tekirdağ ve Malkara Derneklerinde danışmanlık hizmetinden yararlanamayan üye çiftçilerin de olduğunu değiştiremez bir gerçektir. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının, 30.03.2015 tarihinde çıkardığı, “Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetlerine Destekleme Ödemesi Yapılması Hakkındaki Tebliğinde yer alan, danışmanlık hizmeti alabilmek için şart koştuğu, tarla ziraatında; kuruda en az yüz dekar veya yarısından fazlası kuru olmak kaydıyla kuru ve sulu toplam en az yüz dekar, suluda en az elli dekar alanda üretim yapmak” koşulunu, ÖÇDD üyelerinden bir kısım üretici karşılayamamaktadır. Burada küçük çiftçi, büyük çiftçi ayrımı yapılıyor algısı oluşmakta ve kuruda 100 dekarın altındaki çiftçiler danışmanlık hizmetinin dışında kalmaktadır. Asıl amaç, küçük arazilere sahip çiftçileri, bu arazilerinden daha fazla kazanç sağlamaya teşvik etmek olması gerekirken neden hizmette sınır konulmuştur? Bu sınırın değiştirilip ya da iyileştirilip, bu şartı sağlayamayan çiftçileri de tarıma kazandırmak ve küçük çiftçi, büyük çiftçi ayrımının oluşturulmaması için danışmanlık hizmetlerinden yararlandırılıp bu üreticilerinde kontrollü, bilinçli bir şekilde üretim yapmaları sağlanmalıdır. Bunun için de en büyük iş GTHB’ye düşmektedir. GTHB, “Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetlerine Destekleme Ödemesi Yapılması Hakkındaki Tebliğ” kapsamında her yıl çıkardığı tebliğde değişiklikler yapıp iyileştirmeye gitmelidir.

Araştırma sonuçlarına göre, üyelerin %74,1’i arazilerinde yalnız bitkisel üretim yapmakta, %24,5’i ise bitkisel üretim ile birlikte hayvancılıkta yapmaktadır. Dernekleri ayrı ayrı ele aldığımızda Tekirdağ, Hayrabolu ve Muratlı derneklerinde %70’den fazla üye yalnız bitkisel üretim yapmaktadır. Bunun aksine Malkara ÖÇDD üyeleri bitkisel üretimin yanında hayvancılıkta yapmaktadır. Malkara hayvancılık ön planda olan bir ilçe konumundadır. Bölgede birçok süt ve süt ürünleri işletmeleri mevcuttur. Üyeler bu işletmelere ve köylerinde kurulan kalkınma kooperatiflerine sütlerini verip bitkisel üretimin yanında hayvancılıktan da gelir oluşturduklarını belirtmişlerdir.

Tüm sosyal ve ekonomik içerikli araştırmalarda olduğu gibi, bu araştırmada da işin en zor tarafından birisi bireyin geliri hakkında doğru bilgi edinmek olmuştur. Çünkü bireye geliriyle ilgili yöneltilen her soruya doğru cevap alma olanağı toplumdan topluma değiştiği gibi soru soranla dernek üyesi arasında kurulan diyaloga göre de değişiklik gösterir. Gösterilen tüm özene karşın, ailelerin gerçek gelirinin saptanmasında bazı hataların olabileceği kaçınılmazdır (Yıldırak 1986). Anket yapılan üyelerin, aylık gelirlerini incelediğimizde, %38,1’inin geliri 1501-3000 TL arasında, %33,1’i 3001-5000 TL arasında ve 5000TL üzerinde geliri olan üye %23 oranındadır. %5,8 kısım üyenin 750-1500 TL

arasında geliri mevcuttur. Önder Çiftçiye üye olan üreticilerin arazi miktarları gayet iyi konumdayken aylık gelirleri neden düşüktür? Anket görüşmelerinde çoğu üyenin bu soruda tedirgin cevaplar verdiği ve dürüst davranmadığı gözlemlenmiştir. Sonuç olarak büyük işletmelere sahip Önder Çiftçi Derneklerine üye çiftçilerin gelir durumları daha iyi olmalıdır. Burada bu ölçütü bulmada daha farklı bir soru sorulmalı ya da farkı bir yöntem uygulamasına gerek olduğunu düşünebiliriz.

Dernekleri ayrı ayrı karşılaştırdığımızda, Tekirdağ ÖÇDD'nin %33,9 üyesinin gelirinin en iyi düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. Tekirdağ dernek üyeleri diğer derneklere göre geliri daha iyi durumda olan çiftçilerden oluşmaktayken Malkara, Muratlı ve Hayrabolu derneklerinde genellikle 1501-3000 TL arasında orta gelirli çiftçiler mevcuttur.

Önder Çiftçi Danışmanlık Derneğine üye %64,7 üretici, üye oldukları dernek hakkındaki bilgileri ve teknolojik gelişmeleri yayım elemanından öğrenmekteyken, üyelerin %35,3'ü ise sanal ortamdaki dernek sitesinden takip ettiğini belirtmiştir. Derneklerin bilgi edinme kanallarını karşılaştırdığımızda, Tekirdağ, Malkara ve Hayrabolu Önder Çiftçi Danışmanlık Derneği üyelerinin yarısından fazlası danışman kanalını kullanmaktayken, Muratlı Derneği üyeleri ise sanal ortamdan takip etmeyi tercih etmektedir.

Tarımsal alanda meydana gelen teknolojik gelişmelerin üreticilerce tanınması ve benimsenmesi için üreticilerin teknolojik değişimlerden düzenli olarak bilgilendirilmesi gerekmektedir. Bu bilgi akışının üreticilere düzenli ulaştırılmaması halinde teknolojik gelişmeler üreticiler tarafından düzenli ve sağlıklı olarak uygulanması olanaksız olacaktır. Üreticilerin teknolojik gelişmelerden haberdar olmak, ekonomik verim artışı ve kaliteli üretim yapabilmek için genelde tarım kuruluşları, TV, radyo, gazete, dergi, broşürün yanında en çok bilgiyi köye gelen tarım danışmanlarından (ziraat mühendisi) sağladıkları tespit edilmiştir.

Önder Çiftçi Danışmanlık Derneklerinin yayım faaliyetlerini değerlendirdiğimizde, üye üreticilerin yaşadıkları yerde %93,5 oranında tarımsal amaçlı seminer, kurs gibi faaliyetler düzenlenmekte bunun, %51,5'ini yani yarısından fazlasını Önder Çiftçi Danışmanlık Derneği yayım elemanı olan ziraat mühendisi ile tarımsal firma yetkililerinin ortaklaşa düzenledikleri sonucuna varılmıştır. Bölgede tarımsal amaçlı yayım çalışmalarında, Tarım İlçe Müdürlüğü personelinin %16 oranında daha az katkı sağladığı görülmüştür. Bu durumda ÖÇDD'nin bölge üreticisine, tarımsal konularda daha çok katkı sağladığına ve Tarım İlçe Mühendisi TARGEL personelinin köylerine daha çok eğitim amaçlı gitmesi gerektiği

görülmüştür. Eğitim semineri düzenleyen en aktif dernek Hayrabolu ÖÇDD'dir. Bunu sırasıyla Tekirdağ, Malkara ve Muratlı Önder Çiftçi Danışmanlık Dernekleri takip etmektedir.

Araştırma kapsamına alınan üyelerin, %49,6'sı kayıt, defter tutmakta, %50,4'ü kayıt tutmamaktadır. Önder Çiftçi Danışmanlık Derneği üyelerinin neredeyse yarısı kayıt tutan bilinçli üreticilerdir. Üyelere kayıt tutma davranışı kazandıran etken sorulduğunda, üyeler bu davranışı dernek danışmanının kazandırdığını belirtmiştir.

Dernek üyelerinin kayıt tutma davranışlarını karşılaştırdığımızda, Hayrabolu ÖÇDD ve Tekirdağ ÖÇDD üyelerinin yarısından fazlası kayıt tutan bilinçli çiftçilerden oluşmaktadır. Bunun aksine Malkara ÖÇDD ve Muratlı ÖÇDD üyelerinin yarısından fazlasının kayıt tutma davranışı kazanamadığı görülmüştür. Hayrabolu ve Tekirdağ Derneklerinin yayım elemanlarının kayıt tutma konusunda üyelerini daha çok bilinçlendirdiği ve diğer dernek danışmanlarının bu konuda zayıf kaldıklarını görmekteyiz.

Dernek üyeleri, işletmede defter tutanlar, gelir-gider, dekinden alınan verim ve hayvan başına sağılan süt gibi bazı kayıtları tuttuklarını belirtmiştir. Çiftçilerin düzenli olarak kayıt tutmaları tarım istatistiklerinin tutularak güvenilir sonuçlar elde edilmesini sağlayabilir. Bunun için defter tutmayan özellikle Malkara ÖÇDD ve Muratlı ÖÇDD üyelerine (%50,4) nasıl defter tutmaları gerektiği danışmanlar ya da yetkili kişiler tarafından seminerlerle anlatılarak defter tutmaları sağlanabilir.

ÖÇDD üyeleri, gübre ve tarımsal ilaç kullanımı, yeni ürün yetiştirilmesi (denemesi), haberleşme, konferans, tarım fuarları ve demonstrasyonlara, yayım çalışmalarına "sık sık" katılım göstermekte, gübre, tarımsal ilaç kullanım miktarını belirlemede "bilinçli" davranmakta ve bunu ÖÇDD'ne danışarak yapmaktadır. Üyeler gelir/gider ve rantabilite hesabı yapma, kayıt/defter tutma gibi davranışları kazanmışlar ve başarı sağlamışlardır. Bunun sonucunda verim artışı sağlanmış ve üyeler danışmanın verdiği teknik eğitim desteğiyle her türlü hastalık ve zararlıyla mücadele eder duruma gelmişlerdir. Bu ve bunun gibi teknik bilgileri öğrenmek için dernek üyeleri derneklerini "sık sık" ziyaret etmektedir.

Araştırma kapsamına alınan dernek üyelerinin, hangi yayım faaliyetlerine daha çok önem verdiğini karşılaştırdığımızda, Malkara ÖÇDD ve Hayrabolu ÖÇDD üyeleri araştırma kapsamına alınan diğer iki derneğe göre yeni çeşit, ürün denemelerini görmek amacıyla "tarla günlerine" düzenli katılım sağlamaktadır. Düzenlenen "seminerlere" katılımda ise Hayrabolu, Malkara ve Muratlı Dernek üyeleri düzenli katılım sağlamakta iken Tekirdağ Dernek üyeleri vakit buldukça ara sıra katılım göstermektedir. "Gezi ve fuarlara" ise Malkara Dernek üyeleri

sık sık, diğer dernek üyeleri vakit buldukça katılım sağlamaktadır. Yayın faaliyetlerinde en aktif dernek üyelerinin Malkara Önder Çiftçi Danışmanlık Derneğinde bulunduğu sonucuna varılmıştır.

Araştırma kapsamına alınan üyeler, Önder Çiftçi Danışmanlık Derneğine üye olduktan sonra gübre ve tarımsal ilaç atımını daha bilinçli yaptıklarını belirtmişlerdir. Üyeler, aşırı kullanılan gübre ve tarımsal ilaç gibi girdilerde tasarruf sağlamıştır. Üyeler, danışmanlarının verdikleri teknik eğitim desteğinin yanında modern tarım tekniklerini onlara bildirip uygulama şansı sağladıkları için gelirlerinde artış meydana geldiğini ifade etmişlerdir. Sonuç olarak, dernek üyeliği üreticilere gelir artışı sağlamıştır.

Araştırma kapsamına alınan üreticilerin, Önder Çiftçi Danışmanlık Derneği dışında üye olduğu en önemli kuruluşlar, Ziraat Odası ve Tarım Kooperatifleri (kredi, trakyabirlik, satış, kalkınma, yağlı tohumlar vb.)'dir. Üreticilerin çoğunluğu, örgütlere üye olmasının nedeni olarak; tarım tekniğini geliştirme, gelirinin artması, ürününü pazarlamak ve çiftçi belgesi (ÇKS) almak için üye olduğunu belirtmektedir.

Araştırma kapsamına alınan üyeler, danışmanların onları hızla farklılaşan iklimden kaynaklanan streslere karşı uyardıklarını, uygun girdi satan yerleri araştırıp önerilerde buldukları ya da bünyelerinde bulunan kuruluşlar kanalıyla da pazarlama ve uygun girdi temini imkanı sağlayabilecekleri konusunda bilgilendirdiklerini ifade etmişlerdir. ÖÇDD ve yan kurumlarına üye olan üreticilerin her türlü sorununa çözüm bulup tarımda alabilecekleri risklerden korkmayan bilinçli çiftçilerden oluştuklarını görmekteyiz.

Araştırma kapsamına alınan üyelerin %93,5'i, derneğin işleyiş yapısını ve danışmanlık desteği almak için şart koşulan 100 da kuru arazi işleme şartını bilmektedir. Bu bilinçte olan %66,2 oranında üye çiftçi, dernek yararı için üyelik aidatlarını düzenli ödeyerek, seminer ve toplantılara katılıp sorun çözmede önerilerde bulunup katkı sağladıklarını ifade etmişlerdir.

Önder Çiftçi Danışmanlık Dernekleri, danışmanlık hizmetlerinin yanında üye çiftçilerin istek ve talepleri doğrultusunda Tekirdağ merkezde önder çiftçi adının geçtiği yan kurumlar kurmuştur. Bu kurumlardan %89,2 oranında üye üretici faydalanmaktadır. Üyelerin en çok ihtiyaç duyduğu yan kurumların başında Önder Tohumculuk San. ve Tic. A.Ş., S.S. Önder Çiftçi Üretim ve Tarımsal Pazarlama Kooperatifi ve Önder Çiftçi Sigorta Aracılık Hizmetleri LTD.ŞTİ gelmektedir.

Araştırma kapsamına alınan üyelerin %29,1'i Önder Tohumculuktan yararlanmaktadır. Önder Tohumculuk San. ve Tic. AŞ'nin kurulum amacı; kendi üyelerinin

ve bölge çiftçisinin kaliteli tohum ihtiyacını karşılamak ve sözleşmeli üretim metodunu kullanarak sertifikalı tohum üretmektir (www.onderciftci.com.tr /erişim tarihi:25.08.2016). Üyelerin %26'sı Tarımsal Pazarlama Kooperatifinden yararlanmaktadır. S.S.Önder Çiftçi Üretim ve Pazarlama Kooperatifinin amacı; dernek üyelerine girdi temini konusunda ve ürün satışı konusunda yardımcı olmaktır (www.onderciftci.com.tr /erişim tarihi:25.08.2016).

Araştırma kapsamına alınan üyelerin %26'sı sigorta biriminden yararlanmaktadır. Önder Çiftçi Sigorta Aracılık Hizmetleri LTD. ŞTİ'nin kuruluş amacı; üyelerine tarım sigortası konusunda yardımcı olmak ve daha düşük prim oranlarıyla tarım sigortası yaparak çiftçinin dekara ödeyeceği maliyetini düşürmektir (www.onderciftci.com.tr /erişim tarihi:25.08.2016).

Araştırma kapsamına alınan üyelerin Önder Çiftçi Danışmanlık Derneğinin diğer yan kurumlarından yararlanma durumlarına baktığımızda; %13,4 oranında üye, Sarı Çiçek Tarım Ürünleri San. ve TİC. A.Ş'den faydalanmaktadır. Sarıçiçek Tarım Ürünlerinin kurulma amacı tarım ürünlerinin alış ve satış işlerini yapmakta ve bunun yanında sözleşmeli kanola, ayçiçek, mısır, aspir tarımı yapmaktadır (www.onderciftci.com.tr /erişim tarihi:25.08.2016). Son olarak %5,5'lik kısım DLG(Alman Tarım Birliği)Fuarcılık LTD. ŞTİ'den faydalanmaktadır. DLG'nin amacı, gerek yurtiçi gerekse de yurt dışında fuarlar düzenlemek ve üyelerini bu fuarlara yönlendirmektir (www.onderciftci.com.tr /erişim tarihi:25.08.2016). En az tercih edilen yan kuruluşun fuarcılık alanında olduğunu görmekteyiz. ÖÇDD bu kurumunun çalışmalarına desteğini arttırmalı, üyelerini ya da bölgede bulunan çiftçileri fuarlara katılım konusunda bilinçlendirip bu kurumunu tanıtmada yardımcı olmalıdır.

Önder Çiftçi Danışmanlık Derneği Üyelerinin ihtiyaçları doğrultusunda kurulan bu yan kuruluşlardan yararlanma oranlarının oldukça düşük olduğu tespit edilmiştir. Üye çiftçilerinin ihtiyaçları doğrultusunda kurulan bu kuruluşlardan yararlanma oranları neden bu kadar düşüktür? ÖÇDD danışmanlarının bu kurumlarla işbirliğinde zayıf kaldıkları ve bölge çiftçisini kurumlara yeterince yönlendiremediği görülmüştür. Bu kurumlar Tekirdağ merkezdedir ve diğer ilçelerdeki üyeler ulaşım nedeniyle de ilişkilerinde zayıf kalmaktadır. Bu kurumların diğer ilçelerdeki derneklerde bir bürosu veya bir elemanı bulundurulabilir. Bunun yanında Dernek Tarım Danışmanları bu kurumların sürdürülebilirliğini sağlamak için üyelerini bu kurumlara yönlendirmeli ve desteklerini artırma yoluna gitmelidir.

Önder Çiftçi Danışmanlık Derneklerine üye olan üreticilere, üye oldukları dernekler hakkında birtakım yargılar sorulmuş ve verilen cevaplara göre çok boyutlu ölçekleme analizi

yapılmıştır. Sonuçlara göre, üyelerin gözünde başarılı bir yönetimin var olması, yayım hizmetlerinin yaygınlığı ve eğitim seminerlerinin olması gibi yargılar her iki boyut açısından da pozitif yönde konumlandırılmıştır. Danışman ziyaretleri, danışmanlara rahatlıkla ulaşım ve dernek üyesi olmanın ayrıcalıkları çiftçiler tarafından ayrı bir grup olarak algılanmıştır. Diğer taraftan derneğin demokratik yönetimi, bölgeye faydası ve derneklerde yeterli sayıda ve çeşitte broşür ve derginin bulunması da ayrı bir grup oluşturmuştur. Danışman sayısının azlığı ise tek başına bir grup oluşturmuştur. Analizin iki boyutlu gösterimi ele alındığında Kruskal stres değeri 0,0762 hesaplanmış olup iyi uyumu ifade etmektedir. Matrisin regresyon katsayısı $R^2=0,97$ hesaplanmıştır. Kullanılan verilerin iki boyutlu geometrik gösterimi doğrusal formula ($\text{Stress}=0,0762 < 0,100$) uyumluluk göstermiş ve gözlemsel uzaklıklar ile farklılıkların doğrusal bir ilişki içinde olduğu saptanmıştır.

Dernek üyeleri, Danışmanlarının verdiği bilgiler doğrultusunda yeni ürün ekimleri yapma şansına sahip olmuşlardır. İlk kez bazı ürünlerin ekimini yapmışlardır. Ekimi ilk kez denenen bazı ürünler; kanola, aspir, nohut, kabak çekirdeği, fasulye, kinoa, çerezlik ayçiçeği, soğan, çilek, pırasa, dul avrat otu, havuç ve ayrıca 2. ürün karpuz, kavun hayvanlar için mısır silajı yapılması, sera oluşturulması gibi yeni denemeler yapılmıştır. Üyeler danışman yardımıyla bu yenilikleri ilk kez deneme şansı buldukları için oldukça memnun olduklarını dile getirmişlerdir.

Üyelerin yıllık aidatlarını düzenli ödediklerini ve tarımsal bilgi karşılığında ödenen aidatların kendilerine herhangi bir masraf getirmediğini, çünkü kendilerine verilen tarımsal bilgi karşılığında gelirlerinde artış olduğunu dolayısıyla bu gelir artışı ödenen aidatların karşılığını fazlasıyla karşıladığını belirtmişlerdir.

Araştırma yapılan bölgelerde edinilen gözlemlere ve üyelerden alınan bilgilere göre, ÖÇDD üyeleri, üye olmayan üreticilere göre kendilerinin daha bilinçli üretim yaptığını ve modern tarım tekniklerini uygulayabildiklerini belirtmişlerdir. Çünkü TZOB desteğini çektiği halde üye sayısında artış olmuş ve olmaya devam etmektedir. Fakat bir dönem desteksiz geçen sezonda, dernekler üye kaybetmiş, GTHB Destekleme Tebliğiyle aidat alımında esneklik oluşmuş ve üyelikler artmaya başlamıştır. Buradan hareketle, Dernek, danışmanlık hizmeti veremediği diğer üyelerinin çoğuna ulaşamamakta ve onları tam anlamıyla “önder çiftçi” olarak yetiştirememektedir. Üyeler “önder çiftçi” bilinci içinde değildir. Önder çiftçi olacak üye üreticiler seçilirken üreticinin kişisel özelliklerinden çok önder çiftçi seçmenin

önemi ve anlamı, iyice kavranmalıdır. Böylece seçilecek üye üreticiler belli bir zaman içinde çevresindeki diğer üreticileri etkileyebilecektir.

Üyelere yöneltilen, “Üye-dernek ilişkileri sizce nasıl geliştirilebilir?” sorusundan hareketle yapılan tespitlere göre (örneğin, Dernek kuruluşundan beri yönetim kurulu üyeleri hemen hemen aynı kalmaktadır), yönetim kurulu çok az değişmekte bu da genç üreticilerin derneği yönetme avantajını zorlaştırmakta ve ÖÇDD’nin başarısını olumsuz etkilemektedir. Bunun için yeni yönetim sık sık değiştirilerek Dernekler hareketlilik kazanıp ilişkiler daha iyi geliştirilebilir.

Üyelere yöneltilen, “Üye-dernek ilişkileri sizce nasıl geliştirilebilir?” sorusundan hareketle yapılan diğer bir tespit, Önder Çiftçi Danışmanlık Derneklerinde danışmanın düzenli olarak çalıştırılmamasıdır. Oysa ÖÇP/ÖÇDD’nin özü danışmanda düğümlenmektedir. Ekonomik sıkıntılardan dolayı danışmanlar daha iyi şartlar sağlayan tarımsal firmalara geçip dernek danışmanlığını sonlandırmak zorunda kalmaktadır. Bu gibi firmaların Önder Çiftçi Danışmanlık Derneklerinde yetişmiş mühendisler daha uygun imkanlar sağlamasından dolayı dernekler mühendislerine sahip çıkamamaktadır. Bu durumun iyileştirilmesi için öncelikle Tarım danışmanlarının maaşları dolgun olmalıdır. Dernek dış gezilere yapacağı masrafların bir kısmını Dernek bünyesinde çalıştıracığı danışmanın aylığına ve eğitimine verebilir. Bu da danışman değişikliğini ya da çıkmasını önleyebilir. Çünkü üyeler tam danışmanlarına alışmışken danışmanın işi bıraktığını ve bu yüzden de yeni gelen danışmana alışincaya kadar derneğe daha az uğradıklarını ifade etmişlerdir. Bir başka çözüm Tüzük’te mutlaka düzenli/kalıcı danışman çalıştırma zorunluluğu olmalıdır. Karlı (2001), danışman çalıştırma konusunda şöyle demektedir: “...her ÖÇP çalışma grubunda 70-80 işletmenin yer alması ve en az 2 danışmanın bulunması uygun olabilecektir.” Tüm bunlar sağlandığı takdirde üye-dernek ilişkileri daha iyi gelişebilir.

Araştırmada Dernek Başkanlarıyla da anket yapılmış, çünkü her dernek başkanı aynı zamanda Dernek üyesidir. Araştırma kapsamına alınan dört derneğin başkanı da sıkıntılarda ortak payda da buluşmuşlardır. Dernek Başkanlarına göre, ÖÇDD amaçlarına tam olarak ulaşamamıştır. Bunun nedeni olarak da “elde fazla olanaklarının olmadığını” belirtmişlerdir. Bunlar, finansman, danışman, ekipman ve fiziki bina yetersizliği, Türk hükümetinin desteğinin az olması, yasal engeller ve diğer tarımsal yayım kuruluşlarının koordineli çalışmayışının etkili olduğunu belirtmişlerdir.

Dernek yöneticilerine göre finansman yetersizdir. Derneklerin geliri, tarımsal yayım desteklemesinden gelmekte ve bu destek kesildiği anda dernekler maddi sıkıntıya düşülecektir. Dernek yararına, bundan sonra yapılması düşünülen çalışmaların uygulamaya geçirilebilmesi ve ÖÇDD'nin sürdürülebilmesi için, finansal desteğin artması gerekmektedir. TZOB, ÖÇP'ye verdiği desteğin tersine ÖÇDD'ne vermemektedir. Mali kaynaklar, Dernek kurulmadan önce garanti altına alınacak bir şekilde hareket edilmeliydi. Çünkü destek her an çekildiğinde danışmanlar işsiz kalacakları korkusuyla çalışmalarında verimliliklerini kaybedebilirler.

Dernek, kendisinin finansman desteğini dış ve iç yollardan sağlamalıdır. Açıklanmayan bir nedenle desteğini kesen TZOB'nin finansman desteği, mutlaka yeniden sağlanmalıdır. Ayrıca Dernek tarafından bir kooperatif kurulmuştur. Birçok dış geziler düzenlenmiştir. Buralara yapılan harcamalar Derneğin ekonomik gücünü zayıflatmaktadır. Bu geziler, daha az maliyetle yapılabilecek şekilde alternatif (sponsor firma veya kuruluşların desteği gibi) yollar aranmalı, farklı üyelerin katılımı sağlanmalı, gözlem ve bilgi diğer üyelere görsel iletişim araçlarıyla aktarılmalıdır.

Derneğin, üye seçiminde ayırım yapmamakta olduğu fakat derneğe üye üreticilerin sadece belirli bölgelerden olduğu saptanmıştır. Dernek, Trakya üreticisinin kalkınması amacıyla kurulmuştur. Ancak özellikle sadece bazı ilçe ve mahallelerdeki üreticiler üyedir. Diğer (gönüllü üye olmak isteyen) tarımsal üreticilerin de etkin olarak üyeliğe katılımına olanak sağlanmalı ve derneğin faaliyetleri tüm bölgeye yayılmalıdır.

Sonuç olarak; Derneğe üye olduktan sonra üreticiler, tarımsal üretim esnasında çevreye karşı daha duyarlı ve tarımsal yenilikleri araştırma eğilimine daha çok yönelmişlerdir. Üye üreticiler tarımsal yenilikleri daha çabuk benimsemekte ve uygulamaktadır. Ayrıca üye üreticilerin büyük çoğunluğunun gelirlerinde artış olduğu tespit edilmiştir. ÖÇDD üyeleri, gübre ve tarımsal ilaç kullanımı, ikinci ve yeni ürün yetiştirilmesi (denemesi), haberleşme, konferans, tarım fuarları ve demonstrasyonlara, yayım çalışmalarına katılma, sertifikalı tohum kullanımı, dekara atılacak tohum, gübre, tarımsal ilaç kullanım miktarını ve sulama sayısını belirlemede ÖÇDD'ne danışma, gelir/gider ve rantabilite hesabı yapma, kayıt/deFTER tutma gibi davranışları kazanmışlar ve başarı sağlamışlardır.

9. KAYNAKLAR

- Aktaş Y (2005). Tarımsal Yayım ve Haberleşme 'ye Giriş. Dilara Yayınevi, Trabzon, 283s.
- Aktaş Y (2005). Şanlıurfa'da Aşiret Düzeni ve Tarımsal Yayım Yeniliklerin Benimsenmesi. Tarım Ekonomisi Dergisi, İzmir, Sayı: 11.
- Aktaş Y, Pakyürek A.Y ve Hacılibeyoğlu N (2002). Harran Ovası'nda Sebze Üretimi ve Tarımsal Yayım Sorunları. Türkiye V. Tarım Ekonomisi Kongresi, 18-20 Eylül Erzurum, s. 426-432.
- Anonim (2016). Önder Çiftçi Danışmanlık Dernekleri, Tüzük, Tekirdağ, Malkara, Hayrabolu, Muratlı Önder Çiftçi Danışmanlık Dernekleri
- Anonim (2000). Önder Çiftçi Danışmanlık Modelinin GAP Bölgesi'nde Uygulanabilirliğini Araştırma Projesi Nihai Rapor, Türkiye Ziraat Odaları Birliği, Ankara, 36s.
- Anonim (2002). Önder Çiftçi Projesi (ÖÇP) ve Önder Çiftçi Danışmanlık Dernekleri(ÖÇD) Nedir? Türkiye Ziraat Odaları Birliği, Ankara, s. 1-4.
- Anonim (2005). Önder Çiftçi Projesi (ÖÇP) ve Önder Çiftçi Danışmanlık Dernekleri(ÖÇDD) Nedir? Türkiye Ziraat Odaları Birliği, Ankara, s. 1-6.
- Anonim (1998). Zirai ve İktisadi Rapor 1997-1998. Türkiye Ziraat Odaları Birliği, Ankara.
- Anonim (2001). Zirai ve İktisadi Rapor 1999-2000. Türkiye Ziraat Odaları Birliği, Yayın No: 204, Ankara, 267s.
- Anonim (2014). Tekirdağ Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, Tarım Raporları
- Anonim (2006). 08.09.2006 tarihli ve 26283 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Tarımsal ve Danışmanlık Hizmetlerinin Düzenlenmesine Dair Yönetmelik
- Anonim (2015). 30.05.2015 tarih ve 29371 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Destekleme Ödemesi Yapılması Hakkında Tebliğ (Tebliğ No:2015/19)
- Anonim (2016). Önder Çiftçi Projesi. www.onderciftci.com.tr (erişim tarihi:25.08.2016)
- Anonim (2015). Tekirdağ Gıda, Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü. Tarım raporları <http://tekirdag.gov.tr/tarim-ve-hayvancilik> (erişim tarihi:20.03.2016)
- Anonim (2010). Zirai ve İktisadi Rapor 2007-2010. [www.tzob.org.tr/Yayinlar/Raporlar/Zirai İktisadi raporlar](http://www.tzob.org.tr/Yayinlar/Raporlar/Zirai_Iktisadi_raporlar) (erişim tarihi:20.03.2016)
- Anonim(2015) ÖÇP www.tzob.org.tr (erişim tarihi:20.08.2015)
- Aksoy S (1984). Tarım Hukuku, A.Ü. Ziraat Fakültesi Yayınları: 907, Ders Kitabı, 254, Ankara

- Aytaç M, Bayram N (2001). Öğretim Elemanlarının Kariyer Tutumlarının Gruplandırılması. V. Ulusal Ekonometri ve İstatistik Sempozyumu, 19-22 Eylül 2001, Adana.
- Bayraktar E (1997). Tekirdağ İli Malkara İlçesi Köylerinde Trakya Birliğin Tarımsal Yayım Hizmetlerinin Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ.
- Boyacı M (1996). Avrupa Birliği Ülkelerinde ve Türkiye'de Tarımsal Yayım. TUAM Yayım Serisi 3. Ege Üniversitesi. Basımevi, Bornova-İzmir 1996. (21).s).
- Boz İ, Akbay C, Orhan E ve Candemir S (2004). Çiftçilerin Tarımsal Faaliyetlerde Kullandıkları Bilgi Kaynaklarının Belirlenmesi ve Tarımsal Yayım Açısından Değerlendirilmesi. Türkiye VI. Tarım Ekonomisi Kongresi, 16-18 Eylül Tokat, s.596-603.
- Ceylan İ, Coşkun (2012). AB ve Türkiye'de Danışmanlık Sistemleri Ve Süt Sığırı İşletmelerinin Yönetimi-CİLT 1
- Çakır İ (2000). Önder Çiftçi Danışmanlık Derneklerinin Kanola Bitkisi Çalışmaları Üzerine Bir Araştırma. T.Ü.Z.F. Tarla Bitkileri Bölümü, Tekirdağ, 52s.
- Çukur T (2007). Türkiye'de Uygulanan Tarımsal Yayım Politikaları ve AB'ne Uyum Açısından Öneriler Üzerine Bir Araştırma. Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı Doktora Tezi, İzmir.
- Çukur T (2007). Türkiye'de Uygulanan Tarımsal Yayım Politikaları ve AB'ye Uyum Açısından Öneriler Üzerine Bir Araştırma, E.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, s 275, İzmir.
- Değirmenci Y, Manyaz İ, Güzelaydın İ, Erkuş E, Koçak F ve Arı B (2010). Tarımsal Yayım ve Danışmanlık. Ankara: Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı.
- Değirmenci Y (2008). Tarımsal Yayım ve Danışmanlık, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, TEDGEM Yayınları, Ankara.
- Demiryürek K (2001). Türkiye'nin Genel Tarımsal Yayım Sistemi: İlgili Kuruluşlar, Yayım Çalışmaları ve Problemler, OMÜ Ziraat Fakültesi Dergisi,17(1),92-98.
- Değirmenci Y (2008). Tarımsal Yayım ve Danışmanlık, Tarım ve Köy işleri Bakanlığı, TEDGEM Yayınları, Ankara.
- Doğanca Y (1983). Batı Anadolu'nun İki Orman Köyünde Yayım Açısından Kooperatifleşme Olayı ve Kooperatiflere Katılımı Etkileyen Faktörler. E.Ü.Z.F. Yayınları No: 469, Bornova, İzmir, 219s.
- Doğan İ (2003). Kuzularda büyümenin çok boyutlu ölçekleme yöntemi ile değerlendirilmesi, Uludağ Üniversitesi Dergisi, 22

- Ertan A, Turan A (2001). GÜLBİRLİK ortaklarının kooperatif ortak ilişkisi yönünden Analizi. Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, s.29-43. Isparta.
- Erkuş A ve Demirci R (1983). Tarımsal İşletmecilik ve Planlama, Ergün Matbaası, Ankara
- Gürel A (2000). Tarımsal Yayım. T.Ü.Z.F, Yayın No: 86, Tekirdağ, 182s.
- Gürel A (1996). "Tekirdağ Tarım İl ve İlçe Müdürlükleri Çiftçi Eğitim ve Yayım Şubesinde Görev Yapan Yayım Elamanlarının Etkinlikleri Üzerine Bir Araştırma".T.Ü. Tekirdağ Ziraat Fakültesi No: 246, Araştırma No: 93, Tekirdağ.
- Gürel A, İnan İ,H, Gaytancıoğlu, O ve Oraman Y (1998). Tekirdağ İlinde Alman Tarımsal Yayım Modeli ve Bu Modelin Etkinliğinin Değerlendirilmesi. Araştırma Raporu, Proje No: TÜAF-93, Trakya Üniversitesi Araştırma Fonu, Tekirdağ, 58s.
- Gürel A, İnan İ,H, Gaytancıoğlu O ve Oraman Y (1998). Tekirdağ İlinde Alman Tarımsal Yayım Modeli ve Bu Modelin Etkinliğinin Değerlendirilmesi. Araştırma Fonu (TÜAF), Proje No: TÜAF-93, Tekirdağ, 59s.
- Gülçubuk B (2002). Kırsal Kalkınma Politikaları. www.kirsalcevre.org.tr, http://www.kirsalcevre.org.tr/foto/file/kirsal_kalkinma_politikalari_bulentg.pdf (erişim tarihi, 20.08.2015)
- İnan İ,H (1994). Tarım Ekonomisi, Hasat Yayıncılık, Ekim 1994, Tekirdağ
- İnan İ,H (1992). Tarımsal Yayım. T. Ü. Tekirdağ Z.F. Ders Kitabı No: 12, 98s.
- İnan İ,H Kumkale İ, Gaytancıoğlu O (1999). Trakya'da Kırsal Kesimin Örgütlenmesinde Tarım Kooperatifleri, Üretici Birlikleri ve Köylere Hizmet Götürme Birliklerinin Rolü. Türk Kooperatifçilik Kurumu Yayınları, No:91, Ankara.
- Karlı B (2001). Önder Çiftçi Projesi Modelinin Uygulanabilirliği Üzerine Bir Araştırma. Harran Ovası Örneği, Türkiye Ziraat Odaları Birliği Yayınları, Ankara, 50s.
- Kılıç (2011).Samsun İlindeki Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinde Ortak-Kooperatif İlişkilerinin Analizi. Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Samsun
- K Kara, U Y Aktaş, F Kara (2009). Köy Merkezli Tarımsal Üretime Destek (Köy -Mer) Projesi'nin Tarımsal Yayım Açısından Değerlendirilmesi: Şanlıurfa İli Örneği. Tarım Ekonomisi Dergisi, 15(1), 25-34.
- Kızılaslan N, Gürler Z, Kızılaslan H (1996). Türkiye'de tarım kredi kooperatiflerinde Kooperatif ortak ilişkilerinin değerlendirilmesi (Tokat İli Örneği). Türkiye 2. Tarım Ekonomisi Kongresi, S. 383-393, Adana.
- Kumuk T (1995). Tarımda Yayımın Önemi. E.Ü.Z.F.D, Cilt (32): 1.
- Kumuk T ve Taluğ C (1996). Türk Tarımsal Yayım Sisteminde Değişim İhtiyacı. Türkiye 2. Tarım Ekonomisi Kongresi, 4-6 Eylül 1996, Adana, 2: 413-419.

- Mead A (1997). Review of the Development of Multidimensional Scaling Methods. *The Statistician*; 41: 27–39.
- Olgun A (2002). *Tarımsal Yayım ve Haberleşme*. E.Ü. Z.F. Ders Kitabı, İzmir, 125s.
- Oğuz C (2010). *Tarımsal Yayım da Danışmanlık Kavramı ve Türkiye’de Uygulama Biçimi*, Türkiye IX. Tarım Ekonomisi Kongresi, 22-24 Eylül, Şanlıurfa.
- Oğuzlar A (2001). Çok boyutlu ölçekleme ve kümeleme analizi arasındaki ilişkiler. V.Ulusal Ekonometri ve İstatistik Sempozyumu 19-22 Eylül 2001, Adana.
- Özçatalbaş O (2009). Türkiye ve AB’de Tarımsal Yayım Sistem Ve Yaklaşımlarına Bakış AB ve Türkiye Arasındaki Sivil Toplum Diyaloğunun Çok Yönlü Geliştirilmesi Uluslar arası Sempozyumu, Bildiri Kitabı, 5-8 Kasım 2009, Antalya.
- Özer M (2005). Şanlıurfa ARGO-GAP Önder Çiftçi Danışmanlık Derneği' nin Tarımsal Yayım Çalışmaları ve Etkisinin Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırması. Şanlıurfa.
- Özdemir G (1996). Tekirdağ İlinde Tarımsal Kooperatiflerde Kooperatif-Ortak İlişkileri, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara
- Özçatalbaş O (1994). GAP Bölgesi’nde(Şanlıurfa’da) Tarımsal Yayımın Analizi ve Etkin Bir Yayım Çalışması İçin Gerekli Koşulların Saptanması Üzerine Bir Araştırma, Ç.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, Kod.No:266, Adana.
- Özçatalbaş O (2009). Türkiye ve AB’de Tarımsal Yayım Sistem ve Yaklaşımlarına Bakış, AB ve Türkiye Arasındaki sivil Toplum Diyaloğunun Çok Yönlü Geliştirilmesi Uluslararası Sempozyumu, Bildiri Kitabı, 5-8 Kasım2009, Ankara.
- Özçatalbaş O, Bostan Budak D, Boz İ, Karaturhan B (2010). Türkiye’de Tarım Danışmanlığı Sisteminin Geliştirilmesine Yönelik Önlemler, İzmir.
- Özat H E (2009). Tarımsal yayımda Özel Danışmanlık Sistemlerinin Geliştirilmesi Açısından KÖY-MER Projesinin Geleceği, TEDGEM, Yayım Dairesi Başkanlığı, Ankara
- Özçelik A (1995). Türkiye ve Avrupa Birliği’nde Tarımsal İşletme Büyüklüğünün Ölçülmesi, Karınca Kooperatif Postası, Mayıs, Sayı:701
- Özdamar K (2004). *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi*, Kaan Kitabevi, Genişletilmiş 5. Baskı
- Şahin A, Abay C, Miran B (2006). Tarımsal ve sosyo ekonomik özellikler açısından Türkiye’nin AB’ne uyum olanaklarının değerlendirilmesi: bir MDS uygulaması. Türkiye VII. Tarım Ekonomisi Kongresi, 13-15 Eylül 2006, Antalya
- Şişman Z (2010). Türkiye’de ve AB Ülkelerinde Tarımsal Yayım Çalışmalarının İncelenmesi, Ank. Ü. Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi, 46. Dönem AB Temel Eğitim Kursu, 41s, Ankara
- Tatlıdil H (1984). *Tarımsal Yayım Çalışmalarında Önder Çiftçi Yaklaşımı Üzerine Bir Araştırma*. A.Ü.Z.F. Yayınları No: 893, Ankara, 122s.

- Tatlıldil, H. (1996). Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistiksel Analiz. Akademi Matbaası, Ankara, 424s.
- Taluğ C, Durutan N ve Kırmızı U (1994). Yayım Elemanı İstihdam Etme Amaçlı Çiftçi Örgütleri. Önder Çiftçi Projesi Örneği, Türkiye I. Tarım Ekonomisi Kongresi, Cilt 2, İzmir, s.466-469.
- Taluğ C (1982). MEYSEB Tarımsal Yayım Çalışmalarının Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma. A. Ü. Ziraat Fakültesi, Doçentlik Tezi, Ankara, 194s.
- Toktaş S (2010). Adana İlinde Tarımsal Yayımı Geliştirme Projesi (TAR-GEL) Uygulamalarının Değerlendirilmesi. Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Adana
- Yıldırak N (1990). Türkiye’de Köy Çocukları, Ayyıldız Matbaası, Ankara
- Yurttaş Z (1991). Tarımsal Yayım ve Haberleşme. Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları Ders Notu, Yayın No: 67, Erzurum.
- Wilkemaier F (2003). An introduction to MDS, Sound Quality Research Unit, 2003.

ÖZGEÇMİŞ

1990 yılında Tekirdağ ilinin Malkara ilçesine bağlı Gözsüz mahallesinde doğdu. İlkokul öğrenimini Gözsüz Mahallesinde, Orta ve Lise öğrenimini Malkara İlçesinde tamamladı. 2009 yılında girdiği Süleyman Demirel Üniversitesi Tarım Ekonomisi Bölümü'nden 2013 yılında mezun oldu. 2013 yılında Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans öğrenimine başladı. 2014 yılında Malkara Önder Çiftçi Danışmanlık Derneği'nde Tarım Danışmanı olarak çalışmaya başladı ve halen görev yapmaktadır.